

RENDŐRSÉGI TANULMÁNYOK

A RENDŐRSÉG TUDOMÁNYOS TANÁCSÁNAK FOLYÓIRATA

FAZEKAS ISTVÁN

A konvergencia viselkedése és értelmezése mintázat-alapú struktúraként

JUHÁSZ KRISZTINA RÉKA

Látogatás a Szegedi Tudományegyetem Igazságügyi Orvostani Intézetében – Mentálhigiéné a boncteremben?

VILICS TÜNDE

Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája

MÁTYÁS SZABOLCS – SALLAI JÁNOS

A fotográfia alkalmazásának kezdete a bűnügyi rendészet területén

SALLAI JÁNOS

70 éve vezették be a személyi igazolványt?

VIII. évfolyam 2025/3.

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK:

Dr. Pozsgai Zsolt rendőr vezérőrnagy

TAGOK:

Dr. habil. Boda József nyugállományú nemzetbiztonsági vezérőrnagy

Dr. Boros Gábor rendőr ezredes

Dávid Károly nyugállományú rendőr vezérőrnagy

Dr. univ. Dsupin Ottó nyugállományú rendőr vezérőrnagy

Dr. Gárdonyi Gergely PhD

Dr. habil. Hautzinger Zoltán rendőr ezredes

Dr. Janza Frigyes nyugállományú rendőr vezérőrnagy

Prof. Dr. Kerezsi Klára MTA doktora

Prof. Dr. Kovács Gábor rendőr vezérőrnagy

Dr. Németh József PhD rendőr ezredes

Prof. Dr. Em. Sallai János nyugállományú rendőr ezredes

Dr. Sipos Gyula nyugállományú rendőr vezérőrnagy

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. Gaál Gyula PhD

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Dr. Molnár Katalin PhD

MŰSZAKI SZERKESZTŐ:

Steib Norbert

FELELŐS KIADÓ:

Dr. Németh József PhD rendőr ezredes, Rendőrség Tudományos Tanácsa elnök

KIADÓ

Rendőrség Tudományos Tanácsa

Cím: 1139 Budapest, Teve u. 4-6.

1903 Bp. Pf.: 314/15.

Telefon: +36 1 443-5533, BM: 33-355

Fax: +36 1 443-5784, BM: 33-884

E-mail: rtt@orfk.police.hu

Webcím: www.bm-tt.hu/rtt

HU ISSN 2630-8002 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A szerkesztőség olyan kéziratokat vár közlésre, amelyek a bűnmegelőzés, a bűnüldözés, a közbiztonság, a közrend, a határrendészet, a vezetés-irányítás és a mindenoldalú biztosítás kérdéseit elemzik, értékelik. A kéziratokon kérjük feltüntetni a szerző nevét, szolgálati helyét, beosztását, telefonszámát. Kérjük, hogy a cikkek szövegét e-mailben küldjék meg. A szerkesztőség a beérkezett kéziratot szakmai szempontból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására. A megjelenő írások nem a Rendőrség Tudományos Tanácsa, hanem a szerzők saját, tudományos szabadságán alapuló álláspontját képviselik. El nem fogadott kéziratot nem áll módunkban visszaküldeni. A szerkesztőség másodközlést nem vállal.

TARTALOM

2025/3.

FAZEKAS ISTVÁN

A konvergencia viselkedése és értelmezése mintázat-alapú struktúraként (7-26)

JUHÁSZ KRISZTINA RÉKA

Látogatás a Szegedi Tudományegyetem Igazságügyi Orvostani Intézetében – Mentálhigiéné a bontóteremben? (27-64)

VILICS TÜNDE

Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája (65-77)

**MÁTYÁS SZABOLCS –
SALLAI JÁNOS**

A fotográfia alkalmazásának kezdete a bűnügyi rendészet területén (79-95)

SALLAI JÁNOS

70 éve vezették be a személyi igazolványt? (97-114)

KISS DÁVID

A Magyar Népköztársaság terrorelhárító egységeinek kézfegyverei és egyéb fegyverzeti anyagai (1973-1990) (115-150)

SZERZŐK

2025/3.

FAZEKAS ISTVÁN

munkavállaló, forenzikus IT szak-
tanácsadó,
Készenléti Rendőrség
Nemzeti Nyomozó Iroda
Kiberbűnözés Elleni Főosztály
Forenzikus Osztály

JUHÁSZ KRISZTINA RÉKA

rendvédelmi alkalmazott,
pedagógus,
mentálhigiénés szakember,
Országos Rendőr-főkapitányság
Rendőrségi Oktatási és Kiképző
Központ Rendőrképző Akadémia
Járőrképző Tagozat Szeged

KISS DÁVID

újságíró,
Országos Rendőr-főkapitányság
Kommunikációs Szolgálat
Zsaru magazin

**DR. HABIL.
MÁTYÁS SZABOLCS**

rendőr alezredes, egyetemi docens,
Nemzeti Közszerológati Egyetem
Rendészettudományi Kar
Kriminológiai Tanszék

PROF. DR. EM. SALLAI JÁNOS

nyugállományú rendőr ezredes,
Nemzeti Közszerológati Egyetem
Rendészettudományi Doktori
Iskola

VILICS TÜNDE

rendőr főhadnagy,
igazságügyi klinikai szakpszicho-
lógus szakértő,
Budapesti Rendőr-főkapitányság

FAZEKAS ISTVÁN

A konvergencia viselkedése és értelmezése mintázat-alapú struktúraként¹

Absztrakt

A konvergencia fogalmának hagyományos értelmezési keretei – technológiai vagy diszciplináris integrációként – egy ideje már szűkösnek bizonyulnak az egyre nagyobb komplexitású rendszerek és a velük kapcsolatos jelenségek leírására. Mindazonáltal nem új definíció megalkotása a célom, hanem az értelmezés egy másfajta megközelítésének bemutatása, amely elsődlegesen a „*viselkedés*” mintázataira épül. Rövid írásom részben feltérképezi az általam konvergencia-szövetnek nevezett erőter jellemzőit, másrészt egyfajta segédeszközt – „*gyűjtőlencsét*” – is ad az érdeklődő kezébe az ún. morfogén mező analógiáján keresztül. Ez a lencse segít felfedni, hogyan hatnak, formálnak a strukturáltalan folyamatok az említett erőterben. Az entrópia külön fejezetben jelenik meg, amelyben rámutatok, hogy a konvergencia gyakran nem rendből, hanem átmeneti instabilitásból bontakozik ki. Az elméleti kereteket egy hipotetikus esetleírásban a generatív MI példáján keresztül világítom meg. Végül a konklúzió – már amennyiben van – nem lezár, hanem érzékenyít, ráhangol: a konvergencia egyre kevésbé definiálható explicit módon, de felismerhető és feltérképezhető – ha képesek vagyunk követni a jelentésformálódás alakzatait.

Kulcsszavak: konvergencia, viselkedésalapú rendszerek, morfogenezis, entrópia és szerveződés, generatív MI

¹ A tanulmánytervezet szövegének végső formába öntése során a digitális eszköztárhoz tartozó reflexív, online támogatás igénybevételére is sor került (nyelvhelyességi, idegen nyelvi és szaknyelvi konzultáns minőség).

Abstract

The traditional interpretive frameworks of convergence – conceived as technological or disciplinary integration – have increasingly proven too narrow to describe the growing complexity of systems and the phenomena associated with them. My aim is not to coin a new definition, but to present an alternative interpretive approach that draws primarily on patterns of behavior. This brief study partly maps the characteristics of what I call the convergence fabric – a dynamic field of forces – and offers a conceptual tool, a kind of „*collecting lens*”, inspired by the analogy of the morphic field. This lens helps uncover how unstructured processes influence and take shape within this field. Entropy is addressed in a dedicated section, where I argue that convergence often arises not from order but from transitional instability. The theoretical framework is illustrated through a hypothetical case study, using generative AI as an example. Finally, the conclusion—if it can be called such—does not seek closure, but rather to sensitize and attune: convergence is becoming increasingly difficult to define explicitly, yet it can be recognized and mapped—provided we can follow the evolving contours of meaning.

Keywords: convergence, behavior-based systems, morphogenesis, entropy and organization, generative artificial intelligence

Előszó

Célom nem a mesterséges intelligencia (MI) történetének vagy fejlődésének vizsgálata, hanem annak a fogalmi háttérnek az áttekintése, amely egyre inkább önálló erőként szervezi, vagy éppen értelmezi azt – különös tekintettel ezek változásaira. Ebben a megközelítésben a MI nem lineáris technológiai narratíva, hanem finoman strukturált konvergencia-szövet.

Bevezetés

A „*konvergencia*” mint fogalom hosszú ideig technológiai és diszciplináris egymásra találások, fejlődési pályák összefutásának megnevezésére szolgált. Egyfajta célirányos integrációként tekintettünk rá, ahol különböző területek kapcsolódnak össze új lehetőségek megteremtése, új célok elérése érdekében. Ez a megközelítés hatékony volt az ipari korszak és a digitális forradalom elején, amikor világosan értelmezhető rendszereken belül zajlottak az integrációs folyamatok. A XXI. század második évtizedére azonban e fogalmi keret elkezdett szűkösnek bizonyulni. Ennek jelei több területen is megfigyelhetők: a technológiai fejlődés nem pusztán eszközök integrációját hozta, hanem új működési logikát teremtett. Például a generatív MI² nem illeszthető be a korábbi technológiai kategóriákba, mivel nemcsak tartalmat hoz létre, hanem átalakítja a szerzőség, kreativitás és érték fogalmait. Hasonlóan, a platformalapú gazdaság (például Uber, Airbnb)³ vagy a decentralizált tudásrendszerek (például Wikipedia, Reddit)⁴ olyan emer-

² xLabs: Mit jelent a generatív MI? xLabs Blog. (n.d.)

Forrás: <https://www.xlabs.hu/blog/mit-jelent-a-generativ-mesterseges-intelligencia-generative-ai>

Letöltés ideje: 2025.09.22

³ BékésPartners: Munka a platformokon – nemzetközi és hazai kitekintés. BékésPartners Publications. 2022.

Forrás: <https://www.bekespartners.com/publications/munka-a-platformokon-avagy-nemzetkozi-es-hazai-kitekintes-a-platform-alapu-gazdasag-dolgozoinak-munkajogi-helyzeterol/>

Letöltés ideje: 2025.09.22;

Szabó, K.: Platformok, mint a közösségi gazdaság alapjai. Neumann János Egyetem. 2022.

Forrás: https://start.uni-neumann.hu/telemarket/kiadvanyok/2022-5/05_Szabo.pdf

Letöltés ideje: 2025.09.22;

⁴ Eszterházy Károly Egyetem: Az új médiumok, hálózati globalizáció és médiakonvergencia. Kommunikációelmélet Alapjai.

Forrás: https://forgos.uni-eszterhazy.hu/wp-content/tananyagok/tamop/komelm_alapjai/03_07/36_az_j_mdiumok_a_hlzati_globalizci_s_a_mdiakonvergencia.html

Letöltés ideje: 2025.09.22.

gens struktúrákat teremtettek, amelyek nem felelnek meg a klasszikus diszciplináris vagy iparági lehatárolásoknak. A globalizáció kulturális és technológiai hatásai, valamint a digitális ökoszisztémák térnyerése⁵ újfajta konvergencia-értelmezéseket hívtak életre. Ezek között van, amelyik nem célirányos integrációként tekint az egymásra hatással lévő folyamatokra, hanem mint mintázatok rezonanciája próbálja meg értelmezni a jelenségeket.

Ezek a jelenségek – például a MI globális térfoglalása vagy az ember-gép közös kreativitásának új szintjei – már nem illeszthetők be sem a diszciplináris, sem az ágazati kategóriákba. Sőt: ezek a folyamatok gyakran nemcsak rendszereket érintenek, hanem átrajzolják azok határait, szereplőit, nyelvét és dinamikáit is.

A kérdés tehát nem az, hogy „új definíciót” adjunk-e a konvergenciára, sokkal inkább az, hogy meg tudunk-e figyelni benne valamiféle „viselkedés”-re utaló jeleket, tipizálható reakciókat, amelyek más természetűek, mint amit korábban ismertünk. A cél nem a fogalmak újra-meghatározása, hanem sokszor azok viselkedésalapú értelmezése: hogyan hat a jelenség, milyen mintázatokban jelenik meg, és miként alakítja át értelmezési kereteinket.

A konvergencia fogalmának értelmezési keretei

Jelen írás nem vállalkozik a konvergencia fogalom történeti és elméleti előzményeinek feltérképezésére, de fontosnak tart egy reflexív elhelyezést: annak bemutatását, hogy a választott megközelítés miként kapcsolódik a korábbi értelmezési keretekhez. A konvergencia kérdésköre számos tudományterületen megjelent – elsősorban mint diszciplináris vagy technológiai integrációs folyamat –, majd az utóbbi években egyre gyakrabban mint nemlineáris, emergens dinamikák tere. A transzdiszciplináris konvergencia

⁵ Sallai, Gy.: A digitalizáció evolúciója. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. 2024.

Forrás: https://www.tmit.bme.hu/sites/default/files/attachments/Smart2024_Digitalevolucio_osz_-_SallaiGyula.pdf

Letöltés ideje: 2025.09.22.

irányait Mihail C. Roco és az MIT „*Convergence Science*” programja képviselik, míg a kollektív intelligencia- és hálózatelméleti megközelítések Pierre Lévy és Brian Arthur írásaiban kaptak kiemelt szerepet.

Szerző / Mű	Megközelítés	Kiemelt fogalmak	Kapcsolódás a cikkhez (tanulmánytervezet)
Mihail C. Roco Principles of Convergence... (2020) ⁶	Transzdiszciplináris konvergencia mint emergens rendszer	Nanotechnológia, NBIC-konvergencia, tudományos integráció	Erősen technológiai fókusz, de jelen van az önszerveződés és új struktúrák megjelenése
MIT: The Third Revolution Sharpe, Hockfield, Jacks	ConvergenceScience mint új kognitív keret	Integrált gondolkodás, probléma-átívelés	Rokon az „értelmezési mező” gondolattal; mégsem tematizálja a
Rupert Sheldrake Morphic Resonance (2009) ⁸	Formaelőhívó mezők, szerveződési minták	Morfogenezis, rezonancia	Analógiaként szolgál a formahívó mező értelmezéséhez
De Landa, M.A Thousand Years of Non-linear History (1997) ⁹	Társadalmi formák nemlineáris szintézise	Entrópia, forma-evolúció	Filozófiai háttérként támogatja az entrópiára épülő szerveződési logi-

⁶ Roco, M. C. (2020). *Principles of convergence: Definition, metrics and roadmap*. Springer.

⁷ Sharpe, H., Hockfield, S., & Jacks, T. (2016). *The third revolution: Convergence of the life sciences, physical sciences, and engineering*. MIT Press.

⁸ Sheldrake, R. (2009). *Morphic resonance: The nature of formative causation* (4th ed.). Park Street Press.

⁹ De Landa, M. (1997). *A thousand years of nonlinear history*. Zone Books.

Goldstein, J. Emergence as a Construct (1999)	Nem irányított kollektív for- mák kialaku- lása	Önszervező- dés, szinkro- nizáció	Rokon a cikk min- tázat-alapú meg- közelítésével
Pierre Lévy Collective Intel- ligence (1994) ¹⁰	Decentralizált tudásmezők	Kollektív re- zonancia, nyitott rend- szerek	A „konvergencia- mező” mint kultu- rális forma, nem csak technoló-
Brian Arthur The Nature of Technology (2009) ¹¹	Technológiák emergens evo- lúciója	Moduláris struktúrák, adaptív rend- szerlogika	A jelentés és funk- cionalitás nem előre meghatáro- zott, hanem kon- denzálódó dinami- kaként jelenik

1. számú táblázat

A „konvergencia”, mint viselkedésmező és formahívó dinamika

Az 1. táblázat nem teljes spektrumot rajzol, hanem térbeli közelítéseket mutat a konvergencia olyan értelmezéseihez, amelyek már nem pusztán integrációként, hanem viselkedésalapú vagy formahívó mintázatként írják le a jelenséget. Írásomban e megközelítésektől nem elhatárolódom, hanem nézőpontot váltok: a konvergenciát nem eszközként, hanem rezonáns struktúráként vizsgálom, amelyben a formák nem célként, hanem reaktív sűrűsödésként jelennek meg — gyakran entrópiikus háttérből kiemelkedve.

A konvergencia jelenkori viselkedése: túlfutás a fogalmi kereteken

Az utóbbi évek során számos területen azt tapasztaljuk, hogy a konvergencia nem csupán interdiszciplináris együttműködések eredményez, hanem

¹⁰ Lévy, P.: Collective intelligence: Mankind’s emerging world in cyberspace. Perseus Books. 1994.

¹¹ Arthur, B.: The nature of technology: What it is and how it evolves. Free Press. 2009.

új minőségek, új szerkezetek és új jelentésformák megjelenését katalizálja. Vegyük példának a generatív mesterséges intelligenciát¹². Amikor AI-alapú rendszerek kreatív munkát végeznek – például szöveget írnak, zenét komponálnak vagy képeket alkotnak –, nemcsak új technológiáról beszélünk. Itt már nem a gép válik „kreatívvá”, hanem maga a „kreativitás” fogalma kezd el átrendeződni. Hasonlóan viselkedik az MI az egészségügyben: nem pusztán segédeszköz, hanem egyre inkább döntésformáló szereplő, amely átrendezi a felelősségi viszonyokat, az orvos-beteg viszonyt és az adatértelmezés logikáját is. A technológia nem egyszerűen beépül, hanem átalakítja a rendszer működésének logikáját.¹³

A konvergencia jelenkori formáiban nem célirányos kapcsolódásról van szó, hanem nemlineáris, emergens viselkedésről¹⁴, amely során új struktúrák, jelentésmezők és cselekvési logikák alakulnak ki. Ez a folyamat nem

¹² Generatív MI: Az MI egyik legdinamikusabban fejlődő ága, amely mélytanulási modellekre épül, és képes eredeti tartalmak – szövegek, képek, zenék, videók, sőt molekuláris struktúrák – létrehozására korábbi adatok mintázatai alapján. Ez a technológia nem csupán információt elemez vagy osztályoz, hanem új jelentésformákat generál, amelyek gyakran kulturális, etikai és jogi kérdéseket is felvetnek. Hatása túlmutat a technológiai innováción: újraértelmezi a kreativitás, szerzőség és érték fogalmait. Az olyan eszközök, mint a ChatGPT vagy a DALL·E, nemcsak technikai bravúrok, hanem kulturális aktorok is, amelyek képesek szonettek, narratívákat vagy vizuális kompozíciókat létrehozni, sokszor emberi alkotásnak tűnő minőségben¹². Ez a jelenség jól illeszkedik a cikkben tárgyalt konvergencia-mező fogalmához: nem célirányos integrációként, hanem mintázati rezonanciaként jelenik meg, amely új formák és értelmezési keretek kialakulását ösztönzi. A generatív MI nemcsak működött, hanem átszervez – nem parancs, hanem viselkedési mintázatok révén. A szerzőiség, a produktivitás, a jelentés és az érték más konfigurációkban és sokszor más kontextusban jelenik meg.

¹³ Informatec Digital: A technológia meghatározása, amely egész iparágakat alakít át. 2025, July 28.

Forrás: <https://informatecdigital.com/hu/technol%C3%B3gia-meghat%C3%A1roz%C3%A1sa/>

Letöltés ideje: 2025.09.22.

¹⁴ Nemlineáris, emergens viselkedés: A nemlineáris, emergens viselkedés olyan rendszerdinamikát jelöl, amelyben az összetevők kölcsönhatása nem vezethető vissza egyszerű ok-okozati láncolatokra, és az egész rendszer viselkedése nem egyenlő részeinek összegével. A nemlinearitás azt jelenti, hogy kis változások nem feltétlenül kis hatásokat eredményeznek – a rendszer válasza aránytalan, gyakran ugrásszerű vagy ciklikus. Az emergens pedig

egy előre meghatározott irányba halad, hanem különböző technológiai, társadalmi és kulturális tényezők spontán kölcsönhatásából ered, amely új értelmezési kereteket hoz létre. Az ilyen típusú konvergenciát Henry Jenkins (2006)¹⁵ a médiakultúra átalakulásának kulcselemeként írja le, míg Manuel

arra utal, hogy új mintázatok, struktúrák vagy működési logikák spontán módon, előre nem modellezhető módon jelennek meg. E jelenségek jól megfigyelhetők biológiai, társadalmi és technológiai rendszerekben egyaránt. Például a generatív MI nemcsak új tartalmakat hoz létre, hanem átalakítja a kreativitás, szerzőség és érték fogalmait – nem egy központi vezérlés hatására, hanem decentralizált, kollektív használat révén.

A nemlineáris, emergens viselkedés jellemzői:

- Decentralizált szerveződés: nincs központi irányítás, mégis kialakulnak stabil mintázatok.
- Előre nem látható struktúrák: a rendszer viselkedése nem jósolható meg pusztán az alkotóelemek ismeretében.
- Mintázati rezonancia: különálló szereplők hasonló viselkedést mutatnak, anélkül, hogy egymással kommunikálnának.

E fogalmakat részletesen tárgyalja például Steven Johnson (2001), valamint a nemlineáris dinamika elméleti alapjait bemutató hazai források is:

Johnson, S.: *Emergence: The Connected Lives of Ants, Brains, Cities, and Software*. Scribner. 2001.;

Csörgeiné Kurin, K., Gáspár, V., Horváth, D., Orbán, M., Szalai, I., & Tóth, Á.: *Nemlineáris dinamika: Önszerveződés kémiai és biológiai rendszerekben*. ELTE–SZTE. 2013.

Forrás: <https://www2.sci.u-szeged.hu/physchem/nld/ejegyzet/nld.html>

Letöltés ideje: 2025.09.22.

¹⁵ Henry Jenkins konvergencia kultúrája (2006): Jenkins a médiakonvergencia kapcsán hangsúlyozza, hogy nem egy irányított folyamat, hanem a technológiai, ipari, kulturális és társadalmi tényezők komplex kölcsönhatása hozza létre.

Jenkins, H.: *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York University Press. 2006.

Castells (1996)¹⁶ a hálózati társadalom dinamikájában az emergens struktúrák kialakulását hangsúlyozza. Steven Johnson (2001)¹⁷ pedig az egyszerű szabályokból spontán módon létrejövő komplex rendszerek példáján keresztül mutatja be az emergens viselkedés természetét.

Globális hatásmező: A konvergencia strukturálatlan, de hatékony jelenléte

Ez a fajta konvergencia egyre inkább mezőként (a korábbi konvergencia-szövet fogalom kibővítése, szinonim módon – a szerző) viselkedik: nem lokalizálható egyetlen pontban, mégis határozottan jelen van. Nem egy központi akarat vagy intézményi döntés hozza létre, hanem sokféle, egymástól független, de párhuzamos irányú mozgásból rajzolódik ki mintázatként. A konvergencia itt nem integráció – nem az elemek összeolvadása vagy egységesülése –, hanem rezonancia¹⁸: az egyes szereplők saját logikájuk mentén működnek, mégis kölcsönösen felerősítik egymás hatását. Ez

¹⁶ Manuel Castells információs társadalom elmélete: Castells szerint a hálózati társadalomban az új struktúrák nem hierarchikusan, hanem hálózati módon, emergens módon alakulnak ki.

Castells, M.: *The Rise of the Network Society*. Blackwell Publishers. 1996.

¹⁷ Steven Johnson az emergens viselkedésről: Johnson az emergens rendszerek kapcsán ír arról, hogyan alakulnak ki komplex mintázatok egyszerű szabályokból, célirányos vezérlés nélkül.

Johnson, S.: i.m.

¹⁸ Rezonancia társadalmi rendszerekben: A rezonancia társadalmi kontextusban nem pusztán fizikai vagy akusztikai jelenség, hanem olyan dinamikus kölcsönhatás, amelyben különálló szereplők, rendszerek vagy folyamatok egymás hatását felerősítik – anélkül, hogy közvetlenül összehangoltak lennének. Ez a jelenség akkor lép fel, amikor az egyes elemek működése hasonló frekvencián zajlik: például hasonló célok, értékek, problémák vagy technológiai kihívások mentén. A társadalmi rezonancia nem koordináció, hanem spontán összecsengés. Ilyen módon alakulhatnak ki új gondolkodási irányok, kulturális trendek vagy akár szabályozási mintázatok – például amikor különböző országokban egymástól függetlenül kezdenek hasonló AI-etikai irányelveket kidolgozni. A szereplők nem egyeztetnek, mégis hasonló válaszokat adnak, mert ugyanarra a strukturális hullámhosszra kerülnek. Ez a fajta rezonancia nemcsak felerősíti az egyes hatásokat, hanem új mezőket hoz

a rezonancia nem szándékolt együttműködés, hanem spontán összecsengés, amely új struktúrákat hoz létre anélkül, hogy bárki előre megtervezte volna. Ezért beszélhetünk konvergencia-hatásmezőről – olyan erőterszerű jelenlétről, amelyben:

- több ágazat egyszerre kezd rezonálni – például az AI hatása a kreativitásra, tudásra, etikára és munka világára;
- új köztes rendszerek válnak meghatározóvá – nem cégek, nem államok, hanem platformok, ökoszisztémák, hálózatok;
- a hatás nem célként, hanem véletlenek eredőjeként keletkezik – a globális konvergencia nem szervezett, hanem emergens;
- a konvergencia mentális modelleket, gondolkodási kereteket módosít, nemcsak működési struktúrákat – például a tudás, felelősség, alkotás vagy döntés fogalmainak újratérképezése révén.¹⁹

Mindezek alapján a konvergencia jelenkori formája nem egyszerű fejlődési fázis, hanem egy új működési minőség. Nem integrál, hanem formát hív elő. Ezért tűnt termékenynek a „*morfogén mező*”²⁰ fogalmának, mint

létre: olyan dinamikus terek, ahol a jelentés, a forma és a cselekvés új konfigurációkban jelenik meg.

A jelenség neurobiológiai alapjaira S. Horváth Ágota mutatott rá, aki szerint a társas interakciókban megfigyelhető rezonancia részben a tükröneurónok működésének köszönhető. Ezek a neuronok lehetővé teszik a másik fél viselkedésének, érzelmeinek és szándékainak intuitív tükrözését, ami a mediációs folyamatokban különösen jól tetten érhető.

Horváth, Á.: Tükrözés és rezonancia jelentősége és szerepe a mediációs eljárásokban. Miskolci Jogi Szemle 2018/különszám. 71–84. o.

¹⁹ Johnson-Laird, P. N.: Mental models: Towards a cognitive science of language, inference, and consciousness. Cambridge University Press. 1983.; Gentner, D., & Stevens, A. L. (Eds.): Mental models. Lawrence Erlbaum Associates. 1983.; Norman, D. A.: The psychology of everyday things. Basic Books. 1988.

²⁰ A morfogén mező eredete: A cikkben alkalmazott „morfogén mező” analógiája Rupert Sheldrake brit biológus elméleti keretéből származik. Sheldrake az A New Science of Life (1981), majd később bővített kiadásban MorphicResonance: The Nature of FormativeCausation (2009) című munkájában fogalmazta meg azt a hipotézist, miszerint a természetben megfigyelhető formák és viselkedések kialakulását nem kizárólag genetikai vagy fi-

analógiának a bevonása. Nem azért, hogy magyarázatot adjunk, hanem hogy felerősítsük a látásunkat ott, ahol a megszokott koordináták már nem mutatják a mintát.

A viselkedés térképe: a konvergencia mintázatainak felderítése

A korábbi megállapítások alapján a konvergencia jelenkori formája nem egyenes vonalú integráció, hanem olyan mintázatszerű viselkedés, amely hol sűrűsödik, hol szétárad, de mindenképp hatásokat vált ki. Ennek a mechanizmusnak a leírására jelen írás egy saját értelmezési keretet javasol, amelyet „*detektor-modellként*” nevez meg.

Ez négy kritérium mentén segít azonosítani, hogy egy jelenség globális konvergencia-mezőként viselkedik-e:

- 1) Több ágazaton túlhat: nem szakterületi szinten lokalizálható, hanem eltérő rendszereket is érint (például az MI egyszerre technológia, tudásmodell, etikai kérdés és kulturális aktor).

zikai törvényszerűségek, hanem egy adott formára vagy viselkedésre jellemző mezőstruktúrák (úgynevezett morfogén mezők) is befolyásolják. Ezek a mezők Sheldrake értelmezésében olyan nem anyagi eredetű szerveződési mintázatok (információs terek), amelyek „emlékeznek” a múltban előforduló hasonló struktúrákra, és ezáltal preferált mintázatok kialakulását valószínűsítik. Bár Sheldrake elmélete vitatott és a tudományos fősodortól távolabb esik, analóg értelemben kiválóan alkalmazható olyan emergens rendszerek értelmezésére, ahol nem direkt kauzalitás, hanem strukturális előhívás történik — ahogyan azt a konvergencia-mezők működésénél feltételezem. A jelen írás ezért nem a Sheldrake-féle kauzális metafizikát, hanem a formahívó tér gondolatát adaptálja, mint optikai segédeszköz (értelmezési lencse) a struktúrák nemlineáris megértéséhez.

Analógia mint látássegítő: a morfogén mező mint értelmezési lencse: Az analógia nem pusztán nyelvi vagy logikai eszköz, hanem érzékelést segítő értelmezési forma. Olyan mentális művelet, amely lehetővé teszi, hogy egy komplex vagy új jelenséget egy ismerős mintázat alapján lássunk át. Ebben az értelemben a „morfogén mező” nem tudományos tényként, hanem értelmezési lencseként működik – olyan perceptuális keretként, amely segít érzékennyé válni a mintázatokra, kapcsolati dinamikákra és rendszerszintű viselkedésre.

- 2) Köztes platformok révén szerveződik: az új hatások nem intézményesen tervezettek, hanem ökoszisztémák, nyílt hálózatok, platformlogikák működése révén aktiválódnak.
- 3) Mentális modelleket alakít: a konvergencia nemcsak működést, hanem értelmezést is átstrukturál – például az „intelligencia” vagy az „alkotás” fogalma új jelentésszinteket kap.
- 4) Többszereplős és tulajdonlásmentes: nincs egyetlen központi aktor vagy vezér, a mintázat sok kis hatás összeadódása révén jön létre.²¹

Ez a topológiai megközelítés nem végleges válaszokat kínál, hanem érzékenyebbé tesz a mélyebb mintázatokra: segítségével képesek vagyunk azonosítani olyan erőtereket, ahol nem pusztán új technológiák jelentek meg, hanem a világ működése — az intézmények, hálózatok, értelmezési keretek és társadalmi mintázatok — új szerveződési logikák mentén alakul át.

Az analógia mint látássegítő: a morfogén mező mint értelmezési lencse

A globális konvergencia-mező viselkedése részben mutat ismerős jegyeket, részben egészen új minőség. Ahhoz, hogy követni tudjuk mozgását, szükség lehet egy nem-fogalmi, inkább perceptuális eszközre – itt lép be a morfogén mező mint analógia, de nem mint bizonyítási elv, hanem mint látásmód. A „morfogén mező” fogalma – amely Rupert Sheldrake²² eredeti elképzelésében biológiai formák kialakulásának mintázatkeltő tere volt – nem alkalmazható mechanikusan a társadalmi-technológiai konvergenciára. Ugyanakkor bizonyos kulcsmechanizmusok révén segíthet elképzelni, hogyan működik egy ilyen tér:

²¹ Saját értelmezési keretet.

²² Sheldrake, Rupert. *MorphicResonance: The Nature of FormativeCausation*. New York: Simon & Schuster. 2009.

- Formaelőhívás lehetőségeként: a mező nem determinál, de előnyös mintázatokat valószínűsít.
- Nem-lokalizált, mégis konkrét hatóerőként: nem egy ponton hat, hanem diszperz szerkezetű mintázatként jelenik meg (hasonlóan egy kulturális trendhez vagy gondolkodási hullámhoz).
- Ritmusminták és szinkronizációs zónák kialakításával: a szereplők viselkedése nem összehangolt, de fokozatosan rezonál egymással (például decentralizált AI-eszközhasználat kollektív új működési rendet idéz elő).²³
- Ez az analógia tehát nem magyarázza meg a jelenséget, hanem segít új nézőpontból érzékelni. Egyfajta optikai eszköz, amely megmutatja a mintázatok irányát és formálódását anélkül, hogy elhítené velünk: kontrolláljuk azokat. A „nem-fogalmi, inkább perceptuális eszköz” tehát olyan értelmezési módot jelöl, amely nem definíciókban, hanem érzékeny mintázat-felismerésben működik.

A mező dinamikái: Entrópia, szinkron jelleg, jelentésgócok

Ha elfogadjuk, hogy a konvergencia globális mezőként is értelmezhető, akkor érdemes megvizsgálni, milyen dinamikák működtetik, hogyan sűrűsödik, hol és miként alakítja a meglévő struktúrát, vagy konfigurálja azokat újra.

Három kulcselem különíthető el:

Metastabil struktúrák

A mező hatása nem állandósult rendet, hanem átmeneti stabilitást hoz létre: intézmények, viselkedésminták, technológiai ökoszisztémák formát öltenek, majd a mező aktivitásának csökkenésével fokozatosan felbomlanak

²³ Berkes, E.: A morfogenetikus mezőről. Lélekszintér.

Forrás: <https://lelekszinter.hu/a-morfogenetikus-mezorol>

Letöltés ideje: 2025.09.22.

vagy átalakulnak. Ilyenek voltak például a járvány alatti digitális tanulási ökoszisztémák: gyorsan szerveződtek, majd átrendeződtek.

A konvergencia nem a renddel kezdődik. Épp ellenkezőleg: a forma megjelenését megelőzi egy olyan állapot, amelyet fokozott változékonyság, átmeneti instabilitás és jelentésbeli széttartás jellemez. Ezt az állapotot érdemes az entrópia fogalmával leírni – nem a szakszó termodinamikai vagy adatkompressziós értelmében, hanem mint a rendszerek rendezetlenségi potenciálja, amelyből új struktúrák emelkedhetnek ki.

Szinkron jelleg, mint viselkedésmintázat

A mező nem direkt utasít, hanem egymással nem kommunikáló szereplők kezdik el ugyanazokat a mintákat követni. Például ahogy a kreatív iparágak szinte egy időben kezdtek generatív MI-eszközökre építeni – nem megálapodás, hanem ritmikus együttrezgés révén.

A mező konvergenciája sokszor nem tervezett szerveződés-ként jelenik meg, hanem a rendszer entrópiájára adott válaszként: amikor az érintett szereplők kollektív viselkedése kezdi kompenzálni az instabilitást. Ez nem mindig explicit válasz, gyakran inkább rezonanciaszerű hatássorozat – például egymástól függetlenül szervezetek hasonló AI-etikai irányelveket kezdenek kidolgozni, vagy hasonló tartalmi struktúrákat követnek a tanuló rendszerek fejlesztése során. A „forma” tehát itt nem cél, hanem reakció. A rendszer akkor alakul át, amikor a zűrzavar eléri a tetőpontját – létrejön egy átmeneti, újfajta rend. Ez az úgynevezett metastabil egyensúly, ami nem végleges megoldás, hanem egy ideiglenes, élő szerveződés, amely képes alkalmazkodni és bármikor újra átalakulhat.

Jelentésgócok és sűrűsödési régiók

A mező hatása különböző pontokon különböző sűrűséget produkál. Itt megjelennek az „újfajta fogalmi gravitációs centrumok” – mint az „etikos MI”, a „társalkotó algoritmus” vagy a „tanuló társadalom” kifejezések –, melyek egyszerre technológiai és jelentésbeli csomópontok.

A globális konvergencia-mező nem homogén. Vannak benne magasabb entrópiájú tartományok, ahol a normák, definíciók, intézményi struktúrák átmenetileg fellazulnak. Ilyen zóna például:

- a generatív MI megjelenésekor az „alkotás” és „szerzőség” fogalma körüli jelentésbeli bizonytalanság,
- a digitális oktatási platformok térnyerésével a „tanítás” és „tanulás” szerepeinek átmeneti elmosódása,
- az adatgazdaság fejlődésével az „érték” és „tulajdon” újraértelmeződése.²⁴

Ezek a zónák nem veszélyforrások, hanem lehetőségeket rejtő dinamikus keretek: olyan mezők, ahol a hagyományos szerkezeti stabilitás meg bomlik, de ezáltal új formahívó folyamatok indulhatnak el.

Ezek a dinamizmusok teszik lehetővé, hogy a konvergencia ne, mint végállapot, hanem mint folyamat váljon értelmezhetővé. Nemcsak azt látjuk, hogy „mi konvergál”, hanem azt is, hogyan szerveződik át a valóság, amikor konvergálni kezd, a konvergencia-mező nem a káoszt gyűri renddél, hanem a lehetőséget olvassa ki a rendezetlenségéből.

Hipotetikus eseteírás: Generatív MI, mint mezőhatás

A generatív MI – különösen a multimodális modellek – megjelenése új szintre emeli a konvergencia-viselkedést, mert egyszerre több szinten idéz elő átrendeződést: működésben, jelentésben és kulturálisan is. Ez a jelenség

²⁴ Parti, T.: A digitális adatok tulajdoni adaptációja. Doktori értekezés. Károli Gáspár Református Egyetem.. KRE ÁJK. 2023.

Forrás: https://ajk.kre.hu/images/doc2023/di/PHD_ertekezes_Part_Tamas.pdf

Letöltés ideje: 2025.09.22.

Parti, T.: Tulajdoni evolúció. Gazdaság és Jog 2024/3–4. szám. 3–15. o.

Forrás: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/5855838>

Letöltés ideje: 2025.09.22.

jól illeszkedik a „*globális konvergencia-mező*” mintázataihoz, és megfelel a detektor-modell kritériumainak is.

- Több szektorban egyszerre hat: a kreatív ipar (dizájn, irodalom, reklám), az oktatás (tanulási támogatás, tartalomgenerálás), a tudomány (publikáció, elemzés), az informatika (prompt engineering), valamint a jog (szerzői jog, etikai normák) egyaránt érintett.
- Köztes ökoszisztémák szervezik: platformlogikák (AI-eszközök, API-rendszerek), online közösségek (például Reddit, Hugging-Face), nem-hierarchikus alkotói mezők (például opensource modellek).
- Mentális struktúrákat alakít át: nemcsak új tartalom jön létre, hanem a „szerzőség”, „kreativitás” vagy „alkotás” fogalma is újra értelmeződik. Az „emberi és nem-emberi közös produktum” kérdése kulturális határfeszültséggé válik.
- Emergens módon szerveződik: nem áll mögötte egységes innovációs stratégia, inkább sokféle kísérlet, alkalmazás és válaszreakció szövődése hozza létre a sűrűsödő mezőt.

Ebben az értelemben a generatív MI nem pusztán eszköz, hanem olyan hatásmező, amely új formák kialakulását ösztönzi. Nemcsak termel, hanem átszervez és túl azon, hogy működtet, átstrukturálja a rendszerek viszonyait – mindezt nem explicit formában, hanem egyfajta mintázatok összhangja révén.

Meta-konvergencia: A mező önreflexiója és önszerveződése

Egy ponton túl a konvergencia nemcsak „kivált”, hanem visszahat saját magára. Ez az a szint, ahol a mező működése önreflexívvé válik, vagyis képes saját hatásmechanizmusait érzékelni és alakítani:

- A technológiai rendszerek térképezni kezdik önmagukat: például olyan MI-modellek jönnek létre, amelyek nemcsak tartalmat generálnak, hanem más MI-rendszerek viselkedését elemzik, értelmezik, újra fogalmazzák. A rendszer figyelni önmagát.
- Társadalmi struktúrák – oktatás, jog, szabályozás – konvergencia-mezőként kezdik szemlélni saját működésüket. Megjelenik a kérdés: „*Hogyan működik a változás szerveződése maga?*”
- Új gondolkodási horizontok nyílnak: a konvergencia nem eszközként, hanem gondolkodási topológiaként kezd működni – mintázati szerveződés, formahívó dinamika. Ahogyan Halmai (2019) is rámutat, a konvergencia nem kizárólag gazdasági mechanizmus, hanem sokdimenziós, strukturális folyamat, amely társadalmi és rendszerszintű átrendeződéseket is generál.²⁵

Nyitva hagyva – A „gondolati” rezgésektől a formáig

Cikkem nem zár le, szándékoltan nyitva hagy. A „*konvergencia-mező*” nem fogalom, nem állapot, még csak nem is folyamat: inkább rezonáns szerveződési lehetőség, amely olykor formát ölt, máskor visszabomlik, vagy másutt kezd el kondenzálódni. Az itt megkísérelt gondolkodás nem fogalmak rögzítésére törekedett, hanem viselkedésminták követésére, ráhangolódás kialakítására a mintázatok érzékeléséhez. Éppen ezért ellenáll a véglegesítésnek: a konvergencia jelenkori és főleg jövőbeli megjelenési formái nem definiálhatók, hanem átélhetők és felismerhetők, ha figyelmünkkel követni tudjuk a formálódás ritmusát. Talán nem a definíció, hanem a ráhangoltság az új tudásforma; nem az, amit kimondunk róla, hanem az, ahogyan észre vesszük.

²⁵ Halmai, P.: Konvergencia és felzárkózás az euróövezetben. *Közgazdasági Szemle* 2019/6. szám. 687–712. o.

Forrás: <https://real.mtak.hu/94104/1/05HalmaiA.pdf>

Letöltés ideje: 2025.09.22.

Irodalomjegyzék

Arthur, B. (2009). *The nature of technology: What it is and how it evolves*. Free Press.

BékésPartners. (2022). *Munka a platformokon – nemzetközi és hazai kitekintés*. BékésPartners Publications.

Forrás: <https://www.bekespartners.com/publications/munka-a-platformokon-avagy-nemzetkozi-es-hazai-kitekintes-a-platform-alapu-gazdasag-dolgozoinak-munkajogi-helyzeterol/>

Berkes, E. (n.d.). *A morfogenetikus mezőről. Lélekszintér*. <https://lelekszinter.hu/a-morfogenetikus-mezorol>

Castells, M. (1996). *The rise of the network society*. Blackwell Publishers.

Csörgeiné Kurin, K., Gáspár, V., Horváth, D., Orbán, M., Szalai, I., & Tóth, Á. (2013). *Nemlineáris dinamika: Önszerveződés kémiai és biológiai rendszerekben*. ELTE–SZTE.

Forrás: <https://www2.sci.u-szeged.hu/physchem/nld/ejegyzet/nld.html>

CS.SZ. (2024, December 7). *Generatív MI: Az új generáció költője?* NICE.hu.

Forrás: <https://www.nice.hu/mesterseges-intelligencia/generativ-mesterseges-intelligencia-az-uj-generacio-koltoje>

De Landa, M. (1997). *A thousand years of nonlinear history*. Zone Books.

Eszterházy Károly Egyetem. (n.d.). *Az új médiumok, hálózati globalizáció és médiakonvergencia. Kommunikációelmélet Alapjai*.

Forrás: https://forgos.uni-eszterhazy.hu/wp-content/tananyagok/tamop/komelm_alapjai/03_07/36_az_j_mdiumok_a_hlzati_globalizci_s_a_mdiakonvergencia.html

Gentner, D., & Stevens, A. L. (Eds.). (1983). *Mental models*. Lawrence Erlbaum Associates.

Goldstein, J. (1999). *Emergence as a construct*. *Journal of Consciousness Studies*, 6(2–3), 49–72. ö.

Halmi, P. (2019). Konvergencia és felzárkózás az euróövezetben. *Közgazdasági Szemle*, LXVI(6), 687–712. o.

Forrás: <https://real.mtak.hu/94104/1/05HalmiA.pdf>

Horváth, Á. (2018). Tükrözés és rezonancia jelentősége és szerepe a mediációs eljárásokban. *Miskolci Jogi Szemle*, 2018(1, különszám), 71–84. o.

Informatec Digital. (2025, July 28). A technológia meghatározása, amely egész iparágakat alakít át.

Forrás: <https://informatecdigital.com/hu/technol%C3%B3gia-meghat%C3%A1roz%C3%A1sa/>

Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. New York University Press.

Johnson, S. (2001). *Emergence: The connected lives of ants, brains, cities, and software*. Scribner.

Johnson-Laird, P. N. (1983). *Mental models: Towards a cognitive science of language, inference, and consciousness*. Cambridge University Press.

Lévy, P. (1994). *Collective intelligence: Mankind's emerging world in cyberspace*. Perseus Books.

Norman, D. A. (1988). *The psychology of everyday things*. Basic Books.

Parti, T. (2023). A digitális adatok tulajdoni adaptációja [Doktori értekezés, Károli Gáspár Református Egyetem]. KRE ÁJK.

Forrás: https://ajk.kre.hu/images/doc2023/di/PHD_ertekezes_Part_Tamas.pdf

Parti, T. (2024). Tulajdoni evolúció. *Gazdaság és Jog*, (3–4), 3–15. o.

Forrás: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/5855838>

Roco, M. C. (2020). *Principles of convergence: Definition, metrics and roadmap*. Springer.

Sallai, Gy. (2024). *A digitalizáció evolúciója*. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.

Forrás: https://www.tmit.bme.hu/sites/default/files/attachments/Smart2024_Digitalevolucio_osz_-_SallaiGyula.pdf

Sharpe, H., Hockfield, S., & Jacks, T. (2016). *The third revolution: Convergence of the life sciences, physical sciences, and engineering*. MIT Press.

Sheldrake, R. (2009). *Morphic resonance: The nature of formative causation* (4th ed.). Park Street Press.

JUHÁSZ KRISZTINA RÉKA

Látogatás a Szegedi Tudományegyetem Igazságügyi Orvostani Intézetében – Mentálhigiéné a boncteremben?

Absztrakt

Tanulmányom bemutatja, egyben igazolja a mentálhigiéné szerepét a hivatásgyakorlás során. A rendőri szerep segítő és szolgáltató szerepköre esetén fontos kompetencia a megfelelő szintű érzelmi intelligencia, frusztrációs tolerancia és empátikus készség mellett az egészséges önismeret és önértékelés. A tanulmány a rendőrképzés folyamatába beilleszthető látogatásra, személyes kontaktusra (az SZTE Igazságügyi Orvostani Intézetében boncolás megtekintése) alapuló kérdőíves kutatást mutatja be. Az Igazságügyi Orvostani Intézetben tett látogatások és a tanulói visszajelzések igazolják, hogy a rendvédelmi hivatás gyakorlásához olyan szituációkkal, érzelmekkel kell szembesülni egy rendőrnek, melyek a hagyományos foglalkozások esetében kizártak. Ezért el kell sajátítani ezek helyes feldolgozását mentális szinten, így a hivatás gyakorlása folyamán nem a kiégési (burnout), hanem a megküzdési (copying) folyamatok indulnak be. A projektben a rendészeti képzés tekintetében egyedülálló módon kapcsolódik össze a szakmai felkészítés és a hivatáshoz elengedhetetlen mentális, morális és személyiségfejlesztés, szemléletformálás.

Kulcsszavak: hivatás, morális fenyegetettség, mentálhigiéné, szemléletformálás

Abstract

My study presents and at the same time proves the role of mental hygiene during professional practice. In the case of the role of a police officer as a helper and service provider, an important competence is healthy self-knowledge and self-esteem in addition to an appropriate level of emotional

intelligence, frustration tolerance and empathic skills. The study presents a questionnaire-based research based on visits and personal contact (viewing an autopsy at the Institute of Forensic Medicine of the University of Szeged) that can be integrated into the process of police training. The visits to the Institute of Forensic Medicine and the student feedback prove that in order to practice the law enforcement profession, a police officer has to face situations and emotions that are excluded in the case of traditional occupations. Therefore, it is necessary to learn how to process them correctly on a mental level, so that during the practice of the profession, not burnout but coping (copying) processes are initiated. The project uniquely combines professional preparation with the mental, moral, and personality development and attitude formation essential to the profession in terms of law enforcement training.

Keywords: proffession, moral threat, mental health/mental hygiene, attitude formation/awarness-raising

Bevezetés

26 éve dolgozom a középfokú rendőrképzésben tanárként az Országos Rendőr-főkapitányság Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (a továbbiakban: ROKK) Rendőrképző Akadémia Járőrképző Tagozatán, Szegeden. Ebben az intézményben nem hivatásos szolgálati jogviszonyban tanítok, hanem rendvédelmi alkalmazottként (korábban 2020-ig közalkalmazott tanárként). Az általam oktatott tantárgy neve Társadalmi és kommunikációs ismeretek (korábban Intézkedéslélektan), melynek tanítása mellett mentálhigiéné szakemberként is dolgozom, andragógiai és publikációs feladatokat is végzek a munkahelyemen. Tanulmányomban egy olyan mentálhigiéné projektet mutatok be a motívumoktól, a tervezéstől haladva annak megvalósulásáig, amely a kutatásom alapján bizonyíthatóan hatéko-

nyabbá teszi a középfokú rendőrjárőr képzést szakmai, erkölcsi szempontból, és nem utolsósorban a személyiségfejlődés mentális része tekintetében.

Tanulmányom elején érdemes a hivatás fogalmával kezdenem. Bár sokan a hivatás szó hallatán az egyenruhára asszociálnak, legalább annyian tisztában vagyunk azzal, hogy a rendőri munka nem csupán az egyenruha és az alaki szabályok betartásától válik hivatássá. Lássuk a hivatalos megfogalmazást: *„A hivatás olyan foglalkozás, mellyel szemben a társadalomnak – a hagyományos foglalkozásokkal szemben – különleges elvárásai, igényei vannak, mert gyakorlásakor más emberek érdekében kell önálló, alkotó döntéseket meghozni.”* E meghatározás meg sem említi az egyenruhát, hanem a társadalom – mint egyének közössége – szolgálatára, a magasabb szintű elvárásokra, ezáltal a hivatástudatra, elhivatottságra, értsd: hivatásszeretetre irányítja a figyelmet. Ehhez nélkülözhetetlen a szakmai ismeretek és jártasságok folyamatos fejlesztése és az, hogy a hivatást gyakorlók legyenek tudatában társadalmi szerepük súlyának, nem beszélve a hivatás etikai követelményeiről. Mivel e tanulmány témája egy olyan *„mentálhigiénés rendészeti projekt”*, melynek minden szereplője hivatást gyakorol – igazságügyi orvosszakértők, boncmesterek és jómagam – vagy hivatást fog gyakorolni (próbaidős őrmesterek = tanulóink), ezért fontosnak tartottam, hogy egy bekezdés erejéig szót ejtsek erről, és összegzőképp leírjam: hivatásunk gyakorlásakor emberi sorsokra hatunk, vagyis bármilyen hivatást választunk és gyakorlunk, életek, sorsok, lelkek alakításában, kibontakozásában, születésében, akár búcsúztatásában (boncmester, pap, hospice szakemberek) veszünk részt.

Motívumok a projekt megvalósítására

Talán közhelyként hangzik, mégis ezzel kezdem, mert gondolatmenetemhez szükséges: Minden öntudatánál lévő – értsd organikusan, pszichésen és mentálisan egészséges – emberre hat egy halott ember látványa, majd

annak felboncolása. A projekt alapjául szolgáló alapkérdés ebben az esetben a motívumokban keresendő: Hogyan és milyen irányban inspirált engem ifjúkoromban, amikor az 1990-es években ellátogathattam az Igazságügyi Orvostani Intézetbe? Hogyan hatottak az ott tapasztaltak a személyiségre, a normarendszeremre, a tetteimre, és milyen hosszútávú következményei lettek a munkámra és erre a projektre?

Megvalósítva a projektet, azt gondolom, nem szorul magyarázatra, hogy mindazt, ami már fiatal pályakezdőként pozitív motivációt (többek között életöröm, életigenlés, test és lélek viszonyának átélése) adott számomra, felnőttként, tanári és mentálhigiéné segítő hivatásomat gyakorolva meg kell próbálnom átadni a tanítványaimnak, vagyis önnön implicit motívumomat explicitté kell transzformálni a leendő rendőröknek. Ez tehát ennek a projektnek az egyik célja. A megvilágosodás katartikus szakasza után – a tudatelőttés homályából felszabadítva – vált világossá és egyértelművé számomra az a fontos tény, miszerint a középfokú rendőrképzés folyamán a szakmai kritériumokon túl (többek között helyszínelés, helyszínbiztosítás, holttest őrzése), melyeket hivatásos rendőrkollégák tanítanak különböző tantárgyak keretében (Intézkedéstaktika, Bűnügyi ismeretek, Jogi ismeretek), a boncoláson történő részvétel teljes mértékben beilleszthető az általam oktatott tantárgyba. Ez a felismerés sarkallt arra, hogy felvegyem a kapcsolatot az Igazságügyi Orvostani Intézettel, hogy tanulóink a szakmai, jogi ismeretanyaggal párhuzamosan időben fel tudjanak készülni a munkájuk során rájuk váró morális fenyegetettségekre, melyek a következők:

- folyamatos kontaktus a devianciával és deviáns személyekkel,
- az erőszak látványa, akár elszenvéde az intézkedések során, ugyanakkor legális testi kényszer alkalmazása (akár lőfegyverhasználat),
- nem utolsósorban pedig a halállal és annak legtöbbször nem a „kegyes” formájával történő szembesülés (például a vízi hullák, több hetes oszlásnak indult holttestek, balesetek következtében szétroncsolt személyek).

Ezek a típusú „fenyegetettségek” fokozzák a kiégést, így sok egyéb mentális degenerációt, torzulást indíthatnak el. Ezért gondolom azt, hogy a jogi és intézkedéstaktikai követelmények elsajátításán túl egy leendő rendőrnek szükséges az ilyen típusú fizikai, pszichés és spirituális „élmény”, melyet egy igazságügyi boncoláson élhet át. Ezt és a projekt lényegi elemét, amely a szakmai felkészítésen túl a mentálhigiéné fejlesztése, hatványozottan támasztja alá Gerald Caplan amerikai pszichológus munkássága, aki a preventív pszichiátria területén ért el kimagasló eredményeket. Caplan a bűnüldözést a közösségi támogató rendszerek között a szervezett, úgynevezett hivatalos rendszerek közé sorolta be. Ez pedig azt jelenti, hogy a rendőrképzés folyamán a szakmai ismeretek átadásán túl szükséges a szemléletformálás és mentális fejlesztés mind a társadalmi szükségletek kielégítése (közrend, közbiztonság fenntartása), mind pedig a rendőr, mint individuum tekintetében.

Az etikai és mentális motívumok mellett kiemelkedő késztetést adott számomra egy szociológiai és szociálpszichológiai kutatási terület, a generációkutatás. Korábban olvastam Tari Annamária klinikus könyveit az Y és a Z generációról. 2022. május és szeptember között részt vettem egy általa tartott továbbképzésen Budapesten, melyre a Belügyminisztérium kérte őt fel. Tari Annamária több reprezentatív kutatása is kimutatta, hogy a mai Z generáció tagjai 5 év lemaradásban vannak a korábbi generációkhoz képest a személyiség érettségét, a felelősségvállalást, a monotóniatűrést, a koncentrációt és egyéb kognitív funkciókat, például a szövegértést tekintve, nem beszélve a frusztrációs toleranciáról, amely véleményem szerint az érzelmi intelligencia sarokköve. Ezek után jogosan merül fel kérdés: Amennyiben az a sok-sok érettségizett 18 éves fiatal, akik sikerrel végzik el a 10 hónapos középfokú rendőrképzést, 19 évesen lőfegyverrel az oldalukon, az állam által hatalommal felruházva, ami a jogszerű kényszer alkalmazását is magában foglalja, vajon kijelenthető-e, hogy mentálisan és a kognitív funkciók fejlettségét tekintve alkalmasak a rendőri hivatásra? A projekttel lehetőséget szeretnék biztosítani tanulóink számára, hogy ké-

pessé váljanak behozni a generációkutatások során kimutatott 5 éves retardációt, így ne csupán testileg, fiziológiailag, hanem mentálisan is éretté és védetté váljanak/válhassanak.

Tanulmányom további fejezeteiben bemutatom, miért állítottam fel azt a hipotézist, miszerint a boncoláson való részvétel után, ha nem is 5 évet és nem is minden fent felsorolt területen, de 1-2 évet sikerül „behozni” a Z generáció retardáltságából.

A járőrképző iskolába 18 és 55 év között lehetséges jelentkezni a képzésekre. Ezt az információt azért tartom fontosnak e fejezetben körül járni, mert az életkori követelményből látható, hogy három generáció tagjai (X, Y és Z) tanulnak egy időben és egy szakaszban (osztályban) együtt, egy közösséget alkotva. Ezek a nagy generációs különbségek hatalmas kihívást jelentenek a tanárnak (például a tananyagátadás, pedagógiai módszerek, konfliktuskezelés, a tanulók motivációja). Én azonban igyekszem hasznosítani az oktatás során ezt a nem mindennapi helyzetet, amikor is három generációt kell egy „dimenzióban” oktatni. Erre jelen tanulmányban csak röviden térek ki, lévén, hogy nem ez a témája. Ez a nagy generációs „zsúfoltság”, mi tagadás, konfliktusokat generál (tanuló és tanuló, valamint tanár és tanuló között), amikor is az iskolapszichológus lép színre és kezeli az érdekellentéteket. A generációk között ugyanis ellentmondásos helyzetek, érdekellentétek állhatnak elő: az éretlen, kapunyitási pánikban (quarter life crisis) leledző „Z-sek” mellett ott ülnek az iskolapadban az életközepi válságban (midlife crisis) sodródó vagy épp a szakmai – és ki tudja, milyen egyéb – újrakezdésben buzdón reménykedő „X-sek”.

A boncteremben azonban nincs különbség a különböző generációk között, vagyis ott, azon a helyen mindenki szembesül az elmúlással, a halállal: az interneten szocializálódott „filteres” fiatalok, akiknek többsége ekkor ráébred(het) az élet értelmére, illetve az esetleges korai kiégés stádiumában létező idősebb generáció tagjai, akik pedig e látogatás és élményszerzés után újra elkezdhetik értékelni és felfedezni mindazt, amit eddig már elértek az életük során.

Konceptualizáció

Az előző fejezetben a projekt megvalósítására ösztönző implicit és explicit motívumaim mellett megfogalmaztam a hipotézisemet is, miszerint egy leendő rendőrnek szakmailag és mentálisan is szükséges az az „élmény”, melyet egy igazságügyi boncoláson élhet át. E kettőből (motívumok és hipotézis) áll össze a koncepcióm:

- Felkészítés
- Megelőzés/prevenció
- Fejlesztés

Ez a három terület tanárként egyben feladatot is jelent számomra. Mielőtt rátérnék ezek kifejtésére, azt gondolom, szükséges a különböző boncolási típusok közötti különbségeket tisztázni, mert csak ezek ismeretében értelmezhető a koncepcióm, vagyis a fenti feladatok végrehajtása a rendőrképzés folyamán.

Ahogy az első fejezetben a hivatás esetében bemutattam az általános társadalmi attitűdöket és sztereotípiákat, úgy nagyon sok esetben tapasztaltam, hogy a boncolással kapcsolatban is a legtöbb ember „csak” a patológiára gondol. De sokaknak fogalma sincs arról, mi a különbség boncmester, patológus és igazságügyi orvosszakértő („halottkém”) között. A patológia azonban, melyre a legtöbben a boncolás szót hallva asszociálnak, ennél jóval több területen működik a gyógyászatban (például szűrések, szövettan). Ezek nem képezik dolgozatom tárgyát, ezért rátérek a patológiai boncolásra, melynek elsődleges célja a kórházakban különböző betegségekben elhunyt betegek testének felboncolása elsősorban orvosi (diagnózis és a halál konkrét szervi oka) és kutatási céllal, amely szintén a gyógyítást és az orvostudományt szolgálja. Ebből a rövid összefoglalóból látható, hogy egy leendő rendőrnek nem erre van szüksége, lévén, hogy nem diagnózisokat kell felállítania és nem gyógyítani fog. Így érkezünk el egy másik orvosi

szakterülethez és egy, az előzőtől eltérő boncolási forma: az igazságügyi orvosszakértő és az igazságügyi/hatósági boncolás típusához.

Az igazságügyi orvosszakértő, amellelt, hogy a boncmester közreműködésével boncolást végez, a test és a belső szervek vizsgálatával megállapítja, hogy mi a halál valódi oka (történt-e bűncselekmény, emberi mulasztás), orvosi, igazságügyi szakvéleményeket ír a rendőrség és a bíróságok számára. Emellelt ugyanúgy részt vesz a tárgyalásokon, mint egy ügyvéd, ügyész, pszichológus és egyéb szakértők. Mindebből egyértelművé: ahol az elhalálozás kapcsán felmerülhetnek tisztázatlan körülmények, bűncselekmények, ott az orvosi és jogi szereplőkön túl a rendőri szerep is megjelenik.

Fontosnak tartom, hogy ennél a pontnál ne csupán a nyomozókra gondoljunk (ők a kétéves középfokú képzés után minimum három év szakmai tapasztalat/munka után végzik el a középszintű nyomozói szaktanfolyamot vagy pedig a Nemzeti Közszolgálati Egyetem bűnügyi szakán végeznek diplomás rendőrtisztként). Azért sem, mert az előző fejezetben írtam azokról a területekről, ahol is a 10 hónapos rendőrképzést végző rendőrök – akik még korántsem nyomozók, hanem hivatalosan járőrtársak – szembesülnek munkájuk folytán a halállal: halálos balesetek, helyszínbiztosítás során életellenes bűncselekmény vagy öngyilkosság helyszínén. Így érkezünk el az igazságügyi és hatósági boncoláshoz, amelyre a projekten keresztül jutnak el a rendőrtanulók. Ennél a típusú boncolásnál elsősorban nem a különböző betegségek megállapítása a cél és a feladat, hanem a halál konkrét okának – amely ilyen típusú boncolás esetében nem csak betegségből fakadhat – feltárása.

Az Igazságügyi Orvostani Intézetben a nem természetes halállal¹ elhunyt személyek holttesteit boncolják.

¹ Az Eütv. definiálja a nem természetes halál fogalmát, amely szerint „nem természetes a halál, ha a természetes módon való bekövetkezését a körülmények kétségessé teszik, így: a) a halál tekintetében bűncselekményre utaló adat merül fel, vagy b) rendkívüli halálnak minősül, azaz ba) a halált baleset okozta, vagy a körülmények arra utalnak, bb) a halált öngyilkosság okozta vagy a körülmények arra utalnak,

Balesetnek számít – az Eütv. fogalommeghatározása szerint – az „*emberi szervezetet ért olyan külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül következik be és halált okoz.*” A törvény rendelkezései szerint „*a rendkívüli halál esetén követendő eljárást kell alkalmazni, a személyazonosság megállapításáig, ha az elhunyt személyazonossága ismeretlen.*”

A felsorolás alátámasztja, hogy a mentálhigiéné szempontjából kiemelten „veszélyeztetett” személynek számít bárki – családtagok, barátok, segítő szakemberek, rendőrök –, aki valamilyen szinten is kapcsolatba kerül ilyen esetekkel. Így jutottam el koncepcióm következő elemeihez, melyek együttesen egy folyamatot képeznek, és azokat az alábbiakban mutatom be.

Felkészítés

Az oktatás, bármilyen területen zajlik is, azon túl, hogy a résztvevők számára új információkat (tananyag) nyújt, felkészíti a tanulókat valami újra, olyan élményekre, helyzetekre, melyeket korábban még nem éltek át, azonban a szakma/foglalkozás elsajátításához, gyakorlásához elengedhetetlenek. Ez azt jelenti, hogy az új információk (tananyag) elsajátításán túl szükséges megélni, átélni bizonyos érzelmeket és helyzeteket. Így megy végbe a tanulás folyamata, amelynek eredményeként a rendőrtanulók szakmai és mentális szinten is képessé válnak kezelni mások és önmaguk érzelmeit a különböző intézkedési szituációkban. Ennek konkrét nyomon követését és mérhető fokát a további fejezetekben fejtem ki bővebben.

Megelőzés

Köztudott, hogy minden hivatást gyakorló személy a hagyományos foglalkozásúakkal szemben hatványozottan ki van téve a kiegészésnek, legyen szó

bc) a halál bekövetkezésének előzményei, körülményei ismeretlenek és nem állnak rendelkezésre olyan adatok, amelyekből megalapozottan következtetni lehet a halál természetes okból történő bekövetkezésére, bd) fogvatartott elhalálása esetén.”

https://miszk.hu/files/modszertani_levelek/A_Magyar_Igazsagugyi_Szakertoi_Kamara_1_2023_szamu_Modszertani_levele_a_boncolasok_soran_vegzett_igazsagugyi_orvosszakertoi_tevékenységről_Hatályos_2023_majus_1_.pdf (2024.02.25.)

a kiégés megjelenésének idejéről, stádiumairól vagy mértékéről. Ezért tartom fontos feladatommak, hogy e projekt lehetőségeit kihasználva, laboratóriumi, értsd: bonctermi körülmények között is szembesüljenek a tanulók a halállal és azzal – még ha furcsán is hangzik –, hogy nekik ezzel a munkájuk során, bizony „dolguk van”: helyszínbiztosítás, majd a család számára a halálhír közlése. A halállal, elmúlással azonban civilként is „dolgunk van”. Nem megbarátkozni kell vele, hanem elfogadni a sokszor elfogadhatatlant... Mindezek mellett pedig a boncteremben az orvos által elmondottak és látottak (például egy daganat, egy meszes aorta vagy éppen öngyilkosság látványa), beindíthatja az élet megbecsülésének – így a saját létezésünknek – az értékelését, bármilyen helyzetben és szakaszban is vagyunk. Azt gondolom, a szakmailag fontos tudásanyag elsajátítását így lehetséges a preventív célokkal is összekötni. (Lásd: Irvin D. Yalome A terápia ajándéka, Park Könyvkiadó 2022., 4. fejezet Teljesebb élet és halál)

Fejlesztés

Amennyiben a felkészítés sikeres, tehát a tudatos és a spontán tanulás mellett megvalósulnak a 2. pontban leírt preventív feladatok és célok, akkor jöhet létre a fejlődés, mellyel egy korábbi intellektuális, emocionális és erkölcsi szintről magasabbra lép a személyiség. Ez azt jelenti, hogy regresszió esetén, ami bármilyen trauma, krízis, tartós stresszhatás előfordulásakor megjelenik, az egyén már rendelkezik egy korábban elsajátított magasabb fejlettségi szinthez tartozó megküzdési stratégiával, amelyre tudatosan önerőből vagy külső segítséggel, de visszakerülhet (újra orientálódás). Ide tartozik még a határtartás a hivatás/munka és a magánélet között, amely segít a kiégés csökkentésében is. Sokszor ugyan nehéz megvalósítani, de a fejlesztés következtében tudatosan már erre is képessé válnak a tanulóink.

Projekttervezés

A projekthez szükséges hivatalos engedélyek beszerzése és a kapcsolati tőke sikeres kiépítése után elindulhatott azok befektetése, vagyis a projekt

megvalósításának tervezése. Tanulmányom e fejezetében bemutatom a projektépítés kritériumait.

Specifikus célok: Tanulmányom Konceptualizáció című fejezetében részletesen bemutattam a rendőrképzésben szükséges és elérendő célokat, amelyek egyben a mentálhigiénés projekt – a rendőrképzés szempontjából egyben szakmai projekt is – céljai:

- Felkészítés
- Megelőzés/prevenció
- Fejlesztés

Mivel ezeket a speciális, a leendő rendőrök mentális és szakmai fejlődését figyelembe véve fontos és konkrét célokat korábban már bemutattam, így most a projekt címről osztanék meg pár gondolatot. Nehéz egy ilyen témájú projektnek címet adni, tekintetbe véve a tipikus attitűdöket, gondolkok itt a boncolás szó hallatán fellépő értékelő beállítódásokra: „*Fújj!*”, „*Mitől lesz ettől jobb egy rendőrnek?*”, „*Mitől és miért lesz ez mentálisan hasznosítható?*” Az analízis következő lépéseiben azt bizonyítom, miért nem érvényesek ezek a sztereotip jellegű kérdések. A projekt címe kissé finomítva, mondhatnám diplomatikusan az, ami egyben a tanulmányomé is: *Látogatás az Igazságügyi Orvostani Intézetben*

Mérhető célok és eredmények: A tanulmányom utolsó fejezetében található grafikonokat kielemezve és értékelve, kijelenthetem, hogy ez a projekt és annak eredménye objektíven mérhető. Ennek érdekében egy kérdőívet (lásd: Mellékletek) állítottam össze, melyet a tanulók a boncoláson történő részvétel után pár nappal kapnak meg tőlem e-mailben. A kérdőív anonim. A megadott, konkrét válaszokon túl lehetőség nyílik a tanulók számára, hogy egy-egy kérdésre szabadon, tehát szubjektív módon kifejthessék a véleményüket, megoszthassák érzéseiket.

Azt gondolom, hogy a kérdőív objektíven mérhető eredményein túl a projektépítés szempontjából ide tartoznak azok a tanulói visszajelzések is, melyeket a gyakorlatukat töltő vagy már végzett tanulók, őrmesterek mondanak vagy küldenek el számomra e-mailben. Ezekben a levelekben leírnak egy-egy olyan velük történt intézkedési szituációt, amikor a boncoláson tapasztaltak segítették, megerősítették őket mentálisan.

Talán nem sorolható a projektépítésnek ebbe a pontjába, ám számomra egyértelműen megfigyelhető folyamat a boncolás során az is, ahogy a tanulók viselkedése (verbális kommunikáció, metakommunikatív jelzések, test- és távolságtartás) változik. Ezekről a reakciókról és változásokról tanulmányom *Megvalósítás és önreflexió* című fejezetében írok részletesen.

Akceptálható kritériumok: Tantárgyam első pár tananyaga és témája a képzést megkezdő tanulók számára „*A rendőrség helye és szerepe a társadalomban, A rendőri szerep és összetevői, Szerepzavarok.*” Amennyiben a tanulók megértik, megtanulják és elfogadják ezeket a hivatásukat jellemző és meghatározó tényeket, úgy a projekt egyértelműen elfogadhatóvá és vonzóvá válhat és – tapasztalatom szerint – válik számukra. A projekten történő részvétel egyúttal szükséges (explicit motívumok) és kívánatos (implicit motívumok) is egy leendő rendőr számára, melyről a morális fenyegetettség esetében fentebb már írtam.

A rendőri szerepről mint társadalmi szerepről még ennél a pontnál kell szót ejtenem, mert ennek a tananyagban, tanórán történő megismertetése a tanulókkal még inkább motiválttá, el- és befogadóvá teszi őket a projekten való részvételre. A rendőri szerepnek 5 összetevője van:

- 1) Énközvetítői szerep: amely olyan személyiségjegyeket és képességeket foglal magában, amit a társadalom vár el egy rendőrtől, például határozott, magabiztos, jól kommunikál.
- 2) Hatósági szerep: ez egy szigorú és hivatalos alá-fölérendeltségi helyzetet jelent, olyan jogszerű hatalommal ruházza fel a rendőrt, amely okán az állampolgár köteles engedelmessé válni a rendőrnek.

- 3) Rendvédelmi szerep: a közrend és a közbiztonság fenntartása, amelyre akkor jogosult a rendőr, ha maga is betartja a jogi és erkölcsi normákat és követelményeket.
- 4) Bűnüldözői szerep: ez egy klasszikus szerepe a rendőrnek, amely a testi, szellemi és mentális kihívásokban és a kockázatvállalásban nyilvánul meg, például az önfeláldozásban.
- 5) Segítő, szolgáltató szerep: a rászoruló emberek – ha szükséges – rendvédelmi eszközökkel történő eligazítása, segítése, például halálhír közlése, melynél fontos kritérium, hogy ne csak kötelezettségből, hanem a rendőr személyiségéből is fakadjon e szerep empátiás betöltése.

A rendőri szerepösszetevőket megismerve a tanulók döntő többsége a többi, szakmai tantárggyal együtt haladva, a képzés 3-4. hónapjában már érti, hogy miért szükséges részt venni egy boncoláson a kiképzésen belül.

Reális célok: Azok a visszacsatolások – engedélyek megadása iskolánk fenntartójától (ROKK) az Igazságügyi Orvostani Intézet vezetőjével történt jó kapcsolatépítés és az ő személyes építő hozzáállása – igazolták, hogy a látogatások megvalósíthatók és reálisak, ezáltal projekt formájában beépíthetők az oktatásba, a rendőrképzésbe. Az általam oktatott tantárgy keretein belül, előre megbeszélte napokon az első 4 tanórán történnek a látogatások, tehát a feltételek e téren is teljesíthetők. Általában véve a projekteknek a céljai hosszabb-rövidebb folyamat során érhetők el, ez pedig fontos kritériuma egy mentálhigiénés projektnek is, ahol a fejlesztés–fejlődés az elérni kívánt cél, ami nem anyagi természetű, hanem lelki–szellemi–erkölcsi szinten valósul meg. Ezek a látogatások elindítanak a tanulóknál egy érési folyamatot. Itt szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy ennek a következménye akár az is lehet, hogy a tanuló ráébred: ez a hivatás, a rendőri munka és az azzal járó kihívások, kontaktok, például holttest őrzése a helyszínen, nem illenek az ő személyiségéhez és normarendszeréhez. Ez az „ébredés” a Z generáció esetében különösen fontos lehet, hiszen kilépve az Internet

világából a realitás sokszor kopár és kiégett mezején találják magukat, és szükségszerűen csalódtak. Ez a felismerés, ráébredés ilyen formában még nem „egyirányú utca”, ami alatt azt értem, hogy nem kell rögtön befejezni a tanulmányait és leszerelnie. Ez esetben nem is lehetne szó folyamatról. Ez a típusú szembesülés – kellő önismerettel társulva – rámutathat arra, mely területeken kell még fejlődnie a tanulónak, ha őszintén rendőrré kíván válni (hivatásszeretet).

Ütemezhető célok: A 10 hónapos rendőrképzés folyamatos és cirkuláris jellegű, tehát adott naptári évben, februárban, májusban, szeptemberben és novemberben indulnak a képzések, melyek között átfedések lehetnek. Ekkor tanárként több szakasszal és több tanóránk van hetente, vagyis nincsenek fix óraszámaink egész évre lebontva. A boncolás látogatásának időpontjait koordinálnom kell az egyetemi vizsgaidőszakokkal, mert az Igazságügyi Orvostani Intézetben is folyamatosan zajlik az orvostanhallgatók oktatása és vizsgáztatása. Az ütemezés ezért a következő:

- szeptember és október hónapban a májusi szakaszokkal megyek boncolásra;
- az egyetemi vizsgaidőszak után február és március hónapban a szeptemberben és novemberben képzést kezdett tanulókat;
- június és július hónapban a (nyári vizsgaidőszak után) pedig a februárban kezdett szakaszok tanulóit kísérem a boncolásokra.

A fenti ütemezésből jól látszik, hogy a tanulók már legkevesebb 3 hónapot eltöltenek a rendőrképzésben, amikor sor kerül a projektre. Az oktatás folyamán a szakmai szocializáció tehát folyamatosan megy végbe. A bonctermi látogatások után általában még 1 hónapot zajlik az iskolai szintű oktatás és kiképzés. Ezek után tanulóink próbaidős örmesterként 8 hétre eltávoznak iskolán kívüli területi szakmai gyakorlatra, arra a kapitányságra, szolgálati helyre, ahol az iskola sikeres befejezése után majd dolgozni fog-

nak, azaz a „nagybetűs életbe és rendőrvilágba”. Mindezt azért tartom kiemelten fontosnak a projekt céljainak szempontjából, mert úgy mehetnek el gyakorlatra a tanulóink, hogy már túlvannak egy olyan típusú felkészítésen, szembesítésen és – talán furcsán hangzik – érzékenyítésen és szemléletformáláson, amely nagyban segíti jövőbeli rendőri munkájukat és hivatásuk gyakorlását.

A projekt megvalósítása és önreflexió

A „*Látogatás az Igazságügyi orvostani Intézetben*” című mentálhigiénés projekt megvalósításának tervezését, az azt kiváltó motiváció folyamatával, koncepciómmal, a projekt célját, egyben hipotézisemet és az ezzel kapcsolatos feladataimat a 3–6. fejezetekben mutattam be részletesen.

A cselekvési tervben – a projekt megvalósításához szükséges engedélyek beszerzése után – kiépítettem a szükséges kapcsolatot az együttműködő szakemberekkel, akik közül a legfontosabb személy az IOI vezetője, dr. Weiczner Roland adjunktus. A továbbiakban már az ő hatáskörébe tartozik saját szervezetén belül (IOI) az orvosok felkérése, hogy boncolással egybekötött oktatást tartsanak rendőrtanulók számára. Ezek a projektben együttműködő igazságügyi orvosszakértők a boncolások megkezdése előtt, de már a boncteremben megtartanak egy kb. 30 perces összefoglalót az igazságügyi orvosszakértők munkájáról és a rendőrséggel történő együttműködésről, melyben szót ejtenek arról, miként segítheti egymás munkáját rendőr és orvos a helyszín megfelelő biztosítása, a helyszíni és halottszemlék, a nyomozás folyamatában. Ezek után az orvosok – a boncmester segítségével – bemutatják a holttesten szemmel látható, halál után kialakuló „post mortem” elváltozásokat, amikor is a tanulók közlelről megnézhetik, körbe járhatják a boncasztalon fekvő holttestet. Aki szeretne és vállalkozik rá, többek között gumikesztyűt húzhat és maga is megfoghatja az elhunyt végtagjait, hogy érezze, mit jelent a hullamerevség. A látottak és tapasztaltak alapján a tanulók megpróbálnak maguk is következtetni a halál esetleges okára, körülményeire. Ez egy sarkalatos pontja a látogatásnak, mert

ekkor átélhetik, még ha csak bonctermi körülmények között is, a rendőri – nyomozó, helyszínelő – szerepet.

Mivel a felkészítés és a fejlesztés hosszas folyamat, ezért az újonnan induló képzéseken már az első Társadalmi és kommunikációs ismeretek órán tájékoztatom a tanulókat arról, hogy a képzés folyamán, pár hónap múlva részt fognak venni egy projekt keretében igazságügyi boncoláson. Ekkor két jellemző reakciót kell számításba vennem: a tanulók többsége, kb. 70-75%-a láthatóan jónak tartja és izgatottan várja a látogatást. Ennek tudható be, hogy a következő hetekben a tanórán sok esetben megkérdezik tőlem, hogy mikor lesz már a boncolás. Ez egyértelműen megerősítő hatással van rám és a projekt érvényességére is. Azokat a tanulókat, akiken nem látok lelkesedést, általában nem szoktam kérdőre vonni, mert tapasztalatom szerint minél több időt „bírnak ki” a tanulók a rendőrképzésben, annál inkább ráébrednek, illetve elfogadják azt, hogy az ő javukat fogja szolgálni az IOI meglátogatása. Nem minden esetben, de előfordul, hogy 1-2 fő értetlenül áll a bejelentésem után, vagy éppen kifejezi egyet nem értését. Ritkán, de akad olyan tanuló, aki közli velem: ő oda (boncterem) biztos nem fog bemenni.

Mivel korábban már ismertettem az újdonsült rendőrtanulókkal azokat a tananyagrészeket – a saját és a szakmai tantárgyakból is –, amelyek egyben rendőri feladatok, tehát a tanulóknak el kell sajátítaniuk azokat, ezért ha ellenállást tapasztalok, visszatérek ide és kihangsúlyozom, hogy ezeknek a rendőri feladatoknak a szakszerű ellátásához és az azok kiváltotta érzelmek és stressz kezeléséhez jó felkészítést ad – szakmailag és mentálisan is – a projekt, azaz a boncoláson történő részvétel.

A következőket olvasva olyan tényeket, megállapításokat írok le, melyek azok számára, akik nem voltak még boncoláson vagy nincsenek tisztában a rendőrök valós munkájával, talán kegyetlennek és túlzónak tűnnek, azonban fontos hangsúlyozni, hogy nem azok!

Trencsényi László a tanárszerepet differenciáltan közelíti meg. Szerinte a tanári pályán a személynek három szerepkörben kell megjelennie: a nevelői, a szakemberi (szaktanár) és a tisztviselő hivatalnoki szerep követelményeit egyszerre vagy váltogatva kell teljesítenie. Ezek a viselkedéses és attitűdökre vonatkozó előírások gyakran konfliktusba is kerülhetnek egymással, hiszen más-más kívánatos tulajdonság, esetleg viselkedési stílus szükséges az adott situációban a megfelelő helytálláshoz (Trencsényi, 1988, lásd még a 13. fejezetet).

1. számú kép
N. Kollár Katalin – Szabó Éva
Pszichológia pedagógusoknak. 2004. 381. oldal)

Térjünk tehát vissza arra az esetre, ha adott tanuló/tanulók teljes ellenállást² mutatnak a boncoláson történő részvétellel szemben. Ilyenkor higgadtan ugyan, de határozottan közlöm: A boncterembe be kell jönni mindenkinek, látniuk kell egy holttestet, érezniük kell bizonyos szagokat. Tisztában vagyok azzal, hogy ez a kijelentés brutálisnak tűnhet, ám utána így folytatom: ha ez a „szembesülés” a boncteremben csupán pár másodpercig tart, akkor sincs probléma! Biztosítom a tanulókat arról, hogy bármikor szabadon elhagyhatják a bonctermet és visszamehetnek az IOI könyvtártermébe, ahol többek között a kabátokat, telefonokat szoktuk hagyni. Felhívom a figyelmüket, hogy arra is lehetőség van, hogy a könyvtárból – ha a tanuló úgy érzi, és úgy dönt – bármikor visszajöjjön a boncterembe a többiekhez, vagy akár arra is mód van, hogy a bonctermet és az adminisztratív helyiséget határoló üvegfal mögül nézze végig a boncolást és hallgassa, amit az orvos mond. A legtöbb látogatás esetében a részt vevő 20-25 főből általában 2-3 fő, aki végleg elhagyja a bonctermet és nem jön oda vissza. A fizikai rosszullét ennél még ritkább, legalább is az a szint, amikor a tanuló segísége szorul. Ilyen esetben – mivel több boncmester és orvos is van a közelben – rögtön megtörténik a szakszerű segítségnyújtás.

A fentiekben megosztott tények és történések egyértelművé teszik, hogy a projekt mentálhigiénés projekt, amely összeköti a „kellemet a hasznossal”: a szakmaiságot, vagyis a rendőri hivatással járó fizikai és lelki kihí-

² Forrás: <https://behaviour.hu/online-platformra-epult-szemelyiseg-analog-megtartasi-praktikak-avagy-mi-kell-a-fiatalnak/>
Letöltés ideje: 2023.10.04.

vásokat mutatja be az érzékenyítéssel, az önismereti attitűdökkel kombinálva. Ezen ismérvekről még a továbbiakban írok, most azonban visszatérek a projekt megvalósulásának folyamatára.

A látogatás előtt pár nappal e-mailben leírom a szakaszok számára a még szükséges tudnivalókat és szabályokat a látogatással kapcsolatban.

A projekt megvalósulása a személyes élményen alapul, tulajdonképpen olyan formában szembesíti a részt vevő tanulókat azzal, amit kinevezett rendőrként már nem kerülhetnek el, hogy épp ezért lenne elkerülhetetlen – egy ilyen, halállal történő szembesülés után – a lelki, érzelmi, tehát a mentális „kisülés” is. Ráadásaképp a projektnek pontosan ezek a céljai, melyeket az alábbi pontokban a megvalósulás dimenziójában mutatok be:

- Felkészítés: Tanulóink laboratóriumi körülmények között, szakemberek útmutatása mellett szembesülnek a halállal. Annak minden érzékszervvel felfogható (látvány, szagok, tapintás) és mentálisan, lelki és értelmi szinten feldolgozandó feladatával (önismeret, hivatásszeretet) együtt.
- Megelőzés/prevenció: Amennyiben a tanuló a szembesülés alatt és utána nem lett sem fizikailag rosszul, sem pedig lelkileg nem tört össze, és nem mutatta a depresszió enyhe tüneteit sem, akkor valószínűsíthető, hogy a munkája során is képes lesz megbirkózni az ilyen intézkedési helyzetekkel. Ha ez a folyamat mégsem lenne sikeres, akkor megelőzőképpen éppen ez jelezheti a tanulóknak és az oktatóknak is, hogy a hivatás gyakorlásához szükséges a további mentális fejlesztés.
- Fejlesztés: A látogatások után tájékoztatni szoktam a képzési csoportvezetőket (osztályfőnökök) és az iskolapszichológust, hogy kik azok a tanulók, akiknél szükséges lehet a további fejlesztő munka. Sok esetben azonban maguk a tanulók mondják el nekem, hogyha kétségeik, problémáik merülnek fel a látogatás után, és többen keresik fel az iskolapszichológus kollégánót is, mert érzik, hogy szük-

ségük van szakszerű segítségre. A többség esetében a tanulás és fejlődés spontán módon valósul meg. Ezt igazolják azok a későbbi tanulói visszajelzések, melyek közül egyet megosztok név nélkül, mert a tanuló erre kért:

„Tisztelt Tanárnő!

Szeretnék mesélni önnek valamit, ami szorosan kapcsolódik a TKI-hoz, illetve lenne egy számomra fontos kérdés/kérés.

Esetleg lenne rá lehetőség, hogy valamikor telefonon beszéljünk?

Tisztelettel és köszönettel: (volt k-6-os hallgató) ”

A tanulóval, aki ezt az e-mailt küldte nekem, beszéltem telefonon, és a következőt mesélte el:

Egy kisvárosban teljesít szolgálatot, ahol sok az ismerőse. Egyik napon, amikor szolgálatban volt, épp egy általa ismert idősebb asszonyhoz kellett kimenni a járőrtársával. Feladatuk halálhírközlés volt, vagyis értesíteni az asszonyt a fia haláláról, aki autóbalesetet szenvedett. A tanuló elmondta nekem, hogy azon túl, hogy a tantárgyam keretében tanulják a halálhírközlést, milyen sokat számított számára lelki szinten a halálhírközlésben – mint rendőri intézkedés/feladat kivitelezésében – az, hogy elvittem őket boncolásra is. Ezért megkértem őt, foglalja össze nekem írásban, miben és hogyan segített ez a mentálhigiénés projekt neki és a szakasztársainak a munkája gyakorlása folyamán:

„Tisztelt Tanárnő!

Még 3 hónapja beszélünk arról, hogy leírom, mennyi előnye is van annak, hogy el tudunk menni boncolásra, de teljesen kiment a fejemből, ezért elnézését kérem, de most pótolnám.

Nagyon jó dolognak tartom, hogy van lehetőségünk először halottakat laborkörülmények között látni. Sokunk nem látott hullát még ezelőtt, és nagyon pozitív dolognak tartom, hogy ezt egy ilyen környezetben tehetjük

meg. Többek között azért, mert bármi kérdésünk van, szakemberek vannak ott, és korrekt, kielégítő válaszokat tudnak adni. A másik oldala, hogy sok embernek ez pszichésen is megterhelő, de ott vannak velünk az oktatók, akik mentálisan is támogatnak minket. Ezekre kint egy helyszínen nincs lehetőségünk, ott már éles a helyzet, fizikálisan és mentálisan is készen kell állnunk. Ezért is nagyon jó lehetőség ez számunkra, mert nem ott kapjuk az első sokkot a látványtól, a szagoktól. Természetesen minden helyszín más, de legalább valamennyire tudjuk, hogy mire számíthatunk.

Én személy szerint nagyon hálás vagyok ezért a lehetőségért.

Ezek voltak az első gondolataim. Annyit kérek, hogy ha még szüksége van rá, akkor név nélkül legyen szíves használni.”

Tanulmányomban eddig nem említettem, azonban a mentális és szakmai fejlesztésen túl van még egy fontos és nagy területe az emberi létezésnek, melyre ennek a projektnek a megvalósulása hatással van: az egészségtudatos attitűd (ön)vizsgálata. A tanulók által kitöltött kérdőíven ezzel kapcsolatban is szerepel egy kérdés (lásd: Mellékletek), és a következő fejezetben látható a statisztika ezzel kapcsolatban. Mivel a dolgozatom témája nem ez, csak két pontban foglalom össze az egészségtudatosság mentális szinten hasznosítható motívumait:

- Amikor egy NEM tipikus, vagyis egy idős, ráncos, láthatóan betegségtől meggyötört, személy fekszik a boncasztalon, hanem egy közép- vagy fiatalkorú (gyermek boncolására nem kerülhet sor az IOI szabályai szerint a projektben), rögtön beindulnak az asszociatív folyamatok („Ennyi idősen én is meghalhattam volna!”) és a többi ide vágó gondolat.
- Amikor a boncolás folyamán a szerveket kiveszi a boncmester, és az orvosszakértő megvizsgálja azokat, majd megállapítja, hogy például az agy már sorvadásnak indult (ez szemmel látható), az aorták meszesek (ez is szemmel látható és kesztyűben kitapintható!), a szív és egyéb szervek elzsírosodtak (ez is szemmel látható), a szívkamra

nagyobb a normálisnál (szintén látható). És sorolhatnám azokat a jellegzetes tüneteket, amelyek vezető halálokként ismertek a betegségek között (stroke, szívinfarktus), nem beszélve egy daganat látványáról. Mindezeket látva, hallva, vagyis érzékszerveinkkel tapasztalva, egy 35–55 éves, relatíve fiatalon elhunyt személy esetében minden jelenlévőben felmerül a kérdés: Megfelelő-e az egészségem, mindent megteszek-e a testi egészségemért, érdemes lenne-e orvost felkeresnem? Ennél a pontnál szeretném tisztázni: attól függetlenül, hogy egy személyt igazságügyi boncolás keretében boncolnak fel, mert a halála körülményei jogilag ezt teszik szükségessé, a boncolás során láthatóvá válnak olyan elváltozások, betegségek nyomai is (lásd: elmeszesedett aorták), amelyeknek nincs köztük az igazságügyi/hatósági kritériumokhoz, azonban ettől függetlenül a tanulók figyelmét ráirányítják az egészségtudatosságra.

- Abban az esetben pedig, amikor egy fiatal, öngyilkosság következtében elhunyt személyt boncolnak, akinek a szervei egészségesek és jó pár évtizedet élhetett volna még, amennyiben időben megkapta volna a szükséges mentális segítségnyújtást, már az egészségtudatosság lelki oldala kerül az előtérbe.

A fejezet következő részében szeretném bemutatni azt a pedagógiai módszert, amely a projekt hatékonyságát nagyban elősegíti, nevesül az élménypedagógiát és annak azon jellemzőit, melyeket ennek köszönhetően sikerrel használok fel a projektben.

Azt gondolom, hogy nem szükséges pedagógiai előtanulmányokkal rendelkezni az embereknek, hogy e módszer nevéből, a szó összetételéből (élmény + pedagógia) ráérezzenek, mi ennek az oktatási módszernek a lényege. És itt nem véletlenül használtam a „ráérezzenek” kifejezést a megértsék szó helyett. Ez nem jelenti azt, hogy az élménypedagógia alkalmazásával el- vagy kimaradna az értelmezés fázisa, ebből kifolyólag a tanulás, hanem pontosan azt jelenti, hogy e módszer alkalmazásával a tanuló

- az önnön, saját tapasztalatait (a boncterem és a halott ember látványa, megérintése, szagok)
- az adott helyzetben (igazságügyi boncolás)
- általa ott és akkor megélt élményekkel és az azok kiváltotta érzelmekkel együtt (undor, szorongás, vagy épp ellenkezőleg, motiváltság, kíváncsiság) kapcsolódhat be a tanulási folyamatba.

„Az agy, szív és kéz összekötése”³

E fejezet alcímét a lábjegyzetben található oldalról kölcsönöztem, és itt szeretném az élménypedagógia további ismérveit kifejteni. Az élménypedagógia kutatói és művelői hangsúlyozzák, hogy az a tapasztalati tanulás, amelyhez e módszer felhasználásával jut el a tanuló, azért is nagy hatékonyságú, mert nem szükséges különböző társadalmi szerepekkel (esetünkben rendőri szerep) az adott szituációban azonosulni, hanem a tanulók megmaradnak saját entitásukban. A boncteremben a tanuló „lecsupaszítva” leendő rendőrként van jelen, amely egyelőre távoli számára. Akkor, ott önálló, rendőri szereptől független individuumpént funkcionál. Az egyénként átélt élmények mentálisan fejtik ki hatásukat. Ennek következtében gyarapodik önismeretük, megváltozhat önértékelésük, mindezek által pedig a továbbiakban fog elindulni a szakmai tanulás és fejlődés, amely már a rendőri szerep és hivatás elsajátítását célozza. A fenti cím alapján bemutatom, hogyan zajlik ez az élménypedagógiai tanulás és módszer a projekt folyamán.

A rendőri szereptanulás maga is egy kihívás a tanuló számára, ami problémákat, konfliktusokat okozhat az egyén érték- és normarendszerében, önértékelésében, kapcsolataiban és hosszasan sorolhatnám, ám a projekt tekintetében a kihívást és a problémahelyzetet most szeretném redukálni a boncoláson történő részvételre. Ez a kihívás (Agy – értelem) sok-sok érzelmet (Szív – lélek) indukál a tanulóban. Leírtam már, hogy tanárként nagyon

³ Forrás: http://www.jgyph.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogus_mestersgV2/92_lmnyepedagogia.html

Letöltés ideje: 2024.03.01.

fontos a moderátor szerepét is gyakorolnom ebben helyzetben (boncolás) és ezzel együttműködésre, azon túl az érzékenyítésre összpontosítanom:

- A boncoláson az egész szakasz részt vesz, tehát az egyéni élményen túl egy közösségi élményben is részük lesz a tanulóknak. Ez nem azt jelenti, hogy mindenki ugyanazt éli át, tapasztalja meg, de a közösség megtartó ereje (Agy – Szív) nem elhanyagolható ebben a situációban sem.
- Az élőben elszenvedett sérüléseket, valamint a „post mortem” elváltozásokat az orvos segítségével kielemezve, esetleg kesztyűt húzva (Kéz – tapasztalat) átélhetik a kreativitást.
- Az „alkotás” (kibírtam, nem lettem rosszul, megérintettem, jól következtettem a holttesten látható tünetekből) pedig örömmel tölt el minden embert, így a részt vevő tanulókat is (Agy – Szív – Kéz).

Reményeim szerint sikerült prezentálnom, hogyan lehetséges egy igazságügyi boncoláson – vagyis ezen a rendészeti-mentálhigiénés projekten – összehangolni az elmét, a lelket és a tapasztalatot („agy, szív és kéz”) az élménypedagógiát mint módszert felhasználva. Az alábbiakban bemutatom, hogyan valósul meg mindez a boncoláson.

Felvéve a köpenyt és a lábzsákot, a tanulók beléphetnek a boncterembe, ám sok esetben ezt szükséges többször elmondanom nekik, mert páran tétováznak, és nem indulnak be az ajtón, én pedig látom rajtuk, talán még mindig nem hiszik el, hogy a valóság dimenzióját élik éppen át. Ez az egyik olyan pillanat, amit én már „profiként” várok: tisztában vagyok azzal, hogy milyen nehéz – lelkileg és fizikailag is – belépni egy olyan terembe, ahol két boncasztalon két meztelen elhunyt fekszik, akár nyitott szemmel (igazságügyi boncolás esetében nem minden esetben „csukják le” az elhunyt szemét a helyszínen, mert hatáságilag ez is fontos lehet), ami még megterhelőbb lehet mentálisan a tanulókra. A fent említett folyamat beindult: a szembesülés első fázisa megtörtént.

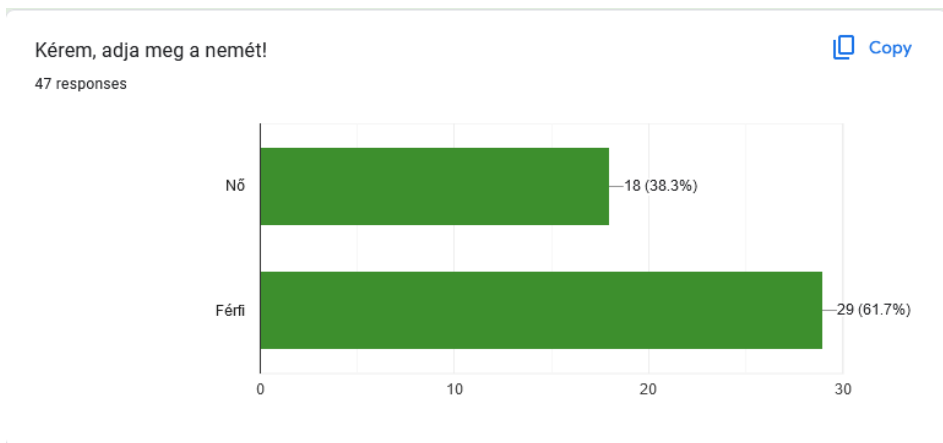
E fejezet legelején leírtam részletesen, hogy a boncolás nem kezdődik el azonnal, hanem tanulóink ott a holttestek mellett közvetlenül állva, az igazságügyi orvosszakértőtől kapnak egy 20-30 perces tájékoztatást a rendőri és orvosi helyszíni teendőkről. Ez nagyban segíti a helyzettel történő „megbékélést”: egy boncteremben állunk, két holttest mellett, abszurdnak tűnhet, de át kell élni, meg kell tanulni ehhez is alkalmazkodni egy leendő rendőrnek. Ezek után a tanulók maguk is „megvizsgálhatják” az elhunyt személyt. Ez a folyamat 2. fázisa az „áramlás”, vagyis, a „flow élmény”, amikor a szorongás láthatóan (én látom a tanulókon) és érzékelhetően (ők tapasztalják magukon) oldódik. Ehhez szükséges, hogy kapnak egy feladatot az orvostól, ami egyben „kihívás” is számukra: Nézzék meg a holttestet, és próbáljanak következtetni, tehát mondjanak el bármit, ami az ő meglátásuk szerint nem természetes halálokra utalhat. Pedagógusként bennem is nagyon jó érzés áramlik ilyenkor, mert láthatom a tanulókon, hogy a gátló, esetleg bénító attitűdöket hogyan győzi le az élmény! Azokról a tanulókról, akik idáig már eljutnak, elmondható, hogy általában végig benn maradnak a boncolás folyamán. Azonban még ezek után is jön egy nagy – talán a projekt folyamán a legnagyobb – mentális kihívás a tanulók számára: a holttest felnyitásának figyelemmel kísérése, mondhatni „mentális túlélése” (koponyatető speciális körfűrészsel történő eltávolítása, felsőtest szikével történő felvágása, majd a szegycsont kifűrészelése és a szervek kivétele, lemérése, vizsgálata és mintavétel). Ilyenkor jellemzően a tanulók hátrébb lépnek a boncasztaltól és 1-2 tanuló (végleg) elhagyja a bonctermet. Akik azonban maradnak – velem együtt – azoknál jó értelemben vett, totális „át-szellemülés” megy végbe: ezt tekintem mentális szinten a folyamat 3. fázisának, amikor is láthatom a tanulókon, ők pedig átélik azt, miszerint a szakmai kihívásokat lehetséges összekötni olyan egészséges kíváncsisággal, hogy élménnyé váljon egy test, a szervek, a szervezet és azok akár degeneratív elváltozásának látványa. Ilyenkor csodálkozunk rá arra, milyen csodálatos alkotás és „szerkezet” az emberi test. És persze arra, vajon „hol vannak” az elhunyt emlékei, érzelmei, vágyai, gondolatai, vagyis a lelke és a szellemisége? Lélek és test, együttesen az ÉLET.

A boncolás fenti szakaszában szinte mindig készítek egy „lelki” fényképet az elmében arról, milyen átéléssel magyaráz az orvos, ahogy a tanulók kesztyűt húzva körbe állják a boncasztalt, és immár a kezdeti szorongás helyére a motiváltság lép. Annál is inkább, mert ezért dolgoztam, erre vártam, hogy a tanítványaim eljussanak erre a mentális szintre, és az az élmény, amit ez a projekt lehetővé tesz, erőt és hitet adjon számukra a szakmai kihívásokhoz, ugyanakkor az élet értékeléséhez.

A projekt értékelése

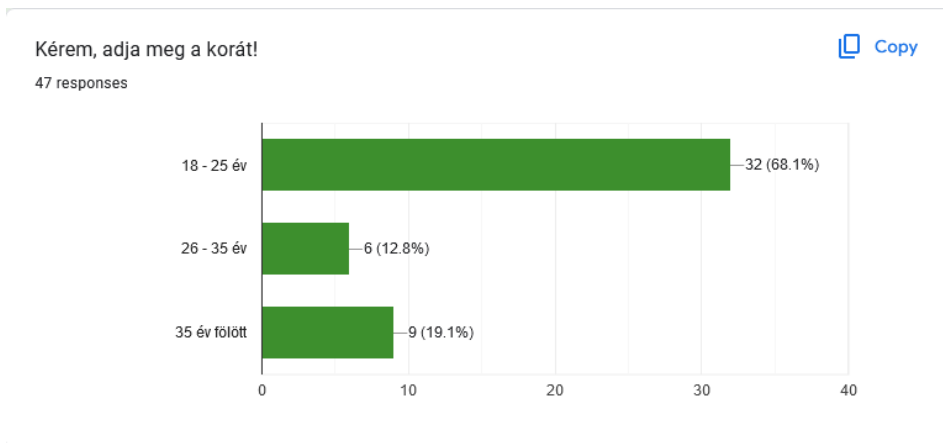
E rendészeti-mentálhigiénés projekt értékelését igyekeztem reprezentatívá tenni egy általam összeállított és a boncolás után a tanulók által kitöltött kérdőívvel is. Ebben a fejezetben ennek a kérdőívnek a tanulmányom témáját tekintve meghatározó kérdéseire és azok statisztikai mutatóinak elemzésére, értékelésére szeretnék kitérni elsősorban mentálhigiénés szempontok alapján. Az alábbiakban bemutatott grafikonok nem az egész kérdőívet ölelik fel.

Az 1. grafikont csupán azért szeretném bemutatni, hogy látható legyen a rendőrképzésben részt vevők megoszlása a nemek tekintetében. Mint annyi más foglalkozásban, ebben a hivatásban is az évtizedek folyamán nagyobb arányban jelennek meg a nők.

1. számú grafikon
A tanulók nemek szerinti megoszlása

A 2. grafikon értékei mutatják a tanulók életkori megoszlását a rendőr-képzésben. Az értékek arra is rámutatnak, miért fontos az Y (19,1%) és Z generáció (68,1%) részvétele ebben a rendészeti-mentálhigiéné projektben, melyre a 3. fejezetben (Motiváció a projekt végrehajtására) Tari Annamária nyomán kitértem.

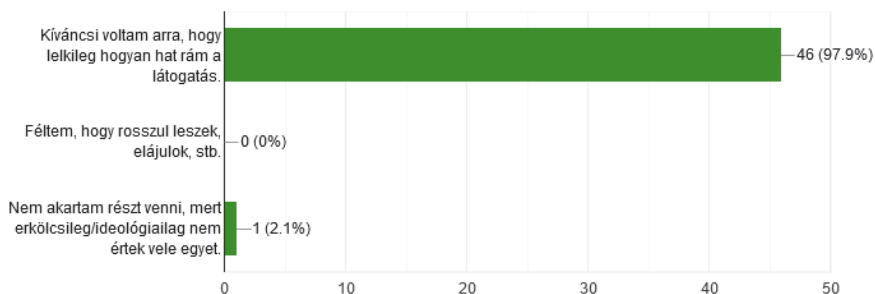
2. számú grafikon
A tanulók életkori megoszlása

A 3. grafikon egy bemeneti statisztika, amely a következőt méri: a rendőrképzés kezdetén általam adott tájékoztatás után hogyan viszonyultak a képzést épp elkezdő tanulók a boncoláson történő majdani részvételhez. A mutatók alapján (97,9%) azt gondolom, hogy a bemenetkor inkább az egészséges emberi kíváncsiság a motiváló, a szakmai motívumokkal szemben, ám a projekt mind rendészeti, mind mentálhigiénés céljai szempontjából ez tökéletes hajtóerőként (drive) értékelhető, és felhasználható a képzés folyamán.

2) Milyen **érzéseket** váltott ki először Önből, hogy rendészeti tanulmányai során boncoláson fog részt venni?

47 responses

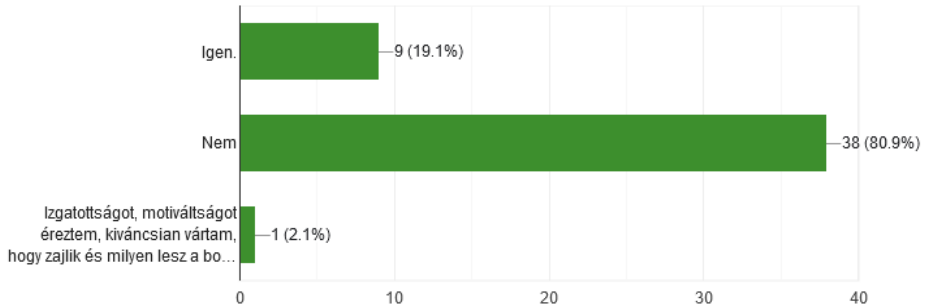
3. számú grafikon
A boncoláson való részvétel tényének fogadtatása

A 4. grafikon az ilyen jellegű látogatás/projekt esetében klasszikusnak tekinthető kérdésre adott válaszokat összegzi. Az eredmények alapján reménykedhetünk abban, hogy ez az érték (80,9%) azt mutatja, hogy a tanulóknál a képzés ezen szakaszában, a bemenet után 3-5 hónappal, már elindult és zajlik a személyiség-, a mentális és persze a szakmai fejlődés.

4) Tapasztalt-e **félelmet, szorongást**, amikor megérkezett az IOI -ba és átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

47 responses

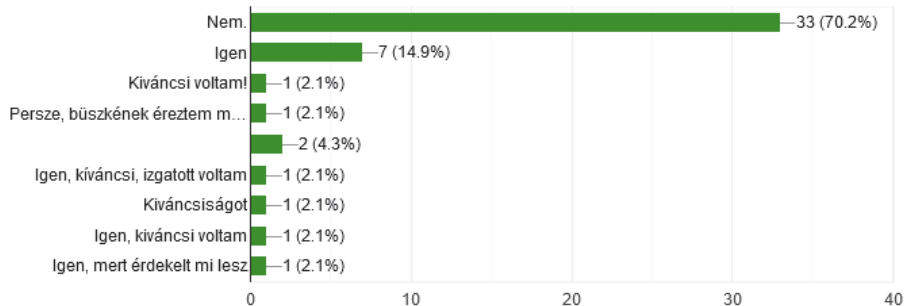
4. számú grafikon
Félelem, szorongás érzete a boncterembe lépéskor

Az 5. grafikon némileg ellentmondhat a 4. grafikonon szereplő értékeknek, azonban azt gondolom, fontos különbséget tenni mentálisan és szakmailag a félelem (lásd: 4. grafikon) és a jóleső motiváció között. Ezért a következő megállapítást teszem: a hivatástudathoz és a rendőri munkában kötelező feladatok teljesítéséhez kiemelkedően fontos a félelem leküzdése (ez a 4. grafikonnál kimutatható), ami, ha nem is társul jóleső motivációval, ám feltételezi annak a tudatát, hogy az adott feladatot rendőrként majd végre kell hajtani (holttestörzés, helyszínbiztosítás). E kettő együttesen valósíthatja meg a szakmai szocializációt (kockázatvállalás, áldozatkészség).

6) Tapasztalt - e **jóleső motiváltságot, izgalmat**, amikor megérkezett az IOI-ba és átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

47 responses

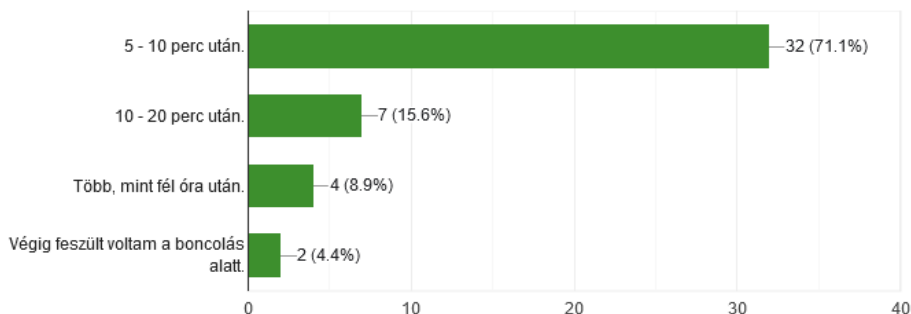
5. számú grafikon Jóleső motiváltság, izgalom érzete a boncterembe lépéskor

Számomra a következő eredmények is azt mutatják, hogy a projekt végrehajtásának idejére a tanulók nagyobb része (71,1%) már eljut arra a mentális szintre, amikor egy ilyen jellegű lelki és tapasztalati szembesülés kiváltotta feszültség már aránylag hamar (5-10 perc elteltével) képes enyhülni. Véleményem szerint ez a mutató a rendőrök munkájában fontos tényező lesz, különösképp akkor, ha figyelembe vesszük a hivatás gyakorlásakor megjelenő kiegészítő folyamatot.

7) Mennyi idő után tapasztalta önmagán azt a boncolás folyamán, hogy **már nem feszült** és át tudja adni magát lelkileg/szellemileg a boncoláson látottaknak, hallottaknak?

45 responses

6. számú grafikon

A kezdeti feszültség és a szituációba való megérkezés között eltelt idő

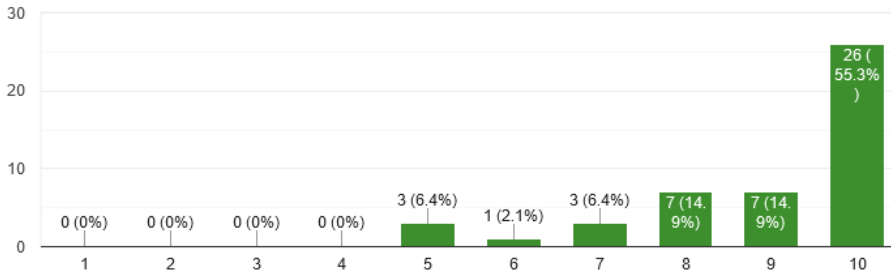
A kérdőívben feltettem több olyan kérdést a projekt hatékonyságára vonatkozóan, amelyre a tanulók 1-től 10-ig terjedő skálán adhattak értékelést. E kérdésekből kettőt mutatok be a 7. és 8. grafikonokon. Érdekes, egyben nagyon fontos tényre mutatnak rá azok az értékek, miszerint mindkét terület – szakmai és mentális – esetében a legmagasabb 10-es értéket a tanulók 55,3%-a jelölte be. Ez azt jelzi, hogy a rendőrképzésben részt vevők egyformán hatékonyan értékelik a projektet mentális és szakmai fejlesztés szempontjából is. Öröndetes számomra, hogy a mentális hatékonyság esetében a tanulók 17%-a jelölte be a 9-es értéket, így a két érték (9 és 10) együttesen 72,3%, ami megerősíti a projekt hatékonyságát és szükségességét. Mindkét kérdés esetében látható, hogy az értékek elérik minimum 5-ös szintet (a 47 főből csupán 1 értékelte a 10-es skálán 3-as hatékonyságúnak a boncoláson történő részvételt).

8) 10-es skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak **rendészeti/szakmai szempontból** az IOI látogatást? (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak, stb.)

1 = legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben

47 responses

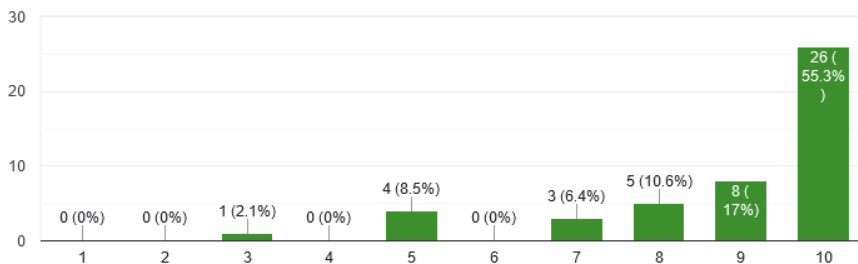
7. számú grafikon
A látogatás hatékonysága rendészeti/szakmai szempontból

9) 10-es skálán értékelje, mennyire találja hasznosnak **lelki/mentális szempontból** az IOI látogatást? (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)

1 = legkevésbé, 10 = legnagyobb mértékben

47 responses

8. számú grafikon
A projekt hatékonysága lelki/mentális szempontból

Alább a Kérdőív utolsó kérdésére adott válaszok olvashatók. Erre a kérdésre önkéntes volt a válaszadás, mondhatni „utólagos ventillációnak” szántam a tanulóknak. Az előző oldalakon bemutatott statisztikai adatok és

Juhász Krisztina Réka: Látogatás a Szegedi Tudományegyetem Igazságügyi Orvostani Intézetében – Mentálhigiéné a boncteremben?

elemzések alapján azt gondolom, hogy az eredmények nem szorulnak kommentálásra.

12) Ha van egyéb észrevétele, véleménye, kérem, írja le pár mondatban!

11 responses

Aki rendvédelmi szervnél dolgozik annak ajánlanám!

Szerintem ez egy rendkívüli élmény volt. A halállal szembesülni nem egyszerű dolog, de minden fejben dől el. Elég érettséggel, úgy gondolom egy nagyon jó személyiség fejlesztő program lehet ez.

Szerintem hasznos volt nagyon tapasztalat szempontjából. Ha találkozunk hasonló esettel nem fogunk annyira megijedni. Koszonjuk a lehetoseget!

Én köszönöm a lehetőséget kíváncsi voltam mennyire érint meg a halál a munkában és örülök hogy fejlődött az önismeretem és megerősödött bennem az az érzés hogy alkalmas leszek a rendőri szolgálat ellátására

Jó ötletnek tartottam a látogatást, talán a képzés kezdetéhez közelebbi időpontban jobb lenne tartani, hogy a leendő rendőrök fel tudjanak készülni, mire is vállalkoznak.

Köszönjük a lehetőséget, élmény volt

Csupán annyit jegyeznek meg, azon felül, hogy Hálásan Köszönöm a lehetőséget, mert nagyon tanulságos volt számomra, hogy ami "nem tetszett" az annyi volt, amikor az Orvos mondta, hogy kegyeleti okokra hivatkozva például ne vigyünk be telefont kép vagy akár videó készítéséhez, ami nem mellesleg teljesen érthető, ezzel együtt rosszul érintett, ahogyan a Doktor az elhunytal "bánt", ezzel arra célzok, amikor a kezét és lábát szinte dobálta.

Lehet szemléltetni szeretett volna ezzel valamit, amit nem közölt, de ez nekem nem férne bele.

Tényleg nagyon hasznos és Hálásan Köszönöm, hogy Tisztelt Tanárnő ezt a lehetőséget megadta nekünk. Azt gondolom, ha van erre mód, mindenképpen jusson el minnél több Ember Önnel egy boncolásra.

Nincs

Bevezető kérdések utáni első kérdésnek pontos válasza következők lennének: Hasznosnak tartom, hogy az ember szembesüljön ilyen formában a halállal.

Visszataszító volt, hogy szabadon lehetett fogdosni meg nyomkodni, mivel egyszer ő is élt és neki is van magánszférája függetlenül attól, hogy már nem él.

Köszönöm ezt a lehetőséget, hogy ott lehettem! A 12 év bv. szolgálat alatt volt részem pár halottat látni, de ez a boncolás számomra érdekes volt.

Örömmel nem vártam viszont kíváncsi voltam.

Összegzés

A fent bemutatott grafikonok és statisztikai eredmények, összefüggések és azok elemzése mellett szeretnék még megosztani egy fontos tényt.

Tanulmányomban a 2023. október–november hónapban történt IOI-látogatások kérdőívének elemzését mutattam be, amikor is közel 80 főt kísértem el boncolásra. Talán jogosan merülhet fel a kérdés, miért csak 47 tanuló töltötte ki a kérdőívet? Erre két lehetséges okot tudnék felsorolni, attól függetlenül, hogy ez – a kitöltés alacsony száma – nekem is talány. Az egyik lehetséges indok a kérdőív nem kötelező jellegű kitöltése. Elég, ha csak arra gondolunk, mennyire elegendő van néha már nekünk is abból, hogy egy-egy internetes vásárlás után az eladó vagy a futárcég a véleményünkről faggatózik...

A másik okot abban látom, hogy a fiatalabb generációra talán jellemzőbb az az attitűd, mely szerint miután megkapta, amit akart, vagyis jelen esetben eljutott egy boncolásra, gyorsan túllép az esetleges feladatokon, főleg, ha azok nem kötelezően elvégzendők a számára (a kérdőív kitöltése önkéntes). Ennek a viszonyulásnak az okát sok területen lehetne keresni (felelősségvállalás hiánya, felgyorsult élet és információáramlás), ám a tanulmányom témája nem ez.

Jövőkép

A tanulói visszajelzések alapján (kérdőív, statisztika és személyes megkeresések, levelek) és az IOI vezetőjével, dr. Weiczner Rolanddal történt megegyezés alapján azt gondolom – és egyúttal remélem –, hogy ez a rendészeti-mentálhigiénés projekt folyamatossá válhat, mintegy beépülhet a szegedi rendőrképzésbe, emellett a 10 hónapos alapképzésre épülő továbbképzésekbe is. Ezzel talán sikerrel irányítom rá a figyelmet a következő kritériumra.

A generációs, szociális, műveltségi, személyiségbeli és akár spirituális adottságokat, attitűdöket és különbségeket mindenképp tekintetbe kell

venni a rendőrképzés során – mind a fenntartó szervnek, mind az oktatóknak –, legyen az 10 hónapos, 2 éves (Rendészeti Technikumok) vagy egyetemi (Nemzeti Közszerződési Egyetem) képzés, annak érdekében, hogy a felkészítés valóban sikeres legyen, tehát a szakmai és mentális fejlődés együtt valósulhasson meg. Értem ezalatt azt, hogy – bármilyen kevés is hazánkban a rendőr, és a nagy fluktuáció mellett nagy a társadalmi igény és nyomás is – emberek sorsáról, életéről csakis olyan, hatalommal bíró személyek dönthetnek, akik kellően egészséges lélekkel bírnak. Ha netán életük válságos, kritikus szakaszába léptek, akkor is tudják azt megfelelően kezelni, és érezzék szükségét annak, hogy idejekorán szakemberhez forduljanak.

Irodalomjegyzék

Dr. Hárdi, I.: A lélek egészségvédelme. Springer Hungarica Kiadó. 1992. 17-18, 31-33. o.

N. Kollár, K. – Szabó, É.: Pszichológia pedagógusoknak. Osiris Kiadó. 2004. 49-51, 105, 353-390. o.

Pataki, F.: Az „eltűnt Én” nyomában. Magyar Pszichológiai Szemle 2008/3. szám. 409-470. o.

Pável, M.: Életesemények lelki zavarai I. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány. 2008. 13 – 26, 41 – 45. o.

Ratkóczi, É.: Életesemények lelki zavarai II. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány. 2003. 109-113. o.

Török, Sz.: Életesemények lelki zavarai III. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány. 2003. 40-44, 185-186. o.

Blog, internetes napilap, linkek:

<https://behaviour.hu/online-platformra-epult-szemelyiseg-analog-megtartasi-praktikak-avagy-mi-kell-a-fiatalnak/>

https://misk.hu/files/modszertani_levelek/A_Magyar_Igazsagugyi_Szakertoi_Kamara_1_2023_szamu_Modszertani_levele_a_boncolasok_soran_vegzett_igazsagugyi_orvosszakertoi_tevékenységről_Hatalyos_2023_majus_1_.pdf

<https://u-szeged.hu/sztehirek/2023-aprilis/szte-szakk-szabo-helga-igazsagugyis-es-orvostani-intezet-szeged-boncolas->

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedaggus_mes- tersgV2/92_lmnypedaggia.html

Melléklet

Kérdőív – boncolás látogatása (Igazságügyi Orvostani Intézet)

Tegyen egy X-et az Önnek megfelelő válaszhoz!

Neme: férfi..... nő.....

Kora:

18-25 év

26-35 év

35 év fölött

Legmagasabb iskolai végzettsége:

Érettségi

Érettségi és szakma

Főiskola/egyetem

1) Mi volt az első gondolata, amikor tájékoztatást kapott arról, hogy rendészeti tanulmányai keretében boncoláson is részt fog venni?

- a) Örültem, mert hasznosnak tartom, hogy az ember szembesüljön ilyen formában a halállal.
- b) Hasznos tapasztalat lehet, de nem gondolom, hogy ebben a formában szükségem van rá.
- c) Nem értettem igazán, miért látogatunk meg egy boncolást.

2) Milyen érzéseket váltott ki először Önből, hogy rendészeti tanulmányai keretében boncoláson fog részt venni?

- a) Kíváncsi voltam, hogy lelkileg hogyan hat rám a látogatás.
- b) Félttem, hogy rosszul leszek, elájulok.
- c) Nem akartam részt venni, mert erkölcsileg/ideológiailag nem értek egyet vele.

3) Közeledve a boncolás időpontjához, várta-e azt?

a) Igen

Ha igen, miért? (Nem kötelező válaszolni!)

.....
.....
.....

b) Nem

Ha nem, miért? (Nem kötelező válaszolni!)

.....
.....
.....

4) Tapasztalt-e félelmet, szorongást, amikor megérkezett az IOI-ba, és átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

a) Igen

b) Nem

5) Tapasztalt-e fizikai rosszullétet (émelygés, szédülés stb.), amikor megérkezett az IOI-ba, majd átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

a) Igen

b) Nem

6) Tapasztalt-e jóleső motiváltságot, izgalmat, amikor megérkezett az IOI-ba, és átöltözött a boncterembe történő belépés előtt?

a) Igen

b) Nem

7) Mennyi idő után tapasztalta önmagán azt a boncolás alatt, hogy már nem feszült, és át tudja adni magát lelkileg/szellemileg a boncoláson látottaknak, hallottaknak?

a) 5–10 perc

b) 10–20 perc

c) Több, mint fél óra

d) Végig feszült voltam

8) 1-től 10-ig tartó skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak rendészeti/szakmai szempontból az IOI-látogatást (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)!

Skála értéke: (1= legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben)

9) 1-től 10-ig tartó skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak lelki/mentális szempontból az IOI-látogatást (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)!

Skála értéke: (1= legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben)

10) 1-től 10-ig tartó skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak ideológiai/világnézeti (hit, vallás, életigenlés) szempontból az IOI-látogatást (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)!

Skála értéke: (1= legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben)

11) 1-től 10-ig tartó skálán értékelje, mennyire találja hatékonynak egészségtudatossági szempontból az IOI-látogatást (halott ember látványa, boncolás, orvos által elmondottak)!

Skála értéke: (1= legkevésbé, 10= legnagyobb mértékben)

12) Egyéb észrevétel, vélemény, ha van:

.....
.....
.....

Válaszait köszönöm!

VILICS TÜNDE

Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája

Absztrakt

Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája egy ötven évvel ezelőtt, szakmai tapasztalategyeztető fórumból létrejött és máig sikeresen működő, igazságügyi szakértőket összefogó, képviselő, nemzetközi hírű szervezetté nőtte ki magát. Mára több lett, mint egy szokványos szakmai érdekszövetség: képzőhely és nyugdíjat biztosító munkahely is egyaránt, ahol a tagok jogi képviseletet, külföldi munka- és tanulási lehetőségeket, valamint szakmai megbecsülést is kapnak – mindezt magas színvonalú (kutatási és tudományos) tevékenységükért cserébe. A tanulmány célja egy, az együttműködésen alapuló, nemzetközileg is elismert igazságügyi szakértői tevékenységet folytató szervezet működésének bemutatása, melyben az egyéni és a közösségi/állami érdekek kiszolgálása folyamatosan bővülő, fejlődő intézményt működtet, remélhetőleg példát kínálva a hazai gyakorlatnak.

Kulcsszavak: igazságügyi szakértés, nemzetközi együttműködés, jog, nyomozás, hatósági munka

Abstract

The American Academy of Forensic Sciences (AAFS) is a more than fifty years old organisation which was created from a simple conference made by the police and the judiciary. Nowadays it is a foundation, a workplace and a trade union for the forensic experts working in various professional field. AAFS is a good example for the cooperation of the individual and governmental goals: in exchange for the high quality level of forensic

work (containing researches and publications) the Academy gives international studying possibilities, legal representation in courts, moreover full-time job possibilities for the forensic experts and pension salary for retired members. Making appearance AAFS can help to show an efficient function form for our hungarian forensic associations, representing neutral professional forensic expert agency.

Keywords: forensic expert, international cooperation, law, investigation, authority work

A szervezet létrehozása, kezdeti évek, célok és feladatkörök (1948 – 1970)

Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája (The American Academy of Forensic Sciences, AAFS) története 1948-ig nyúlik vissza, az első amerikai törvényszéki kongresszus megrendezéséig. Az egynaposra tervezett találkozót St. Louis városának egyik rendőr alkalmazottja, Rutherford, B. Hayes, az intézet toxikológusa, dr. Sydney Kale, valamint a város ismert ügyvédje, Orville Richardson rendezték meg, elsősorban anyagi támogatás előmozdítása céljából, felismerve az igazságügyi szakértői munka nyomozásban betöltött kiemelkedő szerepét. Az akkor már kiterjedt latin-amerikai (főleg kubai) szakmai kapcsolatokkal rendelkező Rutherford olyan széles körben hirdette meg a rendezvényt, hogy már az első napon 150 ember (rendőr, orvos, bíró, ügyvéd) zsúfolódott be a szűk körülményekre berendezett konferenciaterembe. A legtöbb esettanulmányban az igazságügyi szakértői munka, közelebbről a halottszemle területén jelent meg, de rengeteg más kérdés is felmerült, mely témakörök lényegében a létrejövő AAFS tevékenységi köreit is meghatározták. Egyik ilyen volt a nyomozási technikák kereteinek és azok bíróság előtti megjelenítési formájának kialakítása, egységes szempontrendszerbe foglalása, mellyel előmozdítani kívánták a másik kiemelkedően fontos célt, a nyomo-

zásba és az igazságszolgáltatásba vetett hit növelését, a törvényszéki eljárások iránti hiteltérdemlőség és tisztelet megalapozását, azok tudományos hátterének széleskörű ismertetésével. A megalakulandó társaság feladatának vallotta: (1) a területen dolgozó kollégák elköteleződésének előmozdítását a kutatás, valamint az ismeretbővítés irányába; (2) a bíróság előtt folyó, szakértői munkát tartalmazó eljárások végig kísérését és publikálását, kiemelve a szakértői munka döntésben betöltött szerepét; végül (3) a szakértői szakma bíróság előtti képviseletének létrehozását¹.

A konferencia után nem volt kérdés, hogy – akkoriban elsősorban – állami munkát támogató nonprofit, szakmai alapú szervezetet hoznak létre, mely biztosítja a szakértők nyilvántartásán keresztül azok könnyebb elérhetőségét, megismerhetőségét. Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája tehát megalakult².

A következő konferenciát 1950-ben rendezték meg, már háromnapos eseménnyé bővítve, 5 tudományterületre osztva: igazságügyi patológia, pszichiátria, toxikológia, immunológia és dokumentumelemzés. Az igazságszolgáltatás és a rendőrség szervezete továbbra is jelentős számban képviseltette magát, külön munkaecységeket létrehozva³.

Kezdetben a belső szervezetfejlesztésre fektették a hangsúlyt: kialakították a tagok csatlakozásának és tagságuk fenntartásának kritériumait (tagdíjfizetés, képzések), etikai kódexet írtak, és a már fentebb ismertetett témakörök szerint szekciókat, belső osztályokat/bizottságokat hoztak létre.

¹ Singer, R. L., MS: History of the American Academy of Forensic Sciences (1998-2023). Copyright AAFS. 2023.

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/AAFS%20History%20Vol.%202.pdf>.

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

² Field, K. S.: History of the American Academy of Forensic Sciences (1948-1998). Colorado Springs, CO. 1998.

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/history-of-the-aafs-book.pdf>.

Letöltés ideje, 2024. 06. 10.

³ Field (1998): i.m.

Növelték a publikációk számát, és megkezdték a hivatalos nemzetközi kapcsolatok kiépítését is. Létrehozták azt a rendszert, ami érdekeltté tette a szakértőket a szervezethez tartozáshoz: bár tagdíjat kellett fizetni, a folyamatos önfejlesztés és publikálás is elvárt volt, cserébe a tagok szakmai és jogi képviseletet kaptak, valamint a szervezet szinte közvetlen kapcsolatot biztosított az állami nyomozó és igazságszolgáltatási szervek felé⁴.

1956-ban megjelent állandó lapjuk, a „The Journal of Forensic Sciences” (Igazságügyi Tudományok Folyóirata), amiben akkor még tízhavonta összesítették a törvényszéki tapasztalatokat⁵. Mára a lap havi megjelenésű lett, és az egyik legkomolyabb, ún. „Q2”-es tudományos besorolású szakterületi publikációs fórummá vált⁶. Az egyes bizottságok elkezdtek felvenni a tagállamok egyetemeivel és a szakértőket foglalkoztató szervezeteivel a kapcsolatokat. 1950-től évente szerveztek többnapos konferenciákat, immár több, mint 5 szakágra bontva. A kétévenkénti igazgatóváltás gyakorlatát pedig a kezdetektől fogva a független működés egyik kritériumaként őrzik⁷.

Az 1960-as évek munkája a hirtelen megugrott tagsági szám kezeléséről szólt. A megalakulást követő években lassan és kiegyensúlyozottan gyarapodott a szervezet, 100 és 200 fő között mozgott az aktív szakértők száma, mely gyorsan a duplájára emelkedett. Nem csak az Akadémia felé nőttek az igények, de a kétszer annyi kolléga szabályszerű működését is biztosítani kellett. Szigorodtak a bennmaradási feltételek: például minden tagnak ötévente legalább egyszer publikálnia kellett az akadémiai folyóiratban (Academy Newsletter), illetve minden szakágnak félévente egy cikket meg

⁴ Field (1998): i.m.

⁵ Field (1998): i.m.

⁶ Petrétei D.: A Bűnügyi Szakértői Intézetek Európai Hálózata – ENFSI. Büntetőjogi Szemle 2023/1. szám. 69-74. o.

Forrás: https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/lapszam/BJSZ_202301_69-74o_PetreteiDavid.pdf.

Letöltés ideje: 2024.06.10.

⁷ Field (1998): i.m.

kellett jelentetnie a területét érintő sikerekről, fejlesztésekről. Természetesen a szolgáltatási oldalt is bővítették, például megjelent az extra honorárium gyakorlata a szakterületeket vezetőik részére. Napirendi ponttá vált a szakértők alapképzettségének és oktatásban maradásának részletes kidolgozása, melyet a rendelkezésre álló felsőoktatási és tanulmányi rendszerekhez illesztettek. Az AAFS kormányképviseleti kialakítása is megkezdődött⁸.

A '70-es évek elejére az AAFS az amerikai kontinens-szerte ismert és aktívan működő szervezetté vált, aktív dél-amerikai és kanadai részvétellel. Beékelődött a törvényhozás berkeibe is, egyre több jogszabály rendelkezett a szakértői munkáról, a tudomány félreérthetetlenül teret hódított a köztudatban. A szakértőket és az eljárásokat a már létező minőségbiztosítási rendszer részévé tették, továbbá újra strukturálták az Akadémiát, politikai lobbiba kezdtek a szakértői bérezés képzettséghez és tapasztalathoz méltóvá tételét illetően⁹.

Változások, az új irányvonal jellemzői, jövőképfarmálás (1970–1990)

Az ezredforduló előtti években újra definiálták az igazságügyi szakértői munkát. Az Akadémia elismertette magát az (Egyesült Államok területén működő) Igazságügyi Tudományok Alapítványával, kibővültek a szociális és viselkedés-, a fogorvosi, valamint az antropológiai tudományok szekciójával. Már meglévő tagokkal és tudományterületekkel megalkották a kriminalisztikai bizottságot. A tudományos találkozóról leválasztották a pénzügyi-gazdasági jellegű, alapvetően a szervezet fenntartására irányuló eseményeket. Ezen évek alatt az Akadémia megsokszorozta a pénzügyi támogatottságát, ami a tudományos munkát is lendülettel látta el. A '80-as években alakult meg a mérnöki bizottság, ami további tagsági (és pénzügyi) növekedést jelentett (közel 800 fő szakértőt tartottak nyilván). Támogatási és foglalkoztatási lehetőséget hoztak létre az AAFS nyugdíjas tagjai

⁸ Field (1998).

⁹ Field (1998): i.m.

számára, valamint ösztöndíjrendszert vezettek be az utazni, kutatni és tanulni kifejezetten vágyó, továbbá kiemelten díjazott, jutalmazott szakértőik számára¹⁰.

Kivívták az (USA területén működő) Igazságügyi Tudományok Technológiai Központjának (National Forensic Science Technology Center) és egy nemzetközi hatáskörű, (nyom- és személy-) azonosítással foglalkozó szervezet (az International Association for Identification) együttműködését is. Megkezdték a tudományos kapcsolatok kialakítását a keleti országokkal is, 1986-ban például 3 hetes szakmai utat szerveztek Kínába, melyet követően Anglia is görcsö alá került. Az AAFS mai struktúráját és működési elveit lényegében ezekben az időkben teremtették meg¹¹.

Az Egyesült Államok 21. századi igazságügyi szakértői akadémiája (az ezredfordulótól napjainkig)

Az AAFS úgynevezett multidiszciplináris alapokon nyugvó szakmai szervezet. Igazságügyi szakértést végez magán, illetve hatósági megrendelésekre az alábbi tudományterületeken: antropológia, kriminalisztika, digitális és multimédia tudományok, mérnöki és technológiai tudományok, törvényszéki ápolás-tudomány, hadtudományok, jogtudományok, fogorvosi tudományok, patológia-biológia, pszichiátria és viselkedéstudományok, toxikológia, valamint dokumentumelemzés témaköreiben. A szervezetnek több, mint 6000 tagja van, 50 tagállami és 71 más országból. Akkreditált oktatási tervvel, nemzetközi kutatási programmal, konferenciákkal, továbbá egy saját alapítvánnyal biztosítja a folyamatos szakmai-tudományos fejlődését és pénzügyi bázisát. Saját folyóiratával nemzetközi kapcsolatokat hoz létre, tart fent, hozzásegítve világszerte az igazságügyi szakértői munkában dolgozó kollégákat a folyamatos szakmai fejlődéshez¹².

¹⁰ Field (1998): i.m.

¹¹ Field (1998): i.m.

¹² Singer, R. L., MS.: History of the American Academy of Forensic Sciences (1998-2023). Copyright AAFS. 2023.

Az egyes, fentebb ismertetett tudományterületek inkább több diszciplínát magukban foglaló gyűjtőfogalmak, az alábbi rövid leírás alapján láthatóan felölelnek valamennyi ismert szakértői munkaterületet.

Az antropológiai szakterület lényegében halottkémmunkát végez, többek között az ismeretlen elhunytan azonosításra alkalmas nyomokat keres, felállítja a biológiai profilját, traumatikus sérülés jeleit kutatja, a csontok állapotát vizsgálja, dönt az elhalálozási ok kérdésében.

A kriminalisztikai szakterület összefog minden, adott ügyben megjelenő – elsősorban fizikai nyomként értékelt – vizsgált jelet, melyek között okozati/időbeni/helybeni összefüggést keres, tovább segítve elsősorban a nyomozó hatóságok munkáját (ütés, szúrás vélt iránya, ereje, féknyomból levonható következtetések).

A digitális és multimédia tudományok körében minden adott ügyben megjelenő, a szakkérdés szempontjából releváns számítógép- és mobiltelefon-használati jellegzetességeket, internetes nyomokat, tartalmakat elemzik, nem csak az adott ügy előre mozdítása, hanem a folyamatos digitális fejlesztések nyomon követése céljából is.

A mérnöki és technológiai tudományok terén segítséget nyújtanak a civil, a rendvédelmi-bűnügyi, valamint a törvényhozó ágazatoknak szakkérdések eldöntésében, tapasztalatok megosztásában, olyan kérdéskörökben, mint például termékhibák vagy hibás kivitelezések felmérése, megállapítása, környezetszennyezés forrásának és mértékének vizsgálata, közúti és vasúti balesetek felmérése, robbanások, késelések, lövések technikai körülményeinek elemzése.

A törvényszéki ápolás-tudomány az egészségüggyel összefüggő klinikai tudományok képviselőjét foglalja magában: általában bűncselekményekkel összefüggő traumatikus sérülések meglétét és/vagy kialakulását vizsgálja a

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/AAFS%20History%20Vol.%202.pdf>.

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

felelősség kérdéskörére is kiterjedve, elhalálozások okait, műhibák körülményeit, gyógyszeres és orvostechnikai eszközhasználatok helyénvalóságát.

A fogorvostudományok szakterület szerepe a nyomozásban kiemelkedő, akár egy fogdarabból képesek megállapítani a keresett személy korát, egyes betegségeit, feltételezett életmódját (előfordulásának lehetséges helyeit).

A patológiai szakterület foglalja magában az általános orvostudományi igazságügyi munkát, melynek során (boncolás által) megállapítást nyer, hogy adott személy (holttest) milyen körülmények között és pontosan milyen oknál fogva vesztette életét, természetes módon, baleset miatt, öngyilkosság vagy gyilkosság útján.

A pszichiátriai és viselkedéstudományok szekció polgári és büntető ügyekben is egyaránt eljáró szakértői stábbal dolgozik, olyan speciális kérdések megválaszolásában, mint a szülői alkalmasság, a gyermekelhelyezés, a fiatakorú bűnözés esélye vagy fennállása, a családon belüli erőszak megtörténte, az örökbeadás vagy a nevelőszülői javaslatétel – mely vizsgálatok során mentális egészség vagy betegség, „kriminális személyiségzavar”, vagy fogyatékos állapot is megállapítást nyer, egyidőben gyógyító-terápiás beavatkozás előírásával vagy felajánlásával.

A toxikológia területe a legális és illegális formában megjelenő drogok, vegyszerek, gyógyszerek, valamint az alkohol szerepét vizsgálja, azonosítja halálesetekben, bűncselekményekben, személyiségváltozásokban, betegségekben, választ adva a fentebbiekkel kapcsolatos kérdésekre.

A dokumentumelemzés során nagyrészt írásszakértés folyik, mely során akár beazonosítható pusztán az íráskép alapján egy konkrét személy, vagy az író főbb személyiségjellemzői, de magának az írásnak az eszköze, technikája és az írott tartalom is kiemelt jelentőségű a nyomozásban egy összehasonlítás során.

Végül az egyéb/általános területbe tartoznak mindazok az újonnan vagy ritkán felmerülő kérdések, melyek vizsgálata egyik, itt fel nem sorolt tudományágakba sem illeszthető be¹³.

Az Akadémia a csatlakozott szakértőket számontartja, fő- vagy mellékállásban alkalmazza, koordinálja, megbízásokkal keresi meg, oktatásukat, fejlődésüket és akár jogi képviselőket is ellátja (az Akadémia jogi osztálya képviseli, ellenőrzi az ügyekben szakértőként eljáró kollégáit akár a bíróság előtt is, bemutatva és biztosítva személyük hiteltérdemlőségét, valamint munkájuk érvényességét, megbízhatóságát és szakszerűségét). Minden egyes szakterülete nemzetközi szinten elismert eredményeket produkál, évente, állami szinten is több formában jutalmazott szervezet¹⁴.

Az AAFS 1998-99-ben oktatási akkreditációs projektet hozott létre, 2000-ben csatlakozott az Egyesült Államok igazságügyi szakértőket összefogó konzorciumához, amely így még biztosabb anyagi háttérrel teremtett a szervezet számára. 2002-2003-ban elindították továbbképzési programjukat, mely eredményeképpen mára valamennyi amerikai egyetem oktatási profiljában megjelentek. 2005-2006 óta intenzív hangsúlyt fektetnek a nemzetközi kapcsolatok kialakítására és ápolására, így napjainkban több, mint 45 (dél-amerikai és európai) ország igazságügyi szakértői intézetével állnak szakmai kapcsolatban, folyamatosan konferenciákat szervezve¹⁵. Az Akadémia megalakulása óta több tudományos és működésbeni módszertani útmutatót és lépést dolgozott ki, melyek olyan nemzetközi szervezeteknek szolgáltak követendő példaként, mint például a Bűnügyi Szakértői Intézetek Európai Hálózata (ENFSI)¹⁶.

¹³ Singer (2023): i.m.

¹⁴ Singer (2023): i.m.

¹⁵ Singer (2023): i.m.

¹⁶ Petrétei (2023): i.m.

Az AAFS kiemelkedő működési elemei, Magyarországon is megfontolandó szempontok

Elmondható, hogy az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája lényegében 10–20 év alatt létrehozta, kidolgozta, írásban szabályozta, és máig nem csak fenntartja, de folyamatosan fejleszti is a működését, hatékonyságát. Az ötven évvel ezelőtt megfogalmazott céljait (kutatási tevékenység térhódítása, hitelességi szempontok kidolgozása, valamint szakmai képviselő biztosítása a bíróságokon) teljesítette, túlhaladta.

A szervezet a stabil működését olyan, a tagjaival történő kölcsönösségi viszonyra alapozza, mely mindkét fél számára gyümölcsöző: a szakértők rendszeres anyagi hozzájárulás, tudományos életben betöltött aktivitásuk, az Akadémia keretrendszerének, szabványainak plusz betartása mellett megvalósuló működésükért cserébe jogi és szakmai képviselőt, ösztöndíj és nyugdíj lehetőséget, mindezzel az állami és hatósági oldal felé szervezeti szintű háttértámogatást kapnak.

Magyarország és az Amerikai Egyesült Államok jogrendszerének története és működése is eltérő, mely velős összehasonlításra nem ad alapot, de úgy vélem, az Akadémia rövid bemutatását követően annak néhány, fentebb bekezdésben ismertetett működési elve hazánkba is átültetendő lehet.

Egyik ilyen az AAFS kormányzati struktúrától való függetlensége. Anyagi forrásainak jelentős részét – beszámolóik alapján – nem állami pénzből teremti elő, ami rengeteg plusz munkát feltételez, ugyanakkor mutatja a pártatlan szakértői tevékenység tudományos, szervezeti támogatottságát, biztonságát. Ennek érdekében külön alapítványt is fenntart, és munkáltatóként is megnyilvánul a szakértő tagok felé.

A másik a tagok intenzív (kötelező) tudományos munkája, valamint az oktatásban betöltött aktivitása, ami a nemzetközi kapcsolatok menedzselésére is kiterjed. Mindez erősen túlmutat az egyéni szakértői érdekeken, valószínűleg az amerikai esküdtszéki ítélezési gyakorlatra is visszavezethető, ahol a köznapi embertől nagyobb fokú tájékozottságot szükséges el-

várni a felelős bizonyítékértékelés és döntés meghozatalához, ami így aktívabb szakértői megjelenést követel nem csak a bíróságokon, hanem más, hatóság vagy oktatási intézmény működésében is¹⁷.

Mindkét országban jellemző azonban, hogy a szakértői vélemények a bizonyítási rendszernek szerves és meghatározó részei, az azonban, hogy ezek mekkora súlyúak, eltérő megítélés alá esik (az USA például nem teszi lehetővé, hogy szakértő a per végső kérdésére választ adjon, ugyanakkor szigorú vizsgálattal ellenőrzik, hogy a szakterület által alkalmazott módszerek megfelelnek-e a tudományosság szempontrendszerének, ami indokolja és meg is követeli a szakértői szakma bíróság előtti szakmai és jogi képviselését)¹⁸.

Magyarország tekintetében mindenképpen megfontolandó egy szakértőket nem csak nyilvántartó, hanem aktív tevékenységre is ösztönző, őket összefogó szervezet létrehozása, mely a politikai működéstől független létű, továbbá saját finanszírozásból nemzetközi tudományos munkákat támogatni képes egység. Napjainkban a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara részben megfelel ennek a funkciónak, azonban munkája elsősorban adminisztratív szempontokat elégít ki; az oktatás, kutatás és főleg a jogi képviselés terén az AAFS-hez képest meglehetősen gyerekcipőben jár.

¹⁷ Nogel M.: Az Amerikai Egyesült Államok és Egyesült Királyság szakértőkre vonatkozó szabályozása. Nogel M.: Igazságügyi szakértői vélemények hiteltérdemlősége a büntető-eljárásban. PhD értekezés, Pécs. 2018/a. 63-66. o.

Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nogel-monika/nogel-monika-muhelyvita-ertekezes.pdf>.

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

¹⁸ Nogel M.: A szakvéleményekkel szemben támasztott követelmények szigorodása az angolszász jogterületen IV.2.1. Szakvéleményekkel összefüggő elvárások és reformok az Amerikai Egyesült Államokban.; Nogel M.: Igazságügyi szakértői vélemények hiteltérdemlősége a büntetőeljárásban. PhD értekezés, Pécs. 2018/b. 71-90. o.

Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nogel-monika/nogel-monika-muhelyvita-ertekezes.pdf>.

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

A nemzetközi kapcsolatok a már kialakított rendvédelmi együttműködés, például az EUROPOL és az INTERPOL vonalán, melyek külön szakértői vonalat is képviselnek, adottak lennének, azokat már csak kamatoztatni kellene¹⁹.

Magyarországon azonban az eredményes változáshoz mindenképp egy lépést szükségszerű megtenni: az anyagi megbecsültség kifejezését, ugyanis az egyes szakterületek szakértő képviselőinek bére, juttatása messze nem tükrözi a tudásuk és tapasztalatuk megszerzéséhez befektetett időt, energiát. A munkájuk révén vállalt felelősséget az alulfizettség pedig lényegében bagatellizálja. Ennyit érne az általuk szolgáltatott kétséget kizáró bizonyítási eszköz²⁰?

Irodalomjegyzék

Elek B.: A büntetőügyekben eljáró szakértők felelősségének rendszere. 2022.

Forrás: <https://ujbtk.hu/elek-balazs-a-buntetougyekben-eljaro-szakertok-felelossegenek-rendszere/>

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

Field, K. S.: History of the American Academy of Forensic Sciences (1948-1998). Colorado Springs, CO. 1998.

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/history-of-the-aafs-book.pdf>

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

¹⁹ Florenz E., Petó R. P., Petrétei D., Zsikla Á.: Az Europol – az egységes európai rendőrség szervezete. Rendőrségi Tanulmányok 2023/3. szám. 96-110. o.

DOI azonosító: <https://doi.org/10.53304/RT.2023.3.04>.

Letöltés ideje: 2024.06.10.

²⁰ Elek B.: A büntetőügyekben eljáró szakértők felelősségének rendszere. 2022.

Forrás: <https://ujbtk.hu/elek-balazs-a-buntetougyekben-eljaro-szakertok-felelossegenek-rendszere/>

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

Florenz E., Pető R. P., Petrétei D., Zsikla Á.: Az Europol – az egységes európai rendőrség szervezete. Rendőrségi Tanulmányok 2023/3. szám. 96-110. o.

DOI azonosító: <https://doi.org/10.53304/RT.2023.3.04>

Letöltés ideje: 2024.06.10.

Nogel M.: Az Amerikai Egyesült Államok és Egyesült Királyság szakértőkre vonatkozó szabályozása. Nogel M.: Igazságügyi szakértői vélemények hiteltérdemlősége a büntetőeljárásban. PhD értekezés, Pécs. 2018/a. 63-66. o.

Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nogel-monika/nogel-monika-muhelyvita-ertekezes.pdf>

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

Nogel M.: A szakvéleményekkel szemben támasztott követelmények szigorodása az angolszász jogterületen IV.2.1. Szakvéleményekkel összefüggő elvárások és reformok az Amerikai Egyesült Államokban. Nogel M.: Igazságügyi szakértői vélemények hiteltérdemlősége a büntetőeljárásban. PhD értekezés, Pécs. 2018/b. 71-90. o.

Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nogel-monika/nogel-monika-muhelyvita-ertekezes.pdf>

Letöltés ideje: 2024.06.10.

Petrétei D.: A Bűnügyi Szakértői Intézetek Európai Hálózata – ENFSI. Büntetőjogi Szemle 2023/1. szám. 69-74. o.

Forrás: https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/lapszam/BJSZ_202301_69-74o_PetreteiDavid.pdf

Letöltés ideje: 2024.06.10.

Singer, R. L., MS: History of the American Academy of Forensic Sciences (1998-2023). Copyright AAFS. 2023.

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/AAFS%20History%20Vol.%202.pdf>

Letöltés ideje: 2024.06.10.

MÁTYÁS SZABOLCS – SALLAI JÁNOS

A fotográfia alkalmazásának kezdete a bűnügyi rendészet területén

Absztrakt

A tanulmány a fotográfia bűnügyi rendészetben betöltött szerepének történeti fejlődését mutatja be. Részletesen tárgyalja a kriminalisztikai fényképezés kezdeteit, a helyszínelési és személyazonosítási célú alkalmazást, valamint a fényképezés hivatalos rendészeti dokumentációba történő integrálását. Elemzi az első magyar bűnügyi helyszínen készült felvétel jelentőségét, a fényképes nyilvántartások bevezetését és az igazságszolgáltatásban betöltött szerepét. Külön figyelmet kap a fényképek hitelességének kérdésköre, az írásszakértői és daktiloszkópiai együttműködés, valamint a mozgókép oktatási célú hasznosítása. A szerzők rávilágítanak arra, hogy a fotográfia alkalmazása a rendészet számos területén forradalmi változást hozott. A kutatás megerősíti, hogy a technikai fejlődés és a rendészeti innováció összhangja jelentős előrelépést eredményezett a bűnüldözés hatékonyságában.

Kulcsszavak: fotográfia, bűnügyi fényképezés, kriminalisztika, krimináltechnika

Abstract

The study presents the historical development of the role of photography in criminal law enforcement. It discusses in detail the beginnings of forensic photography, its use for crime scene investigation and identification purposes, and the integration of photography into official law enforcement documentation. It analyzes the significance of the first Hungarian crime scene recording, the introduction of photographic records, and its role in the administration of justice. Special attention is paid to the issue of the

authenticity of photographs, the cooperation between handwriting experts and dactyloscopicians, and the use of motion pictures for educational purposes. The authors highlight that the use of photography has brought about revolutionary changes in many areas of law enforcement. The research confirms that the harmony of technical development and law enforcement innovation has resulted in significant progress in the efficiency of law enforcement.

Keywords: photography, crime photography, forensics, forensic technology

Bevezetés

A negyedik (adatátviteli) ipari forradalmat követően szinte minden ember számára természetes, hogy rendelkezik olyan (okos) informatikai eszközzel, ami alkalmas kép- és hangrögzítésre. Az is napi valóság, hogy ingatlanjaink őrzésére digitális kamerákat használunk, amelyeket az okos telefonunkról vezérlünk, a képeket és a felvételeket pedig bárhol megtekinthetjük, ahol van internetkapcsolat. Az is hétköznapivá vált, hogy bármikor felvételeket készíthetünk, amelyeket barátainknak, családtagjainknak azonnal elektronikusan elküldhetünk. Mindez annyira természetessé vált, hogy már el is feleedtük azt, hogy pár évtizede még csak papíralapú színes és fekete-fehér fényképfelvételek által örökíthettük meg emlékeinket.

A családi fotózáson kívül azonban az élet más területein is elterjedt a fényképezés és annak gyakorlati alkalmazása. A tudomány, a sport, a kereskedelem és a filmművészet mind-mind részesültek az álló- és mozgóképek, illetve a videofelvételek által kínált lehetőségekből. A fénykép, majd később a film és a videofelvételek a rendészet területén is elterjedtek. A 20. század elejétől a rendészeti célú fényképezés megkerülhetetlenné vált mind az igazgatásrendészetben – például az igazolványképek kiállításánál –,

mind pedig a közlekedésrendészetben, elsősorban a gyorsajtók kiszűrésére. A bűnügyi nyilvántartások egyik fő pillére a bűnelkövetőkről – vagy más okból nyilvántartásba vett személyekről – készült fénykép volt.

Miközben a fényképezés az elmúlt kétszáz évben látványos fejlődésen ment keresztül, maga a képalkotás gondolata évszázadokra nyúlik vissza.¹ Ennek egyik korai példája az egri Líceum csillagászati tornyában 1776 óta működő *camera obscura*,² amely napfényes időben a város mozgó képét vetíti elénk. A mai értelemben vett fotográfia megszületése a 19. század elejére tehető, míg az első fényképezőgépet 1839-re fejlesztették ki. A találmány Louis Daguerre francia festő és segítője, Joseph Nicéphore Niépce földbirtokos nevéhez fűződik. Daguerre eljárását a francia állam járadék fejében megvásárolta, a kezdetleges fényképezőgép pedig rohamos ütemben fejlődött és vált egyre elterjedtebbé.³

„Akkoriban egy fénykép elkészítése órákig tartó fáradságos munka volt. Az érzékennyé tett lemez csak úgy örökíthette meg a képrajzoló sugarakat, ha hosszú időre kitették ennek a sugárzásnak. Napfény nélkül nem is lehetett fényképezésre gondolni s még teljes napfény mellett is 15—20 percig tartott, míg egy „felvétel“ elkészült. A felvétel időtartamának kiszámításához sem állott rendelkezésre fotocellás megvilágításmérő, hanem gyakorlati tapasztalatok alapján kellett „eltalálni“, mennyi is a helyes megvilágítás tartama. Ha a mester nem találta el, akkor órákig dolgozhatott újra a következő próbálkozással.”⁴

¹ A fényképezőgép első formájának a „Camera Obscurát” tekinthetjük, amelyről i.sz. 900-ból már arab feljegyzések is tanúskodnak.

² Forrás: <https://www.egricsillagvizsgalo.hu/>
Letöltés ideje: 2025.06.12.

³ Szerző nélküli: A fényképezés ünnepe. In: Magyar Rendőr 1939/5. szám. 111. o.

⁴ Uo.

Mátyás Szabolcs–Sallai János: A fotográfia alkalmazásának kezdete a bűnügyi rendszet területén

A kezdeti nehézségeket nagyban segítette a fényképészeti lemez, majd a film 1887-es megjelenése, amely lényegesen gyorsította a fényképfelvételek elkészítését, és javította a felvételek minőségét. Az első, mai értelemben vett fényképezőgépek először 1888-ban kerültek piacra.⁵

A kriminalisztikai fényképezés kezdete Magyarországon

A bűnügyi fényképészet elsősorban két területen vált meghatározóvá: a helyszíni szemlék dokumentálásában és a személyazonosításban. Ennek eredményeként fényképfelvételek készültek a bűncselekmények helyszíneiről, az áldozatokról és a gyanúsítottakról. Az első ismert eset Teleki László 1861-ben elkövetett öngyilkossága volt, amelynek helyszínét Mayer György (1817–1885 k.) fényképészmester rögzítette.⁶ A fénykép helyszíni szemlén történő alkalmazása akkoriban még nemzetközi szinten is ritkaságnak számított. (Ehhez érdekes adalék, hogy a Hasfelmetsző Jack által elkövetett legtöbb emberölés után kizárólag a sértett arcáról készült fényképfelvétel, a helyszínről vagy az egész holttestről egyáltalán nem.)⁷

„Mayer a halottat személyesen ismeri, hiszen még élete utolsó évében „levette” portréját. Remek szakmai tudással sztereoképet készít, amit, ha sztereonézőbe helyezünk, a látvány térbeli és tapinthatóan valóságközeli maradhat. így a nyomozó a gróf holttestének elszállítása, a bútorok, a fegy-

⁵ „Kodak”

Forrás: <http://kecsmarati.hu/fenykepezes/a%20fotozas%20tortenete.html>

Letöltés ideje: 2025.05.10.

⁶ A Teleki kép rejtélye.

Forrás: https://site.fotoklikk.eu/urbantamas/file/nka_final/1_02.pdf

Letöltés ideje: 2025.06.17.

⁷ Petrétei Dávid: A nulladik mérföldkő. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII. 2020. 227-234. o.

*verdoboz helyrerakása, a vérfoltok letisztítása után is újra meg újra láthatta az eredeti szituációt.*⁸ A helyszíni szemlén Thaisz Elek frissen kinevezett főkapitány is jelen volt, aki valószínűleg az áldozat közéletben való ismertsége miatt rendelte a helyszínre Mayer Györgyöt. A fényképész „*a helyszínen, Teleki László hálószobájában két sztereofelvételt készített. Az egyiket egy szék mögül a földön fekvő elhunytól készítette, a másikat a szoba berendezési tárgyairól. Ezen a második felvételen jól látható Teleki lába és a halált okozó fegyver doboza is. A főkapitány az elkészült fotográfákból három sorozatot kért, melyeket gondosan elzárt.*”⁹ (A sztereofényképezés az első térhatású képalkotó eljárás volt, a hazai bűnügyi technika az 1970-es évekig használta, akkor azonban kikopott a gyakorlatból.)¹⁰

Ezt követően gyorsan terjedt hazánkban a bűnügyi célú fényképezés, már az 1870-es évek elején is rendszeresen készültek fényképfelvételek. Erről a Rendőrségi Szemle egy 1959-es száma is említést tesz – hivatkozva a Közrendészeti Lap című folyóiratra: „*a pestvárosi kapitányságnak igen érdekes albuma van; az ismert tolvajok fényképei vannak abban összegyűjtve. A kapitányság igen sok hasznát veszi az albumnak*”¹¹

A bűnügyi rendészet mellett az igazságszolgáltatásban is felismerték a fényképezésben rejlő lehetőséget, rájöttek ugyanis arra, hogy hivatalos ira-

⁸ Bogdán Melinda: A rabosító fénykép. A rendőrségi fényképezés kialakulása. In: EPA Budapesti Negyed, 2005.

Forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00003/00034/bogdan.html>

Letöltés ideje: 2025.06.17.

⁹ Az első magyar rendőrségi helyszínelő felvétel.

Forrás: <https://fototortenet.blogspot.com/2013/08/az-első-magyar-rendorsegi-helyszinelo.html>

Letöltés ideje: 2025.06.17.

¹⁰ Petrétei Dávid: Háromdimenziós képalkotás a kriminalisztikában. In: Belügyi Szemle 2016/7-8. szám. 77-86. o.

<https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.7-8.8>

Letöltés ideje: 2025.09.22.

¹¹ Rudas György: A bűnügyi nyilvántartás fejlődése. Rendőrségi Szemle 1959/7. szám. 25. o.

tokról, végrendeletekről viszonylag egyszerűen és gyorsan lehet jó minőségű másolatokat készíteni, így e területeken is elterjedt a fényképezőgépek alkalmazása.¹²

A Budapesti Hírlap¹³ 1883-ban számolt be arról az esetről, amikor egy pozsonyi lakos feljelentése nyomán Schwingenschlögel őrmester egy Spanga nevű bűnelkövetőt fénykép alapján azonosított és fogott el. Ez az eset is azt igazolja, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia rendőrségi gyakorlatában már az 1880-as években is jelen volt a fényképek gyakorlati alkalmazása a bűnelkövetők nyilvántartásában.

Ugyancsak a Budapesti Hírlap számolt be 1884-ben egy gyilkosságról, amelynél fontosnak tartották azt megírni, hogy a helyszínről és a holttestről is fényképfelvételek készültek.¹⁴ A cikk megemlíti, hogy a felvételek bemutatása a hozzátartozókban olyan mély érzelmi kitöréseket okozott, hogy alig tudtak később vallomást tenni. (A fényképek a vádlottra és a bíróra is hatással voltak, ennek jogi és etikai vonatkozásaival pro és kontra foglalkoztak is a korabeli szerzők.)¹⁵

A bünygyi célú fényképezés elterjedtségét jól mutatja az is, hogy az állam ezeréves fennállását ünneplő millenniumi rendezvénysorozatra és az ezzel egy időben zajló világkiállításra 1896-ban egy fényképgyűjteményt is összeállítottak 2000 példányban a potenciális bűnelkövetőkről.¹⁶

¹² Szerző nélküli: Közjegyzőség. A photographia az igazságszolgáltatás szolgálatában. In: Magyar Jogász 1880/56. szám. 218. o.

¹³ Szerző nélküli: Az elfogott Spanga. In: Budapest Hírlap 1883. 103. szám. 4. o.

¹⁴ Szerző nélküli: A szakácsné gyilkosa. Timár Katalin meggyilkolása. In: Budapest Hírlap 1884. 74. szám. 3. o.

¹⁵ Petrétei Dávid: A kriminalisztikai fényképészet egyes aktuális kérdései. In: Magyar Bűnüldöző 2020/1-2. szám. 12-22. o.

¹⁶ Szigetvári Oszkár: A fővárosi rendőség detektívtestülete. Doktori értekezés. NKE Rendésztudományi Doktori iskola, Budapest. 2023.

Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nkehu/Szigetvari_Oszkar_Ertekezés_Tervezet.pdf

Letöltés ideje: 2025.05.20.

Anti Csaba: A nyomozás egyik legfontosabb segédintézménye, a bünygyi nyilvántartás. In: Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi emlékalbum a 125 éve alakult budapesti detektívtestület tiszteletére. Országos Rendőr-főkapitányság. Budapest, 2011. 155-165. o.; Mátyás

A huszadik század első évtizedétől kezdve már az újságokban is közzétették a bűnügyi felvételeket. A kor egyik legfelkapottabb bűnügye Málnás Elza 1914-es megölése volt. Ügye az elsők közé tartozott, ahol az áldozat fényképét az újságokban is megjelentették.¹⁷

E példák egyértelműen igazolják azt, hogy a fényképezés már a 19. század végén is nemcsak a nyilvántartási, hanem a nyomozási és az azonosítási munkában is egyre jelentősebb szerepet töltött be.

A fényképezés új lehetőségeket is teremtett az írásszakértői munkában is. Azáltal, hogy a lefényképezett dokumentumokat ki lehetett nagyítani, a szakértők nagyobb pontossággal tudták megállapítani az írások eredetiségét, vagy éppen a hamis voltát. A jó minőségű és színérzékeny fényképeszeti lemezekkel ugyanis jól kimutathatóvá vált a papíron található tinták különbözősége. Ennek köszönhetően a hivatalos vagy magánokiraton végzett javításokat a fényképeken könnyebben észre lehetett venni. Amennyiben merőlegesen készült az írásról felvétel, úgy a rádiózás nyomai is jobban érzékelhetővé váltak. Az aláírások vizsgálatánál ugyancsak segítséget jelentett a fényképfelvétel, mivel az aláírást kinagyítva jól össze lehetett vetni az eredeti aláírásmintával, így a különbözőségek vagy az egyezőségek könnyebben felismerhetők voltak.

Szabolcs: Mérföldkövek a magyar kriminalisztika történetéből. Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest, 2024. 180. o.

¹⁷ Lázár Fruzsina: Holttest a kosárban. In: Magyar Nemzet 2016/79(77). 28. o.

Forrás: <https://magyarnemzet.hu/hetvegi-magazin/2016/04/holttest-akosarban-a-magnaselza-ugy>

Letöltés ideje: 2025. 05. 11.;

Mátyás Szabolcs: Mérföldkövek a magyar kriminalisztika történetéből. Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest, 2024. 180. o.

A bűnügyi fényképezés a kriminalisztikai szakirodalomban és a jogszabályokban

A fényképezés rendészeti alkalmazásának egyik első elméleti megalapozását az jelentette, hogy már az első hazai kriminalisztikai könyvben¹⁸ megjelentek a fényképezéssel kapcsolatos legfontosabb ismeretek. A korszak bűnügyi és rendészeti szakirodalmi hiányosságai miatt nagy szükség volt az Endrődy és más szerzők által írt szakkönyvekre, amelyek egységes útmutatóként szolgáltak a rendfenntartó és rendészeti szervek tisztviselői számára. Bár ezen úttörő jellegű munkáknak voltak hiányosságai, mégis jelentős mértékben hozzájárultak az egységes bűnügyi munka kialakulásához, és fontos űrt töltöttek be a szakirodalomban.

Endrődy Géza művében a fényképészettel kapcsolatos ismereteket már külön fejezet részben jelenítette meg, amelyben hangsúlyozta a fényképezés jelentőségét a rendészeti és bűnügyi munka során. Véleménye szerint különösen indokolt fényképfelvételek készítése olyan tárgyokról, amelyek szabad szemmel nehezen észlelhetők, vagy csak nagyítóval vizsgálhatók.

Kezdetben csak a városi rendőrségeken (ekkor még csak a fővárosi volt állami rendőrség) voltak fényképezőgépek, a csendőrség nem használta az újfajta technikát. Csendőri laktanyákban kizárólag az osztrák területeken álltak rendelkezésre fényképezőgépek, ezért Endrődy kívánatosnak tartotta a hazai csendőri egységek számára is a fényképezőgépek mielőbbi beszerzését. Amíg ez a hiány nem szűnt meg, a szerző ideiglenes megoldásként az amatőr fényképészek bevonását javasolta. Ugyanakkor Endrődy felhívta a figyelmet arra, hogy a bűncselekmények gyakran váratlan időpontban és helyszínen történnek, így az „amatőrök” bevonása sok esetben nem lehetséges, különösen a gyors és operatív rendőrségi vagy csendőrségi fellépés során.¹⁹

¹⁸ Endrődy Géza: A bűnügyi nyomozás kézikönyve. a m. kir. csendőrség, városi- és járási rendőrhatóságok, valamint a vizsgálóbírák, királyi ügyészségek s általában a bűnügyekkel foglalkozó egyének részére. Losonc Kármán féle könyvnyomda. 1897. 281. o.

¹⁹ A rendőrséghez képest a csendőrségen késve jelent meg a bűnügyi fényképezés. A lemaradást a huszadik század elején azonban gyorsan pótolták. A csendőrnnyomozók már az

A fenti okok miatt a szerző a fotografiai eszközök intézményesített beszerzését sürgette, mivel ezzel nagymértékben elősegíthető az, hogy amit a csendőr vagy a rendőr a helyszínen látott, az később az ügyésznek vagy a bírónak képi formában is bemutatható legyen. Endrődy Géza az alábbi esetekben tartotta ajánlatosnak a fényképfelvételek készítését:

„1. Oly szerencsétlenségeknél, ahol büntetendő cselekmény tételezhető fel, de a hol az esemény folyamát nem tudjuk rögtön kimagyarázni, azonban a felvett fénykép arról vagy azonnal, vagy később felvilágosítást adhat. Ilyenek: vasúti szerencsétlenség, házak, állványok, hidak összeomlása stb.

2. Ha a meggyilkoltnak feltűnő helyzetéből a bűntényre nézve következtetések vonhatók.

3. Betörési lopásoknál, ha a tettesek működésével, rögtön tisztába nem jöhetünk.

4. Egész sor olyan esetben, midőn a csendőrnek valamely tárgyat kötelessége úgy megnézni és leírni, hogy azoknak, akik csak később foglalkozhatnak vele, lehető tiszta felfogásuk legyen róla. Ilyenek azon helyek, ahol a gyilkosság, nagyobb verekedés, robbanás, fegyverhasználat, stb. történt.

5. Oly lábnyomoknál, melyek bármi okból pontosan fel nem vehetők, vagy melyeknek egymás melletti helyzetükből fontos következtetéseket lehet levonni. Általában minden lényeges lábnyomot le kellene fényképezni, már csak azon célból is, hogy ha a lenyomat elromlott, azt a fényképpel pótolhassuk.

1930-as évek elejétől három nagy bőrönddel mentek a helyszínre, melyek az ABC nagybetűivel voltak megjelölve (A, B és C bőrönd). A „B” elnevezésű bőröndben voltak a fényképészeti, daktiloszkópiái és optikai felszerelések (Szladek 1932). A fenti időben a csendőrség nyomozó alosztályainak már fényképészeti laboratórium is a rendelkezésére állt (Mátyás 2024).; Szladek Barna: Nyomozóink. In: Csendőrségi Lapok 1932/22 (14). 444-448. o.

Forrás: https://epa.oszk.hu/03000/03096/00817/pdf/EPA03096_csendorsegi_lapok_1932_14.pdf;

Mátyás Szabolcs: Mérőkövek a magyar kriminalisztika történetéből. Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest, 2024. 180. o.

6. *Gyanús kéziratoknál. A fényképen ugyanis jól meg lehet látni a kivakart és az olyan betűket, melyek elmosódás vagy kopás miatt szabad szemmel az eredeti kéziraton már nem láthatók. Épp úgy beigazolható a fénykép által, ha ugyanazon a kéziraton különféle tinta használtatott, a mivel a hamisítás igen sok esetben felderíthető.*"²⁰

Endrődy Géza korszakos jelentőségű munkáját követően a rendészeti szakirodalomban, valamint a napilapokban is egyre gyakrabban jelentek meg olyan hírek és ismeretanyagok, amelyek a bűnözéssel összefüggésben a fényképezés rendészeti alkalmazásáról számoltak be.

Endrődy könyvében a nyilvántartással kapcsolatosan még nem találunk információt, viszont a 20. század elején megjelenő rendőrségi lexikonokban és egyéb szakmai írásokban, már foglalkoznak a bűnelkövetőkről készült fényképekkel, a nyilvántartásba került személyek adatlapjait pedig fényképekkel egészítették ki.

A bűnelkövetők nyilvántartása egyszerűbb formában ugyan, de már a középkorban is ismert volt. A maihoz hasonló bünygyi nyilvántartó rendszer kidolgozása Kovics János Buda város főkapitányának nevéhez fűződik. Ezt a későbbi egyesített fővárosban Török János főkapitány 1885-ben hivatalai rangra emelte.²¹ Az Országos Bünygyi Nyilvántartó Hivatal felállítását az 1897. évi XXXIV. törvény 26.§-a rendelte el.

A nyilvántartó alapításáról számos korabeli újság említést tett, többek között a Magyar Szalon nevű folyóirat is: „*A bünygyi nyilvántartás, amely a bünygyi osztály sikeres működésének egyik nélkülözhetetlen segédeszköze, egyúttal büszkesége a budapesti államrendőrségnek. A külföldről látogatóba jövő rendőrtisztviselők mind a legnagyobb érdeklődéssel és elis-*

²⁰ Endrődy Géza: A bünygyi nyomozás kézikönyve. a m. kir. csendőrség, városi- és járási rendőrhatóságok, valamint a vizsgálóbírák, királyi ügyészségek s általában a bünygyekkel foglalkozó egyének részére. Losonc Kármán féle könyvnyomda. 1897. 82-83. o.

²¹ A bünygyi nyilvántartó története. In: A 60 éves Magyar Rendőrség 1881-1941. Borbély Z. – Dr. Kapy R. (szerk.) Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. Budapest, 1942. 156. o.

meréssel tanulmányozzák. 1885-ben a rendőrség egyik nagy tapasztalatokkal bíró jelenleg is szolgálatban álló tisztviselőjének magán feljegyzéseiből keletkezett s ma már két osztályból és öt külön szakból áll. A) osztály a személyi nyilvántartás, B) a tárgyi nyilván tartás. A személyi magában foglalja 1. a rovott multuak előéleti adatait (jelenleg 63130 törzslapból áll); 2. a körözöttek adatait (1897 év végén 37435 lap volt); 3. a rovott multuak arczképeit (1897. év végén 5543 fénykép van az albumban); 4. a feltételelesen szabadságra bocsátottak lapjait 1897 év végén 21); 5. hullák fényképeit (1897. év végéig 1288 felvétel történt) t. i. a bonczolásig fel nem ismert halottak ét.”²² A fenti idézet is jól mutatja azt, hogy a nyilvántartó hivatal már a megalakulása idején is igen komoly, több ezer darabos fényképgyűjteménnyel rendelkezett

A törvényben nyert felhatalmazás alapján később igazságügyi és belügyminiszteri közös rendeletben szabályozták (1908), hogy az előzetes le tartóztatásban, a vizsgálati fogságban lévő és a szabadságvesztés büntetés végrehajtása alá került személyekről fényképet kellett készíteni.²³

Azokról a személyekről, akik a kötelező fényképkészítés hatálya alá estek, ismét fényképet kellett készíteni, ha a korábbi fotó nem volt élethű, vagy valami okból már volt nem megfelelő.

A fényképek bűnügyekben történő felhasználása már a 20. század elején felkeltette az ügyvédek figyelmét. Többen rámutattak arra, hogy a fényképek bűnügyekben történő felhasználása számos eljárásjogi problémát és nehézséget okozhat, amelyek esetenként meg is kérdőjelezhetik a felhasználás jogszerűségét. A korabeli ügyvédek szerint a bűnelkövetőkről készített fényképek hitelességét csökkentheti, hogy az emberek (az emberi arcok) az évek alatt változhatnak, a felvétel készítésekor pedig a személy hunyorgása vagy fintorgása torzíthatja a képet. Emellett az arcot szándékosan is meg lehet változtatni, valamint előfordulhat az is, hogy két ember nagyon

²² Vaday László: A bűnügyi nyilvántartás. In: Magyar Szalon 1898. 1152. o.

²³ A m. kir. igazságügyi és belügyi minisztereknek 1908. évi október 15-én 24.300/1908. I.M. sz. rendelete az országos bűnügyi nyilvántartás tárgyában.

hasonlít egymáshoz. A fenti problémák miatt az ügyvédek ezért jó módszernek tartották azt, hogy a bűnelkövetőkről a fénykép mellett az ujjnyomat-azonosítás is rendelkezésre állott.²⁴

A fentiek alapján jól látható, hogy a bünygyi célú fényképezés gyorsan tért hódított a rendőrségeknél, amit főként a nyilvántartásban és a helyszíni szemlék során alkalmaztak. Mindenképp érdekes viszont az, hogy a 130.000 99 B. M. számú körendelet (1899), amely a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896-os törvényre vonatkozó utasítást tartalmazza, még nem említette a helyszíni fényképi megörökítésére vonatkozó szabályokat.

Az azonosítás új korszaka: fényképezés és nyilvántartás a 20. század elején

A 20. század elején az Angliából „importált” daktiloszkópia gyorsan elterjedt és sikert aratott hazánkban is. Ezzel párhuzamosan a daktiloszkópia és a fényképezés együttes alkalmazása nagy előrelépést hozott a nyomozás területén, különösen az ujjnyomatok vételét, tárolását és felhasználását illetően. A jól rögzített nyomok fényképi megörökítéssel történő felnagyítása jelentős előrelépést hozott a személyek azonosításában. Székely Vladimír írásában található a következő példa, amely a fotográfia alkalmazásának a sikerét bizonyította: *„Bécsben egy csomó betörés történt, amelyeknél valamennyiében egy végén kissé csorba fészítő vasat használtak. A rendőrség összegyűjtötte a helyszíneken talált fadarabokat és megőrizte azokat. Egy kis idő múlva elfogtak egy betörőt, kinél fészítő vasat találtak. Az a kérdés vetődött fel, hogy ő követte-e el az összes betöréseket? A betörőnél talált fészítővassal követtetek el valamennyi? Szabad szemmel az nem volt megállapítható. Lefotografálták tehát a fészítővasat és a fadarabokban a fészítővastól eredő nyomokat és a fényképeket háromszorosra megnagyobbították. A nagyításokból világosan kitetsző volt, hogy a fészítővas*

²⁴ Kenyeres Balázs: A gonosztevők és a fotográfálás. In: *Ügyvédek lapja* 1907/49. szám. 3. o.

*csorba részei tökéletesen illenek a faszilánkoknak megfelelő bemélyedéséhez.*²⁵

New Yorkban ebben az időben a rendőr járőröket már ellátták fényképezőgépekkel is, akik arra vártak, hogy egy zsebtolvajt vagy más bűnelkövetőt lefényképezzenek tettük elkövetésekor. *„Stirn-féle detektív kamerát használnak. Ővvel a test körül kötve, a ruházatból csak azobjektív kukucs-kál ki, mint egy gomb a gomblyukon keresztül. Még látszövek is vannak, melyek fotografálnak. A rendőr egyszerre lát és fotografál vele.”*²⁶

A fényképezés hasznos eszköznek bizonyult a pénz- és értékpapír-hamisítások felderítésében is, mivel a felnagyított fotók jól láthatóvá tették a hamisítványok apró hibáit.

A 20. század elején a hazai rendőrségnél is mind nagyobb teret nyert a technikai fejlődés. Egyre több új technikai vívmányt alkalmaztak a bűnmegelőzésben és a felderítésben egyaránt.

A magyar rendőri vezetők is rájöttek arra, hogy a közbiztonság fenntartása érdekében nem elég passzívan eleget tenni a napi szolgálati kötelezettségnek, hanem új technikai eszközöket is be kell vonni a bűnözés elleni küzdelembe. Ennek részeként alkalmazták a kontinensen elsőként a daktiloszkópiát, és az elsők között állították fel az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalt.

A hivatal rendkívül gyorsan gyarapította az állományát: 1909-re több mint 75 000 személy adatait gyűjtötték össze, ebből 11 000 személynek 65 000 fényképe is a nyilvántartás részét képezte.²⁷ 1925-re pedig már két és

²⁵ Székely Vladimír: A fényképezés a nyomozás szolgálatában. In: Közbiztonság 1911/37. szám. 435. o.

²⁶ Uo.

²⁷ Lakatos János – Bócz Endre: A kriminalisztika egyes aktuális elméleti kérdései. RTF. Budapest, 2008.

Forrás: <https://docplayer.hu/4963263-Dr-boczendre-drlakatos-janos.html>

Letöltés ideje: 2025.05.12.

Mátyás Szabolcs–Sallai János: A fotográfia alkalmazásának kezdete a bünyügyi rendészet területén

fél millió fényképet és háromszázezer ujjnyomatot őriztek,²⁸ és ezek száma havonta ezres nagyságrendben gyarapodott.²⁹

A „mozgófényképek” rendészeti célú alkalmazása

A fényképészettel párhuzamosan megjelent a mozgófilm³⁰ is, amelyet a 19. század végén találtak fel, a filmszínházak (mozik) széles körű elterjedése azonban csak a 20. században következett be. *„Mozgófényképszínház alatt a rendőri gyakorlat szerint általában azt a nagyobb számú közönség befogadására alkalmas, színpad vagy dobogó nélküli, nyilvános helyiségben működő vállalkozást értjük, amely rendszeresen vagy legalább időszakonként nyilvános előadásra engedélyezett, magasabb kultúrigényeket is kielégítő, szórakoztató filmek bemutatásával üzletszerűen foglalkozik.”*³¹

Franciaországban már 1916-ban a közlekedési rendőrök felkészítésére alkalmaztak mozgófilmet, de később hazánkban is vetítettek az iskolákban és a rendőrségeken is különféle oktatófilmeket.

A filmek hazai felhasználása a rendészetben 1921 novemberében kezdődött,³² amikor az Országos Bünyügyi Nyilvántartó Hivatalban Kinematográfiai Alosztály alakult, amely a rendőri működés körében „pro domo” filmek készítésére és bemutatására vállalkozott.

A bünyügyi vezetők felismerték, hogy az *„örök bűn és az örök lázadás elleni örök küzdelem a tudomány minden vívmányát kénytelen szolgálatba*

²⁸ Sági Pál: A modern rendőrség harca a bűnözők ellen. In: Budapesti Hírlap 1925/294. szám. 6. o.

²⁹ Petrétai Dávid: Elsők a daktiloszkópiában. In: Rendőrségi Tanulmányok 2023/4. szám. 4-21. o.

Forrás: <https://doi.org/10.53304/RT.2023.4.01>

³⁰ Sallai János: Mozgófilmek a rendészeti oktatásban. In: Czenczer, Orsolya (szerk.): „Mindennek a lélek a rendje...” Tanulmányok a 65 éve született Ruzsonyi Péter emlékére. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest, 2024. 297-305. o.

³¹ Uo. 45. o.

³² Szerző nélküli: A film a rendőri nyomozás szolgálatában. In: A Rend 1921/10. szám. 3. o.

állítani, hogy évezredes harca minél eredményesebb legyen. De nem csupán a nyomozás szolgálatában, de úgy a közönség, mint a rendőrség embereinek oktatásánál is nagy szerep jut annak a hatalmas propagatív erejű és szélesen szemléltető kultur eredménynek, minek neve: film.”³³

A fenti gondolatok jegyében és megerősítésében 1921 novemberében a Budapest Zrínyi utca 4. szám alatti főkapitánysági tárgyalóban egy ankétot szerveztek azzal kapcsolatban, hogy miként tudnák a nyomozás szolgálatába állítani a filmet. A technikai kivitelezés érdekében a Kinematográfiai (filmművészeti) Alosztály által készített filmeket a következő csoportba sorolták:³⁴

- 1) propagandafilmek,
- 2) oktatófilmek,
- 3) hírszolgálati filmek.³⁵

A három csoport közül az oktatófilmek közé azokat a filmeket sorolták, amely a rendőri tevékenységgel kapcsolatos eseményekről szóltak, különösen a közigazgatási, bünygyi, erkölcsrendészeti és gyermekvédelmi témakörökben. Az elkészült filmeket főként a nyilvánosságnak szánták, hogy a rendőri tevékenységet propagálják, kisebb részt pedig belső használatra (oktatófilmek). A fent említett értekezleten felszólalt dr. Kelety Géza, az Országos Bünygyi Nyilvántartó Hivatal vezetője is, aki az oktatófilmek készítését lelkesen támogatta, különösen a bűncselekményekről és az elsősegélynyújtásról szóló témákban. Az elkészült filmekről sajnos nincs tudomásunk, mivel eddig egy film sem került elő (valószínűleg nem maradt fenn egyetlen kópia sem). A korabeli leírásokból azonban tudjuk, hogy 1924-ben elkészítettek egy hat részből álló filmet³⁶, amely az őrszemről

³³ Uo.

³⁴ Uo.

³⁵ Sallai János: Mozgófilmek a rendészeti oktatásban. In: Czenczer, Orsolya (szerk.) „Mindennek a lélek a rendje...” : Tanulmányok a 65 éve született Ruzsonyi Péter emlékére. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest, 2024. 297-305. o.

³⁶ 1924. május 6. (Kamara, Royal-Apolló, Mozgóképek-Otthon, Corvin, Omnia)

szólt. A rendőrség helytállásáról szóló filmet hajdanán minden mozinak le kellett játszani. Szepes Mária visszaemlékezése szerint: „*Ismert színészekkel, dramatizálva mutatott be megtörtént eseteket, melyek során a rendőrség gyors fellépése életet mentett meg. Petrovich Szvetiszláv egy rendőrt alakított benne. Kutya is szerepeltek a filmben. A külsőket Hűvösvölgyben forgattuk. Nekem is volt egy kis szerepem. Egy hatalmas rendőrkutyát, egy dobermannnt kellett pórázon vezetnem. Az volt a cél, hogy a kutya ugasson, ennek érdekében vissza kellett tartanom az állatot, miközben a kutyaidomár magához hívta. Sajnos nemcsak a kitűzött cél valósult meg, a kutya nemcsak ugatott, hanem még jól belém is harapott.*”³⁷ A film Budapesten játszódott, és eredeti fővárosi életképeket mutatott be.³⁸

A sorozatot 1926-ban egy kutyáról készült film követte. A részben oktató jelleggel készült film szintén Budapesten játszódott. „*A film főszereplői Pintér Imre, Demjén Mari, Bánky Viktor és Hildemann Mária. Szerepel a filmben a detektívtestület Fix nevű kitűnően idomított rendőr kutyája is. A film egyik nagy jelenete a Rákóczi-út és Erzsébet körüli keresztezésnél folyik le, ahol szemléltető módon és érdekes mese keretében tanítják ki a közönséget az utcai közlekedés helyes rendjére is.*”³⁹

Ebben az időben már rendszeressé váltak a nemzetközi bűnügyi és rendészeti konferenciák, ahol számos alkalommal szóba került a rendőri oktatófilmek kérdése is. Egy német rendőrfelügyelő előadásában hangzott el, hogy Németországban 300-400 méteres filmeket készítettek, amelyek vizsztatásztató bűncselekményekről szólnak, és a közönséget a bűnmegelőzésre oktatják.⁴⁰

Magyarországon a 20. század második felében hozták létre a Belügyi Filmstúdiót, ahol többszáz oktatófilmet készítettek.

³⁷ Forrás: <https://www.hangosfilm.hu/filmografia/az-orszem>
Letöltés ideje: 2023.11.22.

³⁸ Az Őrszem alkotói gárdája: Balogh Béla rendező, Balogh Béla forgatókönyvíró, Strausz László író, Némethy Tihamér író, Gergelyffy Gábor író

³⁹ A Rend 1926/70. szám

⁴⁰ Tartsányi Dániel: A személyleírás és daktiloszófia a belgrádi bűnügyi értekezleten. In: Magyar Rendőr 1936/12. szám. 188. o.

Összegzés

A tanulmány a fotográfia rendészeti célú alkalmazásának történeti fejlődését mutatja be a 19. század közepétől a 20. század első feléig, különös tekintettel a kriminalisztikai gyakorlatokra. Bemutatja, hogyan vált a fényképezés a bűnügyi helyszínelés, a személyazonosítás és a nyilvántartás fontos eszközévé, kezdve az első magyar bűnügyi fényképfelvételtől egészen a rendőrségi adatbázisok kialakulásáig. A tanulmány részletesen elemzi a fényképek bizonyító erejét, az írásszakértői és daktiloszkópiái együttműködés lehetőségeit, valamint a rendőrségi oktató- és propagandafilmek szerepét a szakmai képzésben és a társadalmi kommunikációban. A szerzők rámutatnak arra, hogy a fényképészet alkalmazása a rendészetben nem csupán technikai újítás volt, hanem egy komplex, rendszerszintű fejlődés része, amely máig meghatározza a bűnüldözés eszköztárát.

SALLAI JÁNOS

70 éve vezették be a személyi igazolványt?

Absztrakt

A közigazgatásban és rendészetben, továbbá a napi életünkben régóta szükség volt a személyazonosságunk igazolására. Ezt több évszázadra visszamenőleg döntően az egyházi anyakönyvi kivonatokkal, különböző hivatalos iratokkal, passzusokkal tették meg az emberek. A 19. században a feladatot az egységes magyar közigazgatás kiépítésével, a modern rendészet létrejöttével különböző igazolványokkal, igazoló lapokkal oldották meg. A 20. században sokféle igazolvány (MÁV, igazoló lap, rendőri, csendőri, katona igazolványok) jelenléte gondot jelentett az ügyintézésben, rendőri igazoltatásnál, ezért először új típusú, a hivatalos szervek által kiállított igazoló lap, majd 1947-ben és 1954-ben a személyi igazolvány bevezetése mellett döntött a politikai vezetés. A mai tartalommal rendelkező személyi igazolvánnyal 1954-55-ben látták el a magyar lakosságot.

Kulcsszavak: igazoló lap, személyi igazolvány, személyes adatok, útlevél, igazoltatás

Abstract

In public administration and law enforcement, as well as in our daily lives, there has long been a need to prove our identity. For several centuries, people have done this mainly with church birth certificates, various official documents, and passports. In the 19th century, with the establishment of a unified Hungarian public administration and the establishment of modern law enforcement, the task was solved with various certificates and identification cards. In the 20th century, the presence of many different types of

identification cards (MÁV, identification cards, police, gendarmerie, military identification cards, etc.) posed a problem in administration and police verification, so the political leadership first decided to introduce a new type of identification card issued by official bodies, and then in 1947 and 1954, the personal identification card. The Hungarian population was provided with the identity card with today's content in 1954-55.

Keywords: identification card, identity card, personal data, passport, identification

Napjainkban bármilyen esemény kapcsán, vagy ügyek rendezése során természetesen, hogy igazulnunk kell személyünk azonosságát. Gondoljunk arra, ha telefont vásárlunk, banki ügyeinket rendezzük, vagy munkahelyi interjún akarunk részt venni, továbbá ingatlan vagy gépjármű adásvételében veszünk részt, és természetesen akkor, ha valamilyen eset kapcsán (határátlépés, közlekedés) a hatóság, rendőrség kíváncsi a személyünk azonosságára. Mivel azt gondoljuk, hogy ez korábban is így lehetett, ezért szinte magától értetődő lenne, hogy évszázadok óta rendelkezik mindenki személyi okmánnal. Ám a mai értelemben használt és az elmúlt időszakban lényeges változásokon átment személyi igazolvány a szocializmus első időszakához kötődik. Az 1952-es MDP-határozat szellemében a Minisztertanács 1953. október 16-án kelt határozata rendelkezett a lakosság 16. évnél idősebb tagjaira vonatkozólag az első személyi igazolvánnyal való ellátásra, amelynek gyakorlati végrehajtását 1954. február 1-től kezdték meg, és 70 évvel ezelőtt, 1955. május 31-én az akkori időknek megfelelően, a tervet egy hónappal túlteljesítve, fejezték be.¹ Természetesen az első, mai formájú személyi igazolvány kiadása előtt is szükséges volt az állampolgároknak ügyeik intézése, utazás és egyéb események kapcsán igazolni magukat,

¹ Előterjesztés a Minisztertanácshoz: Jelentés a lakosság személyi igazolvánnyal való ellátásához. Belügyminisztérium. Budapest, 1955. száma: 20-1011/1955. Szigorúan titkos minősítése miatt a TÜK azonosítója: 001690/45. Aláírója Piros László MNK belügyminiszter.

amit már a középkortól valamilyen formában, okmánnyal vagy egy másik közismert személy tanúvallomásával, igazolásával meg is tettek.

A személyek azonosítására legkorábban az anyakönyveket alkalmazták, amelyek évszázadokon keresztül egyrészt meghatározták az adott személynek az egyházához való tartozását, másrészt pontos információval szolgáltak a születési adatairól. *„Az egyházi, felekezeti anyakönyvek megjelenése a XV. századba nyúlik vissza. A katolikusokra nézve az anyakönyvek használatát a tridenti zsinat tette kötelezővé. Magyarországon 1515-ben a veszprémi egyházmegyei zsinat rendelte el az anyakönyvek bevezetését. 1611-ben a nagyszombati zsinat a keresztelésen túl már a házasságok feljegyzését is elrendelte. Bár a protestánsok anyakönyv-vezetési jogát II. József 1785-ben adta meg, a legkorábbi magyar evangélikus anyakönyv 1592-től, a református anyakönyv pedig már 1624-től ismert.”*² Természetesen az anyakönyvi nyilvántartás kezdete más-más településeken eltérő lehet, alkalmazkodva az adott település helytörténetéhez. Így például Jászalsószentgyörgyöm az egyházi anyakönyvek 1701-től³ található meg a katolikus egyház községi parókiáján.

A középkorban is fontos volt a települések közbiztonsága, amelyre az egyik legnagyobb veszélyt az ismeretlenek, idegenek, csavargók, koldusok jelentették. Az idegenek, csavargók kiszűrésére a legkülönbözőbb módszereket választották a középkori városok magisztrátusai, rendfenntartói. Volt, ahol a kalaposok nem készíthettek, csak 8 hüvelynél keskenyebb karimájú kalapot, így különböztették meg a szélesebb peremű kalapot hordó gonosztevőket. Kassán⁴ már 1731-ben a cselédek igazolványt kaptak, ezzel kiszűrve a csavargókat, akik nem rendelkezettek ilyen papírral. Ugyanitt

² Nagy P. – Papp J.: Személyazonosító okmányok a 19-20. századi Magyarországon. In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 2003/29. szám. 401-427. o.

³ Lippay Lajos: Jász-Alsó-Szt.-György nagyközség történeti vázlata. Jászberény. Brünauer Adolf Könyvnyomdája. 1893. 8. o.

⁴ Kállay István: Városi rendészet a 18-19. században. In: Kovács Kálmán (szerk.): A jogalkotás és a jogalkalmazás egyes kérdései Magyarországon 19-20. század. Tanulmánykötet. ELTE. Budapest, 1986. 70. o.

már 1595 óta a városban könyvet (nyilvántartást) vezettek az idegenekről.⁵ Más ismertebb magyar városokban is nyilvántartották az idegeneket, így például Marosvásárhelyen 1604-től, Kőszegen 1696-tól rendelkeztek az idegenek nyilvántartásba vételéről, sőt voltak helyek, ahol az idegenek befogadásához a városi vezetés engedélye volt szükséges. A feudalista Magyarországon is szükség volt útlevelekre, pontosabban az akkori nyelvhasználat szerint passzusra, hogy a településüket, városukat az ott lakók elhagyhassák. Székesfehérváron fennmaradt adatok szerint már 1694-ben városi határozat volt arról, hogy ha a várost valaki el akarta hagyni, a bírótól kellett kérni a passzus kiállítását.⁶ Ezzel a passzussal tudta magát igazolni az ember mind a város kapujában, mind más településeken. Később több helyen a fertálmesterek (helyi rendfenntartók) passzus nélküli embereket nem engedtek be a városokba, ha mégis bejöttek, meg volt tiltva, hogy őket bárki befogadja a házába. Az útlevelek később is az egyik leghitelesebb okmányoknak számítottak a személyek igazolására mind hazánkban, mind külföldön. Hajdanán ilyen passzusokkal többnyire a kereskedők, vándorlegények éltek, akik munkavégzésükből adódóan járták az országot és külföldre is eljutottak. A 19. században tovább bővült a személyazonosság megállapítására szolgáló vagy arra lehetőséget biztosító okmányok köre. Ezek a következők lehetnek: katonai sorozásra vonatkozó főszolgabírói igazolás, szülésznői bizonyítvány, céhlegény szabadulólevele, vándorló könyv, munkakönyv, főszolgabírói vagyoni igazolás⁷, illetve más, a hatóság által kiállított igazolások.

Az 1848-49-es szabadságharcot követően az osztrák katonai kormányzó által Nagyszébenben kiadott és hatályba lépett, főleg a bujdosó honvédek elfogására kiadott idegenrendészeti utasítás, amely megtiltotta, hogy városokban és falvakban az emberek menedéket nyújtsanak olyan emberek-

⁵ Uo. 73. o.

⁶ Uo. 71. o.

⁷ Nagy P. – Papp J.: Személyazonosító okmányok a 19-20. századi Magyarországon. In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 2003/29. szám. 403. o.

nek, akik nem tudták magukat igazolni. Aki már menedéket adott egy vándornak, bujdosónak, annak pedig kötelessége volt a helyi előljárásnál azt feljelenteni. A helyi községi előljárást az utasítás kötelezte, hogy az idegenek ellenőrzése céljából köteles helyi rendőrséget fenntartani. *„Illy állandó elővigyázat mellett minden egyes helysége nézve, még minden félreeső lakások 's magános korcsmák a községi előljárást által állandólag személy alatt tartandók 's a gyanús csöcselék népnek tartózkodása végett időnként kikutatandók.”*⁸ Az osztrák katonai kormányzó valószínűleg nem volt biztos abban, hogy a helyi lakosok feljelentik a bujdosókat, ezért a mai szóval időnként razziákat tartott szükségesnek bevezetni. Ehhez a városi rendőrséget és a falvakban a császári kerületi biztosságokat portyázások végrehajtására utasította, hogy felderítsék a *„belopódzó gonosz népeket”*, akik semmiféle igazolványt, útlevelet nem tudnak felmutatni. A portyázások során elfogott koldusokat, kóborló személyeket az alábbiakról kellett kikérdezni: *„mellék és vezeték nevükről, születésük helyéről, életkorukról és állásukról, ha idegen, melly helyről jöttek be az országba, befogatásuk előtti közelebbi napokban hol koldultak, hol tartózkodtak azóta 's hol találtak menedéket, tartottak e valahol munkában, vagy élelemben, 's mivel foglalkoztak?”*⁹ A megtorlás időszakában nagyon fontos volt, hogy a magyar szabadságharc oldalán harcolt később bujdosó, menekülő vagy rendelkezzen megfelelő okmányokkal, vagy el tudjon bújni az országban, illetve el tudjon menekülni az országból. Később, a megtorlás és bosszú alábbhagyott, és külön császári rendelet intézkedett az igazoló jegyekkel való ellátásra (mivel a monarchia területén nem kellett útlevél a szabad mozgáshoz, illetve bejelentkezési kötelezettséget írt elő az idegenek részére). Valószínűleg közbiztonsági okai is lehettek, hogy *„1850-ben egy rendelettel bevezették az úgynevezett pásztor-levelet. Ezt a községi előljáró*

⁸ Wohlgemuth Lajos: Utasítás az országban idegenek feletti rendőrség fenntartása iránt. Kn. Nagyszében, 1849. 5.§

⁹ Uo. 8.§

*állította ki, és a pásztoroknak vándorlásuk közben maguknál kellett hordaniuk személyazonosságuk igazolására.*¹⁰

A Kiegészést követően teljesen új szelek fújtak az Osztrák–Magyar Monarchiában. Elindult egy nagyszámú kivándorlás, amellyel párhuzamosan egy arányaiban kisebb bevándorlás is kezdetét vette. Az 1870-80-as évektől évi 100 ezer magyar állampolgár hagyta el a Magyar Királyság területét.

A kiegészés alatt a polgári Magyarország megteremtése érdekében nagyon sok új jogszabály született, amelyek egy része a rendészeti területet is magában foglalta vagy érintette. A személyazonosítással kapcsolatban több jogszabály tartalmazott előírást. Így például az 1876. évi XIII. törvénycikk a cseléd és gazda közötti viszony szabályozásáról, a gazdasági munkásokról és a napszámosokról 69.§-a szerint a cselédeket szolgálati (cseléd) könyvvel kell ellátni, amely a kiállítást követően a cseléd személyazonosságának igazolására is szolgál. A személyi igazolvány őséne is lehet mondani az 1876-ban kiadott rendeletet, amely nem kötelező jelleggel vezette be az Igazoló jegyet. *„Az igazoló jegy tartalmazott anyakönyvből átvett személyi adatokat, sőt személyleírást is, de fényképet még nem.”*¹¹

Az idegenek és hadkötelezettek nyilvántartását és a bűnügyi munka megkönnyítését szolgálta az 1879. évi XXVIII. törvénycikk a rendőri bejelentési intézménynek Budapest fővárosban való életbe léptetéséről. Az állami anyakönyvvezetés történetében az első mérföldkő az 1894. évi XXXIII. törvénycikk, amelynek megalkotását az általános véd- és iskola-kötelezettség, a népesedési mozgalmak nyilvántartása és a közrendészet indokolta. Az 1888-as román–magyar határszerződés a közös határ könnyített átlépése érdekében új úti okmányok bevezetését tette lehetővé. Az 1903-as útlevéltörvény javaslata is alátámasztotta a személyi azonosság megállapításának szükségességét, amelynek kiemelt formája az útlevél. A törvényjavaslat szerint: *„Habár az útlevélnek napjainkban (1903-ról van*

¹⁰ Cs. Dr. Rothermer Erika (1980): A személyi igazolvány történeti előzményei. Állam és igazgatás. 30. évf. 3. sz., 229-234. o.

¹¹ Nagy P. – Papp J. (2003): Személyazonosító okmányok a 19-20. századi Magyarországon. In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve. 29. sz., 403. o.

szó – a szerző megjegyzése), midőn a költözködés és a forgalom szabadsága majd minden államban elismerést nyert, nincs meg többé az a jelentősége, mellyel az akkor bírt, midőn még a nemzetek közti érintkezés mindenféle korlátoknak és zaklató ellenőrzésnek volt alávetve, mégis mint a személyazonosság és állampolgárság igazolására szolgáló okmány még jelenleg is kiváló fontossággal bír, minélfogva úgy az egyes állampolgároknak, mint magának az államnak is érdekében áll, hogy az útlevel elnyerésének feltételei és módozatai, a hatóságok illetékessége szabatosan megállapítások, s az egész útlevelügy megfelelően szabályoztassék.”¹²

A 19. század végét a vasúthálózat kiépítése jelentette, amely révén több tízezer vasutas állás keletkezett. A MÁV-dolgozókat igazolvánnyal látták el, illetve az állami alkalmazottak kedvezményes jegyvásárlásra jogosító igazolványt kaptak. Mindkét igazolványt ezt követően évtizedekig egyben a személyazonosság megállapítására is szolgált. Ugyanígy a katonák, rendőrök, csendőrök, pénzügyőrök, határrendőrök számára kiállított szolgálati igazolványok is.

A 19-20. század fordulóján főleg a vándorló cigányok körében kialakult helyzetre válaszként született a 15.000/1916 m. kir. belügyminiszteri rendelet a kóbor (sátoros) cigányok összeírásáról. A rendelet 11.§-a rendelkezett a nyilvántartásba vett 12. életévüket betöltött cigányok számára cigány igazolvány díjmentes kiállítására.¹³

A két világháború között igazolvánnyal látták el a mezőgazdasági termelőket, továbbá igazolványt adtak a kitüntetteknek, hadigondozottaknak, hadiözvegyeknek, a bábáknak, orvosoknak. De ezen kívül ebben az időben a személyazonosság megállapítására szolgálhatott szabadjegy, egyesületi tagsági igazolvány, kamarai tagsági igazolvány, gépjárművezetői igazolvány, munkakönyv, újságírói igazolvány, árusok-kofák igazolványa is, vagyis más arcképes igazolvány, amely az adott személy legitimációját igazolni tudta. A személyi azonosítók sokasága és eltérő tartalma, minősége igazoltatáskor sok nehézséget jelenthetett a rendőrség végrehajtó

¹² 1903. évi VI. törvénycikk indokolása az útlevel ügyről.

¹³ Közrendészet. A cigányügy rendezése. Magyar Közigazgatás 1916/24. szám. 2-3. o.

közegei számára. Valószínűleg az előbbieket és a korábban 1876-ban kiadott igazoló jegy elavultsága miatt került sor 1927-ben egy belügyminiszteri körrendelet¹⁴ kiadására, amely által a személyazonossági Igazoló jegyeket megújították. A körrendeletet követően kiállított Igazoló jegyeket fényképpel kellett ellátni, és az okmány átvételét a tulajdonos aláírásával igazolta. „Az Igazoló jegy csak magyar állampolgárnak adható ki, aki honosságát, személyazonosságát megfelelő okmányokkal kétségtelen módon igazolni tartozik. Nem volt kiadható Igazoló jegy annak, akinek magatartása állambiztonsági vagy erkölcsi szempontból kifogás alá esik, továbbá aki ellen nyomozólevél, elfogató parancs van kibocsátva, vagy akinek körözése el volt rendelve.”¹⁵ A három évig érvényes Igazoló jegyet a kiállító hatóság nyilvántartásba volt köteles venni. Ugyanebben az időben a külföldiek személyazonosságának megállapítására A. m. kir. belügyminiszter 1925. évi 200.000. számú rendelete vonatkozott.

A fentiek alapján egyértelműen megállapítható, hogy az igazoltató rendőr nem volt könnyű helyzetben, amikor egy idegent vagy szabálysértő személyt igazoltatni kellett, mert az okmányok sokasága közül bármelyikkel találkozhatott, amely az adott személy a hitelességének megállapítására felmutatott és átadott. Az Igazoló jegy aktualizált változatának bevezetése könnyítette a helyzetet, de a sokféle igazolvány jelenlétén nem változtatott.

„1938. január 10-én lépett hatályba a 70.300/1937. BM sz. rendelet, amely a tíz számjegyből álló azonossági szám kötelező bevezetésével egy új rendszerű manuális kartonnyilvántartást eredményezett. Ez a nyilvántartás elsődlegesen rendészeti és katonai érdekeket szolgált, akárcsak a 380.000/1941. BM sz. rendelettel bevezetett és 1946. szeptember 1-jéig for-

¹⁴ A. m. kir. Belügyminiszter 1927. évi 203.000/1926. számú körrendelete személyazonossági „Igazoló jegy”-ek kiadásáról.

¹⁵ Uo.

galmazott „Polgári személyi lap” is, amely tulajdonképpen a személyi igazolvány (egyik – a szerző megjegyzése) elődjének tekinthető.”¹⁶ A polgári személyi lap már több adatot tartalmazott, mint a korábban kiadott igazoló lapok. Így a következő adatok szerepeltek benne: név, személyazonossági szám, anyja neve, születési helye és ideje, vallása, foglalkozása, szakképzettsége, tényleges katonai (csendőrségi) szolgálatteljesítés ideje, teljesítésével kapcsolatos adatok, különleges esetre szóló polgári beosztása, a beosztás tartalmának és helyének megjelölése, valamint a kiállító népmozgalmi nyilvántartó aláírása és pecsétje.¹⁷ A felsorolt adatokból jól érzékelhető a háborús időszak igényeire való reagálás.

A második világháború alatt bekövetkezett események, az adattárak, hivatalok megsemmisülése, illetve a háborút követő politikai rendszerváltás új helyzetet teremtett a közigazgatásban is. A háború okozta felfordulás eredményeként növekedett a háború után az elkövetett bűncselekmények száma. A nemzetközi helyzet miatt kényszermigrációs folyamatok zajlottak (svábok kitelepítése, szlovák–magyar lakosságcsere, nagyszámú hadifogoly visszatérése). Ennek hatására jelentősebb lakóhely-változtatásokra is sor került. A háború utáni sajátos helyzetet szemlélteti, hogy az első között a Honvédelmi Minisztérium látta el saját állományát személyi igazolvánnyal. A honvédelmi miniszter átiratban értesítette a belügyminisztert, hogy a tényleges szolgálatot töltő honvéd személyi állományt 1946. március 15-i hatállyal új személyi igazolvánnyal látták el, amelyek kiállítására az állományilletékes parancsnokokat jogosították fel. A HM-s személyi igazolvány érdekessége, hogy az igazolvány első oldalán lévő személyi adatokat a második oldalon oroszul is rögzítették.¹⁸ S bár az igazolványban megtalálható volt az erre kialakított hely, de abban még fényképet nem helyeztek el.

¹⁶ Személyi nyilvántartások története, nemzetközi megoldások. Magyar Közigazgatás 1992/3. szám. 163. o.

¹⁷ Uo.

¹⁸ A belügyminiszter 229.243/1946. IV. 12. B. M. számú rendelete.

A korábbi rendőri szabályzatok nem rögzítették az igazoltatás fogalmát, annak végrehajtási módjait, illetve konkrétan az elfogadható személyes okmányokat. Ezen változtatott az 1948-as R-2-es rendőrségi szabályzat, amely felhatalmazta a rendőrt a gyanús személyek igazoltatására. A személyazonosság megállapításához a szabályzat szerint a rendőr a következő okmányokat fogadhatta el:

- személyazonossági igazolványt;
- köz- vagy magánokiratot;
- olyan iratot, amelyből az igazoltatott egyén kiléte kétséget kizáró módon megállapítható;
- szavahihető személy szóbeli igazolását.¹⁹
- A szabályzat elkészítésének időszakában, még 1947-ben jelent meg a személyazonossági igazolvány kiadásáról szóló BM rendelet²⁰. A rendeletet követően kiállított személyazonossági igazolványt csak fényképpel ellátva lehetett kiadni. Az egy évig hatályos dokumentumot az Országos Rendőri Bejelentőhivatal központi adattára tartotta nyilván. A „*Személyazonossági igazolvány csak annak a magyar állampolgárnak adható ki, aki állampolgárságát, személyazonosságát és foglalkozását megfelelő okmányokkal kétségtelen módon igazolja. Nem adható ki Személyazonossági igazolvány annak, aki ellen nyomozó levél, elfogatóparancs van kibocsátva, vagy aki-nek körözése el van rendelve.*”²¹ A rendelet elsőként szankcionálta, ha valaki más személyazonossági igazolványával igazolta magát, vagy meghamisította a saját igazolványát. A személyazonossági igazolványba a következő adatokat jegyezték be:

a) kiállító kapitányság;

¹⁹ R-2 Szolgálati Szabályzat a rendőrség részére. Belügyminisztérium. Budapest, 1948.

²⁰ A belügyminiszter 315.509/1947. B. M. számú rendelete a személyazonosság igazolására szolgáló „személyazonossági igazolvány” kiadása tárgyában.

²¹ Uo.

- b) születési év, hely;
- c) apja;
- d) anyja;
- e) foglalkozása;
- f) állandó lakhelye;
- g) termete;
- h) arca, haja;
- i) bajusza;
- j) szakálla;
- k) szeme;
- l) szája;
- m) külső ismertető jele;
- n) nyelvismerete.²²

A felsorolt bejegyzésekből látható, hogy bár az igazolványt már ellátták fényképpel, mégis a régi módon rögzítették az adott személy néhány külső jegyét, valamint a nyelvismeretét. A személyazonossági igazolványt a tulajdonosa személyesen vette át a kapitányságon, amit aláírásával is hitelesített.

Az ország lakosságát 1954-55-ben ellátó személyi igazolvány gyökerei az 1949-es évhez nyúlnak vissza, amikor is a magyar állampolgárságról szóló törvény 33.§-a elrendelte a magyar állampolgárok nyilvántartásba vételét és az összeírás alapján állampolgársági jegyzék elkészítését.²³ Ezt követte az MDP Központi Vezetősége (KV), Politikai Bizottsága 1952. november 5-i ülése, amelyen a KV Adminisztratív Osztálya és a BM közösen javasolta a személyi igazolvány bevezetését.²⁴ Az új típusú személyi igazolvány bevezetésének célja a kialakult hazai bel- és nemzetközi politi-

²² Uo.

²³ 1948. évi LX. törvénycikk a magyar állampolgárságról. 33.§

²⁴ Az MDP Központi Vezetősége, Politikai Bizottsága és titkársága üléseinek napirendi jegyzékei. I. kötet. 1948-1953. Magyar Országos Levéltár, Budapest, 2005. 180. o.

kai helyzetben az államigazgatás és a védelmi szervek munkájának nagymértékben való megkönnyítése volt, továbbá a korábbi sokféle igazolvány helyett egy egységes igazolvány kibocsátása és rendszerbe állítása. Az új igazolvány ezáltal egyben biztosította a magyar állampolgárok anyakönyvezésére, lakcímbjelentésére, állampolgárságára, munkahelyük igazolására vonatkozó személyazonosítását. „Az ország lakosságának személyi igazolvánnyal való ellátását az 1/1954. (I. 9.) M. T. sz. rendelet rendelte el. Végrehajtását az 1/1954 (I. 9.) B. M. sz. rendelet szabályozta.”²⁵ A Miniszter Tanácsi rendelet szerint valamennyi 16 évet betöltött magyar állampolgárt 1955. június 30-ig az új személyi igazolvánnyal kellett ellátni, kivéve a már korábban saját (HM) igazolvánnyal ellátott Néphadsereg tagjait. A rendelet a személyi igazolvány bevezetésével és a lakosság azzal való ellátásával a BM-et bízta meg, amit a fent említett BM rendelet szabályozott. A feladat a fontosságából és nagyságából adódóan megkövetelte, hogy országos szinten egy önálló osztályt állítsanak fel. Így került sor az Országos Rendőr-főkapitányságon a „Személyi igazolványok osztály” megszervezésére.²⁶ Az osztály feladata volt a személyi igazolvány bevezetéséhez szükséges anyagi feltételek biztosítása, a jogszabályi feltételek megszerkesztése, a kiállításához szükséges adatok biztosítása. A sokrétű feladat végrehajtásához az alábbi alosztályokat állították fel a személyi igazolványok osztálya keretén belül:

- Szervezési alosztály;
- Ellenőrzési alosztály;
- Panaszügyi és bejelentési alosztály;
- Anyakönyvi alosztály;
- Állampolgársági alosztály,
- Központi címhivatal;

²⁵ A személyi igazolvány. Belügyminisztérium. Budapest, 1963. 11. o.

²⁶ Jelentés a személyi igazolványok bevezetésére tett előkészítő intézkedésekről. In: Kajári Erzsébet: A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953–1956. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Budapest, 2006. 461-462. o.

— Anyagi csoport.²⁷

A személyi igazolvány bevezetéséhez az osztály elkészítette a nyilvántartási szervezetet, a statisztikai rendszert és a kiadást végrehajtók számára a feladatkört, valamint a szervezetek működési szabályzatát. Továbbá kidolgozták a végrehajtást lebonyolító káderek képzését szolgáló tanfolyamok tematikáját, az anyakönyvi és személyi igazolványt kiállító rendőrségi szervezetek közötti együttműködés rendjét. Külön feladatként jelentkezett a bejelentési, letelepedési és határővezeti ügyintézéshez a végrehajtás rendszerének kidolgozása. Mindehhez elkészítették a végrehajtás ütemtervét és a bevezetés propagandamunkájának terveit. Külön terv készült a bűnözők, álnéven bujkálók, körözött személyek kiszűrésére, nehogy valamilyen hamis okmányok révén új személyi igazolványhoz juthassanak. A személyi igazolvány gyakorlati bevezetéséről az M. T. rendelet szerint a Belügyminisztérium I/1954 (I.) sz. B. M. rendelete intézkedett. Az új személyi igazolvány a személy következő adatait tartalmazta:

- családi és utónevét;
- előző (asszonyoknál leánykori) családi és utónevét;
- születési helyét, idejét;
- foglalkozását, szakképzettségét, munkakönyvének számát;
- katonai igazolvány számát;
- állampolgárságát;
- anyja leánykori családi és utónevét;
- apjának családi és utónevét;
- állandó és ideiglenes lakhelyét;
- családi állapotát;
- házastárs nevét, születési helyét és évét;
- házasságkötés helyét, idejét,
- 16 éven aluli gyermeke adatait,
- munkáltató vállalat nevét és pontos címét.

²⁷ Uo. 462. o.

A személyi igazolvány kiállításához először, illetve ha az elveszett, az alábbi okiratokat és dokumentumokat kellett benyújtani:

- 1) születési anyakönyvi kivonatot,
- 2) házassági kötelékben élőknek házassági anyakönyvi kivonatot,
- 3) katonai igazolványt, alkalmatlansági igazolványt vagy tartalékos tiszti igazolványt,
- 4) a 18-22 éveseknek összeírási, illetőleg sorozási igazolványt,
- 5) munkavállalóknak a munkáltatói igazolványt,
- 6) tanulóknak iskolai igazolványt,
- 7) 14 éven aluli személyeknek lakásbejelentést igazoló szelvényt,
- 8) 2 db fényképet,
- 9) okmánybélyeget.

A személyi igazolványt le kellett adniuk a sorkatonai szolgálatot teljesítőknél és a büntetés-végrehajtásban büntetésüket megkezdő személyeknek. A személyekről a Központi Lakcímnnyilvántartó Hivatal személyi törzslapot vezetett. A rendelet megjelenését követően a magyar állampolgárokat állandó személyi igazolvánnyal látták el. Aki elvesztette vagy egyéb okok miatt nem rendelkezett személyi igazolvánnyal, annak ideiglenes személyi igazolványt állítottak ki. Kóbor egyéneknek munkára, becsületes életmódra és egyhelyben lakásra való szoktatás céljából ideiglenes (kóbor) személyi igazolványt adtak.²⁸

A személyi igazolvánnyal való ellátás során az első rendőrségi tapasztalatok szerint sokan kísérleteztek hamis személyi okmányokkal igazolni magukat, vagy korukat, családi állapotukat meghamisítani. Több esetben idősebb hölgyek hamis születési évszámuk igazolásával próbálták magukat

²⁸ Igazgatásrendészeti tankönyv I. Belügyminisztérium ORFK Kiképzési Osztálya. Budapest, 1958. 228. o.

megfiatalítani.²⁹ A korszak politikai kórképét jellemzi, hogy többen a korábbi anyakönyvi okmányokból eltávolították a nemesi előneveket.³⁰ Ezen kívül nehezítette a személyi igazolványok bevezetését a sok selejt dokumentum, a fényképekkel való ellátás nehézsége és az, hogy sokan (prostituáltak, munkakerülők, bűnözők) nem jelentkeztek az okmányuk átvételére.³¹

Mint a szocializmusban született és abban 30 évet megélt állampolgár személyesen is megtapasztaltam a szinte ma CV-nek is megfelelő tartalommal bíró személyi igazolvány jelentős személyi adatokkal való felruházását. Mivel 1969-ben³² a személyi igazolvány kiállításának korhatárát 2 évvel leszállították, ezért 1974-ben 14 évesként az általános iskola 8. osztálya elvégzése végén többi osztálytársammal együtt birtokba vehettük a saját személyi igazolványunkat, amelyben a fentebb felsorolt minden adat bejegyzésre került. Így első munkahelyként az általános iskolát jegyezték bele. Az 1969-es BM rendelet szerint a személyi igazolvány érvényességi ideje a következőként módosult:

- a) 4 év a 18 éven aluli,
- b) 7 év a 18–25 év közötti,
- c) 10 év a 25–55 év közötti,
- d) határidő nélküli az 55 éven felüli személyek számára.³³

Az 1970-es években döntő változást jelentett a személyi szám³⁴ bevezetése, amelyet utólag ragasztottak a személyi igazolványba, majd ezt a politikai rendszerváltás időszakában az Alkotmánybíróság megszüntette.

²⁹ Dénes Tamás: A személyi igazolványok kiosztásának tapasztalatai Budapesten. Rendőrségi Szemle 1954/9. szám. 839. o.

³⁰ Uo.

³¹ Uo.

³² 3/1969. (XI. 17.) BM rendelet a személyi igazolványról

³³ Uo.

³⁴ 1974. évi 8. törvényerejű rendelet az állami népszámlálási törvényről. 6.§.

A személyi igazolványok kiadása, azokban bejegyzések eszközlése, adatok módosítása hosszú ideig a rendőrség igazgatásrendészeti feladatkörébe tartozott, így ezt a tevékenységet döntően a rendőrkapitányságok igazgatásrendészeti osztályainak állománya hajtotta végre. Az 1980-as években Szamel Lajos vetette fel, hogy a rendőrség több olyan tevékenységet végez, amely nem tartozik szorosan a rendészethez, ezért profiltisztává kell tenni, azaz csak rendőri feladatok végzésére kell alkalmazni a rendőrséget. Az 1989-1990-es demokratikus átalakuláskor hatályos szabályozás³⁵ értelmében a rendőrség legfőbb feladatai közé tartozott az igazgatásrendészeti feladatok ellátása is az állam biztonsága, a bűnözés elleni harc, a közrend és a közlekedés rendjének védelme mellett. Az 1990-es években a rendőrségi törvény megszületését követően egy sor korábbi rendőrségi feladat elkerült a rendőrségtől. Ez legjobban az igazgatásrendészeti szakterületet érintette. A személyi igazolványról, valamint a lakcím bejelentéséről és nyilvántartásáról szóló 38/1969. (XI. 17.) Korm. rendeletet követte a személyi igazolvány kiadásának és nyilvántartásának átmeneti szabályairól szóló 147/1993. (X. 26.) Korm. rendelet. A személyi igazolvány kiadása a személyazonosító igazolvány kiadásáról és nyilvántartásáról szóló 168/1999. (XI. 24.) Korm. rendelet hatályba lépésével szűnt meg rendőrségi feladat lenni, és így került 2000. 01. 01-től a jegyzőhöz, majd az okmányirodához. Mára pedig természetessé vált, hogy a személyi igazolvánnyal kapcsolatos ügyeinket a Kormányablakban intézhetjük. A hajdani kis könyv alakú személyi igazolvány egy plasztikkártyává alakult át, és mára elvezetett a digitális igazolványig.

Irodalomjegyzék

- 1/1954. (I. 9.) BM rendelet a személyi igazolványról.
1903. évi VI. törvénycikk indokolása az útlevél ügyről.

³⁵ Az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. számú törvényerejű rendelet (hatályos: 1974. 11. 01. – 2007. 01. 01.).

1948. évi LX. törvénycikk a magyar állampolgárságról. 33.§

1974. évi 8. törvényerejű rendelet az állami népegyenlívántartásról.

3/1969. (XI. 17.) BM rendelet a személyi igazolványról

A belügyminiszter 229.243/1946. IV. 12. B. M. számú rendelete.

A belügyminiszter 315.509/1947. B. M. számú rendelete a személyiazonosság igazolására szolgáló „személyazonossági igazolvány” kiadása tárgyában.

A m. kir. Belügyminiszter 1927. évi 203.000/1926. számú körrendelete személyazonossági „Igazoló jegy”-ek kiadásáról.

A rendőrségről szóló 39/1974. (XI. 1.) MT rendelet.

A személyi igazolvány. Belügyminisztérium. Budapest, 1963.

Az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. számú törvényerejű rendelet (hatályos: 1974. 11. 01. – 2007. 01. 01.).

Az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. számú törvényerejű rendelet.

Az MDP Központi Vezetősége, Politikai Bizottsága és titkársága üléseinek napirendi jegyzékei. I. kötet. 1948–1953. Magyar Országos Levéltár. Budapest, 2005.

Cs. Dr. Rothermer Erika: A személyi igazolvány történeti előzményei. Állam és igazgatás 1980/3. szám.

Dénes Tamás: A személyi igazolványok kiosztásának tapasztalatai Budapesten. In: Rendőrségi Szemle 1954/9. szám

Előterjesztés a Minisztertanácshoz: Jelentés a lakosság személyi igazolvánnyal való ellátásához. Belügyminisztérium. Budapest, 1955. száma: 20-1011/1955. Szigorúan titkos minősítése miatt a TÜK azonosítója: 001690/45. Aláírója Piros László MNK belügyminiszter.

Föglein Gizella: A személyi igazolvány bevezetése Magyarországon 1954-ben. Jogtörténeti Szemle. ELTE Jogtörténeti Tanszék. Budapest, 2004.

Igazgatásrendészeti tankönyv I. Belügyminisztérium ORFK Kiképzési Osztálya. Budapest, 1958.

Sallai János: 70 éve vezették be a személyi igazolványt?

Jelentés a személyi igazolványok bevezetésére tett előkészítő intézkedésekről. In: Kajári Erzsébet: A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953–1956. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Budapest, 2006.

Kállay István: Városi rendészet a 18-19. században. In: Kovács Kálmán (szerk): A jogalkotás és a jogalkalmazás egyes kérdései Magyarországon 19-20. század. Tanulmánykötet. 1986.

Közrendészet. A cigányügy rendezése. Magyar Közigazgatás 1916/24. szám.

Lippay Lajos: Jász-Alsó-Szt.-György nagyközség történeti vázlata. Brünauer Adolf Könyvnyomdája. Jászberény, 1893.

Nagy P. – Papp J.: Személyazonosító okmányok a 19-20. századi Magyarországon. In: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 29. szám. 2003.

R-2 Szolgálati Szabályzat a rendőrség részére. Belügyminisztérium. Budapest, 1948.

Sallai János: Az igazgatásrendészet története. Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest, 2024.

Személyi nyilvántartások története, nemzetközi megoldások. Magyar Közigazgatás 1992/3. szám.

Wohlgemuth Lajos: Utasítás az országban idegenek feletti rendőrség fenntartása iránt. K. n. Nagyszében, 1849.

KISS DÁVID

A Magyar Népköztársaság terrorelhárító egységeinek kézfegyverei és egyéb fegyverzeti anyagai (1973-1990)

Absztrakt

A Magyar Népköztársaság terrorelhárító képessége az 1973. januári balassagyarmati túsdráma kirobbanásával egy időben indult fejlődésnek. A különleges terület különleges fegyverzetet is kívánt, melyet az illetékesek hazai és külföldi forrásokból, gyakran innovatív módszerekkel szereztek be.

Kulcsszavak: Magyar Népköztársaság, terrorelhárítás, fegyverzet

Abstract

The counter-terrorism capabilities of the Hungarian People's Republic began to develop at the same time as the Balassagyarmat hostage drama erupted in January 1973. This special police capability also required special weaponry, which the authorities acquired from domestic and foreign sources, often using innovative methods.

Keywords: Hungarian People's Republic, counterterrorism, armament

Történelmi áttekintés

A magyarországi rendőri terrorelhárító egységek felállításának történeti előzményeit nemzetközi szinten az 1972-ben a müncheni nyári olimpián történt terrortámadás jelenti. A támadás során a Fekete Szeptember elnevezésű palesztin terrorszervezet fegyveresei rohanták le az olimpiai faluban pihenő izraeli sportolók szállásait, a nyugatnémet rendőri fegyveres erőkkel kialakult tűzharcban pedig 11 olimpikon és edző halt meg. A nemzetközi sajtó által élő adásban közvetített dráma kibontakozása nyugaton és

keleten egyaránt felhívta a figyelmet a nemzetközi terrorizmus veszélyeire.¹

A hazai terrorelhárítás fejlődésének szintén lökést adott egy másik, magyarországi kötődésű terrorcselekmény, melyet 1973. január 7. és 12. között vitt véghez két balassagyarmati testvér, Pintye László és Pintye András. A fiúk, apjuk szolgálati fegyvereit (egy darab 7,62x39 mm-es gépkarabélylőszert tüzelő AMD-65 gépkarabélyt és egy darab 9x18 mm-es Makarov lőszert használó Pa-63 pisztolyt) a határőrség laktanyájából magukhoz véve, a balassagyarmati Geisler Eta leánykollégiumhoz siettek, ahol a karácsonyi szünetről éppen csak visszatért húsz lányt az egyik hálóterembe terelték, majd kijelentették, hogy senkit nem engednek haza. Az öt napig tartó túszerződés végén 1973. január 12-én 12 óra 03 perckor a kollégiummal szemközti tanácsháza épületében elhelyezett rendőri mesterlövészek három lövést adtak le, melyek Pintye András túszejtőt halálosan megsebesítették.²

A balassagyarmati túszerződés követően két változtatás is bekövetkezett a Belügyminisztérium szervezeti kultúrájában. Az első, Benkei András belügyminiszter 1973/02. számú parancsa a belső rend megszilárdítását, valamint a belügyi objektumokba illetéktelenek belépését meggátoló intézkedés volt, mely utasításba adta a beléptetési biztonság felülvizsgálatát, különösen azokban a belügyi objektumokban, ahol fegyvereket vagy államtitkokat is tároltak.³

¹ MARAS, Marie-Helen: A terrorizmus elmélete és gyakorlata. Antal József Tudásközpont Budapest. 2016. 11. o. (a továbbiakban: MARAS)

² 10-80/1973. sz. Tájékoztató a Balassagyarmaton 1973. január 8. és 12. között történt fegyveres terrorcselekményről és felszámolásáról (BM Titkárság Budapest, 1973.) (ÁBTL - 4.2 - 10 - 80/1973) p. 2. (a továbbiakban: 10-80/1973.)

³ A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 02. számú PARANCSA a belső rend és biztonság megszilárdítása tárgyában (Budapest, 1973. január 25.) (ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1973) 1 – 2. o. (a továbbiakban: BM 1973/02)

Ezzel párhuzamosan, 1973-tól, belügyminiszteri szóbeli utasításra megkezdődött a Forradalmi Rendőri Ezred keretén belül úgynevezett „akciószakaszok” kialakítása.⁴ Az ezred századainak első szakaszából kikerülő válogatott állomány rendőri alapfeladata mellett kapott különleges kiképzést. Az első szakaszok belső munkája kapcsán az alakulat egykori tagja, Szórádi István, így emlékezett:

„Az első szakaszba – ami a század krémje volt – csak sportmúlttal rendelkező (...) személyek kerülhettek különleges kiválasztás alapján. Alakiztunk, hegyet másztunk, lőttünk és összevissza vertük egymást.”⁵

A kiképzési feladatok és a speciális rendőri munka koordinálására 1979-ben létrehozták a Forradalmi Rendőri Ezred akció alosztályát, mely szervezeti elem szervezte és végezte többek között az „akciószakaszok” állományának fizikai, pszichológiai, löelmélet- és lökészség-, valamint speciális harckiképzési felmérését.⁶

1982-ben dr. Horváth István belügyminiszter kiadta a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatos feladatokról szóló 28/1982. számú parancsot, melyben így fogalmaz:

„(...) A terrorizmusnak a Magyar Népköztársaság területén nincs és a jövőben sem lehet létalapja, feltétele. Ugyanakkor nem zárható ki ezek előfordulásának lehetősége, illetve az, hogy a bűnözők és az ország szocialista berendezkedésével szélsőségesen szemben állók köréből egyesek, továbbá

⁴ A VCSÉK BM FRE Parancsnokának beszámolója a „KOMONDOR” Teroelhárító Szolgálat felkészültségének helyzetéről, az egység létrehozása óta eltelt időszak tapasztalatairól (Vörös Csillag Érdemrenddel Kítüntetett BM Forradalmi Rendőri Ezred Parancsnokság Budapest, 1988.) 2. o. (a továbbiakban: VCSÉK BM FRE PK BESZÁMOLÓ 1988.)

⁵ SZÓRÁDI István – FARAGÓ Ottó: Egy kommandós élete. Magánkiadás. 2002. 190. o. (a továbbiakban: SZÓRÁDI – FARAGÓ)

⁶ VCSÉK BM FRE PK BESZÁMOLÓ 1988. 2. o.

*egy-egy kóros elmeállapotú személy ilyen módszerek és eszközök alkalmazását is megkísérelje.*⁷

A parancs a terrorizmus veszélye mellett többek között feladatul szabta az Országos Rendőr-főkapitányság illetékes szervei részére a terrorcselekmények felszámolására kijelölt speciális rendőri alegységek kiképzését, valamint ezen alegységek szükséges felszereléssel történő ellátását egyaránt.⁸

Ilyen előzmények után jött létre 1987. október 1-jén a Vörös Csillag Érdemrenddel Kitüntetett BM Forradalmi Rendőri Ezred kötelékében, az „akciószakaszok” összevonásával és egy törzs kialakításával a hat bevetési csoportból álló „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat.⁹ Az ehhez az alakulathoz alapító tagként csatlakozó Kiss László így emlékezett az alakulatnál folytatott fegyveres kiképzés mentális oldalára:

„Ez az első eset volt, amikor rá kellett jönnöm, hogy a lövészet nem csak egy úri sport, vagy a céllövöldék vidám játéka, ahol egy húsz forintos kulcs tartó a tét, aminek megszerzésében nincs nagy kihívás, vagy vesztenivaló. A lövészet egy olyan lehetőség gyakorlása, ami egy rendőr életében (ha minden jól megy) ritkán adódik. (...) »lehetőség« a rendőr számára is, de egy elkövető számára is »lehetőség«. A rendőrnek törvény adta lehetősége, hogy ha feladatát máshogy, vagy enyhébb eszközökkel nem tudja végrehajtani, akkor végszükség esetén fegyverét használhatja. Ez a rész nagyon aprólékos pontossággal meg van határozva a rendőri törvényben. (...) Durván fogalmazva, a rendőr élet és halál ura. Az más kérdés, hogy jogos, vagy

⁷ A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 28/1982. számú PARANCSA a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatos feladatokról (Budapest, 1982. szeptember 6.) 1-2. o. (ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/28/1982) 2. o. (a továbbiakban: BM 1982/28)

⁸ BM 1982/28. 4. o.

⁹ Jelentés a „KOMONDOR” Szolgálat helyzetéről, feladatairól, feladatellátásához szükséges szervezeti, anyagi és technikai feltételekről. 1. o. (a továbbiakban: KOMONDOR-JELENTÉS 1990.)

nem jogos a fegyverhasználat, ezt általában utólag vizsgálják, de a »lehetőség« ott van minden lépésnél. A rendőr fegyverével jár-kezel, ha indokolt haza is viheti, szabadnapján is azonnal használhatja, ha a körülmények úgy alakulnak és azzal is aludhat, ha kedve tartja. (...) Én is hurcibáltam a fegyvert, mert macsó volt és kellett is, de elég hamar hozzá tudtam szokni és nem is fogott el az állandó bizonyítási kényszer. Ez általában a kisebbrendűségi komplexusban szenvedők sajátossága, akik mindenhol szerepelni akarnak, figyelmet, elismerést követelnek valami olyasmi pótlására, ami nem adatott meg a számukra. Ezt a szereplési vágyat hamar kinevelték belőlünk. Először is megtanultuk, hogy nem vagyunk Supermanek és a jó eredmény elérése mögött rengeteg meló van.”¹⁰

Az 1988-ban 130 fős¹¹ „KOMONDOR” Teroorelhárító Szolgálatot 1991 első felében számolják fel, és alakítják át a Rendőrség Különleges Szolgálatává. Ezzel a Magyar Népköztársaság első országos hatáskörű és nemzetközileg is ismert teroorelhárító egységének története véget ér.¹² Jelen tanulmány kísérletet tesz arra, hogy levéltári források, visszaemlékezések és korabeli film- valamint fényképfelvételek alapján rekonstruálja a magyarországi rendőri teroorelhárító egységek fegyverzeti ellátottságát, valamint az ezekhez a lőfegyverekhez tartozó kiegészítők meglétét 1973 és 1989 között. A tanulmány a rendszeresített lőfegyverek típusainak bemutatásán túl végkövetkeztetésével igyekszik mérlegelni az egység fegyverzeti ellátottságának szintjét, a rendszeresített lőfegyverek és kiegészítőik hatékonyságát a kortárs felhasználók véleménye alapján. A tanulmányban szereplő fegyvertípusok megnevezése a korabeli magyar levéltári forrásokot követi, ám a fegyverekről szóló bekezdésekben megjelölésre kerülnek azok nemzetközileg ismert, vagy eredeti gyártási megnevezéseik is.

¹⁰ KISS László: Regényes életem – Egy teroorelhárító visszaemlékezései (a kézirat a szerző birtokában) 1-6. o. (a továbbiakban: KISS)

¹¹ VCSÉK BM FRE PK BESZÁMOLÓ 1988. 2-3. o.

¹² KOMONDOR-JELENTÉS 1990. 5. o.

Pisztolyok

A rendőri fegyveres munka alapvető eszközei a rajtaütés, az önvédelem és a közelharc megvívásának eszközei, a pisztolyok. Ezek a rövid csövű, öntöltő rendszerű maroklőfegyverek, melyek többféle tárelrendezéssel (például szekrénytár, forgó dobtár) rendelkezhetnek, a töltényúrben lévő pisztolylőszer elsütésekor felszabaduló kinetikus energiát, vagy más rendszereknél a mechanikus energiát használják fel arra, hogy elvégezzék a töltés-ürítés folyamatát.¹³

- Pa-63 öntöltő pisztoly (9×18 mm Makarov)¹⁴: Az öntöltő, szekrénytárban hét darab pisztolylőszer befogadására alkalmas hadipisztoly a német Walther PP mintájára készült, és rendszeresített önvédelmi oldalfegyvere volt a magyar fegyveres erők számos alakulatának 1963-tól. A pisztoly elméleti tűzgyorsasága 30 lövés percenként, a lövedék hatásos lőtávolsága 350 méter, de a fegyver 50 méterig alkalmas célzott lövés leadására.¹⁵ A fegyverből a Forradalmi Rendőri Ezred állományának minden hivatásos rendőre 1-1 darabbal rendelkezett, szolgálati oldalfegyverként, pisztolyonként két darab tárral.¹⁶ A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat részére kiadott pisztolyokhoz, a 9x18 mm-es Makarov lőszerrel meggyező kialakításban adták ki a krétaporral töltött gyakorló töltényt,

¹³ PAP Péter: *Kézilőfegyver Vademecum A-Zs* (HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum. Budapest, 2022.) 251. o. (a továbbiakban: PAP)

¹⁴ KIMUTATÁS a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, lőszerokről és hadiműszaki felszerelésekről (Budapest, 1988.) 1. o. (a továbbiakban: KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988.)

¹⁵ A 9 mm-es Pa-63 pisztoly anyagismereti és lőutasítása (Honvédelmi Minisztérium Budapest, 1965) Pa-63: 3-4. o. (a továbbiakban: Pa-63)

¹⁶ A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 9/1978. számú UTASÍTÁSA a fegyver, lőszer és egyéb fegyverzeti anyagok rendszerbe vételének, normáinak és tartalékkészleteinek újbóli meghatározására (Budapest, 1978.) 2. sz. melléklet: NORMA a fegyverek és a fegyverzeti anyagok használatára jogosultak részére – SZEMÉLYI FELSZERELÉS (ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/9/1978 /4) (a továbbiakban: BM 1978/9)

valamint műanyag lövedékkel szerelt különleges „légimarsall” lőszer, amelyet nyomás alá helyezett repülőgépek kabinjában is viszonylagos biztonsággal lehetett alkalmazni.¹⁷

1. számú ábra

9×18 mm Makarov Pa-63 öntöltő pisztoly átalakított szolgálati gyorstokban¹⁸

- 96M P9RC Parabellum pisztoly (9×19 Parabellum): A Magyar Honvédségnél 1996-ban rendszeresített hadipisztoly, mely a belga FN Hi-Power P-1935 pisztolyon alapult, a rendőrségnél 1987-1988 folyamán már csapatpróba alatt állt. A fegyver szekrénytárába 14 darab 9x19 mm-es Parabellum típusú lőszer fért, mely a korábban

¹⁷ KISS LÁSZLÓ INTERJÚ 3. o.

¹⁸ A szerző gyűjteményéből.

használt Pa-63-hoz képest kétszeresére növelt tárkapacitást jelentett. Az öntöltő rendszerű fegyver elméleti lőtulajdonságainak adatai megegyeztek a Pa-63 pisztolyéival.¹⁹ A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében 50 darab ilyen pisztoly kapott helyet, így a bevetési állomány kevesebb, mint fele használhatott ilyen eszközt kiképzés vagy éles bevetések során.²⁰

- CZ ZKR pisztoly (9×29 mm R): A .32 special kaliberben gyártott, hatlövetű, forgótáras csehszlovák sportpisztolyokat, amelyekből összesen öt darab került a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletébe, elsődlegesen céllövészeti kiképzésre adták ki az állomány kijelölt részének.²¹ Érdemes megjegyezni, hogy a kimutatás alapján az öt darab pisztolyhoz összesen 100 darab lőszer áll rendelkezésre, az alábbi megoszlásban: 40 darab „Winchester mach”, 20 darab „Winchester sakó”, 20 darab „Winchester normal”, 20 darab „cseh Winchester” pisztolylőszer.²² Érdemes megjegyezni, hogy az állomány tagjai a kis számban elérhető pisztolyokkal személyes visszaemlékezések alapján nem találkoztak.²³
- TOZ sportpisztoly (.22 LR): Valószínűsíthetően a szovjet eredetű TOZ-35 típusú .22 LR kaliberű szabadpisztolyt²⁴ takarja a megnevezés, melyből a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében egyetlen darabot találhatunk. A fegyvert, hasonlóan a CZ ZKR revolverhez, elsősorban sportlövészeti, valamint

¹⁹ Használati utasítás és biztonsági előírások a 96M P9RC típusú hadipisztolyhoz. (FÉG Fegyvergyártó Kft. 1996.) 9. o. (a továbbiakban: P9RC)

²⁰ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

²¹ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

²² A különféle lőszer megnevezései a kimutatásban használt írásmódban, változatlan formában kerültek közlésre Vö.: KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

²³ Kiss László szóbeli közlése (az interjú leírata a szerző tulajdonában)

²⁴ A „szabadpisztoly” kifejezés az 50 méteres pisztolylövészeti sportág elnevezéséből ered, melynek során a lőfegyvert egy kézben, azaz „szabadon”, támaszték vagy támasztó kéz nélkül használják. A kifejezés egyben a sportágban használt egykezes pisztolyok gyűjtőneve is.

alapozó lökiképző fegyverként szerezték be.²⁵ A karhatalmi készlet a típus kapcsán nem sorol fel a fegyverhez tartozó lőszer mennyiséget.²⁶

Géppisztolyok

A pisztolylőszer tüzelő, egyes- és sorozatlövésre egyaránt alkalmas kis-méretű, kompakt tűzfegyverek a 20. század első évtizedeiben a katonai felhasználás mellett kifejezetten rend- és vagyónvédelmi céllal fejlesztették ki. A 25 és 100 méter közötti hatásos lőtávolsággal rendelkező fegyverek az állami fegyveres szervezetekkel párhuzamosan gyorsan utat találtak maguknak az alvilági és paramilitáris körökhöz is, mint a bűnszervezetek vagy a partizánmozgalmak.²⁷

- P-63M géppisztoly (9×18 mm Makarov): A lengyel PM-63 RAK volt az első olyan külföldi géppisztoly, amelyet a Forradalmi Rendőri Ezred állománya részére rendszeresítettek. A fegyvert a Lengyel Néphadsereg harcokszó, járművezető, valamint ejtőernyős katonái részére tervezték, az egyik első klasszikus PDW-fegyverek²⁸ egyike. A kompakt, cső alá hajtható mellső markolattal, kihajtható válltámasszal és a pisztolymarkolatban helyet kapó, 15 vagy 25 darab 9×18 mm Makarov pisztolylőszer befogadására alkalmas szekrénytárral szerelt géppisztoly ideális választást jelentett a belügyi, rendvédelmi feladatok ellátására.²⁹ A levéltári források alapján 1978-ban összesen 131 darab géppisztoly állt a magyar belügyi

²⁵ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

²⁶ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

²⁷ PAP: 112-113. o.

²⁸ Personal Defense Weapon = személyvédelmi fegyver, mely a hagyományos géppisztolyoknál kisebb méretű, kompakt, mindkét kézzel használható, sorozat- és egyeslövésre egyaránt alkalmas lőfegyvert jelöl. (Vö.: PAP: 246. o.)

²⁹ INSTRUCTION MANUAL FOR INTERARMS PM-63C SEMIAUTOMATIC PISTOL CALIBER 9 X 18 MAKAROV 2. o. (a továbbiakban: PM-63 RAK)

szervek rendelkezésére, melyből 120 darabot a Forradalmi Rendőri Ezred zászlóaljainak, 6 darabot a Budapesti Rendőr-főkapitányság készenléti csoportjának, 5 darabot pedig a BM Kormányőrség személybiztosítóinak adtak ki.³⁰

- SHE-61M géppisztoly (7.65×17 mm): A géppisztolyt eredetileg 1961-ben rendszeresítette a Csehszlovák Néphadsereg, a lengyel PM-63 RAK géppisztolyhoz hasonló PDW szerepkörben, Sa vz. 61 Škorpion néven. A cső fölé hajtható válltámasszal szerelt, egyes- és sorozatlövés leadására egyaránt alkalmas fegyvert 10, illetve 20 darabos íves szekrénytárral rendszeresítették, melyekhez nagyméretű bőr pisztolytáskát, valamint szintén bőrből készült kettős tártartót alakítottak ki. A csehszlovák géppisztoly első magyar belügyi vonatkozású levéltári említésére 1982-ben került sor, a Belügyminisztérium I/II. Csoportfőnökének a fegyverek központi nyilvántartásáról szóló 2/1982. számú intézkedésében. Itt, a központi, mennyiségi és szám szerinti nyilvántartásra kötelezett fegyverekről készült kimutatásban, „*SHE-61M géppisztoly*” néven találkozhatunk a típusal.³¹ Ezzel szemben a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, lőszerokről és hadiműszaki felszerelésekről szóló kimutatásban a fegyver „*SHE 7,65 mm-es géppisztoly*” néven szerepel.³² 1983-ban rögzítik a Belügyminisztérium állománya számára elérhető géppisztolyok pontos számát. A különféle rendőri szerveknél készletezett SHE-61M géppisztolyok számát összesen 126 darabban határozzák meg, melyből 120 darab a For-

³⁰ A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 9/1978. számú UTASÍTÁSA a fegyver, lőszer és egyéb fegyverzeti anyagok rendszerbe vételének, normáinak és tartalék készleteinek újbóli meghatározásáról (Budapest, 1978.) (ÁBTL - 4.2-10-21/9/1978) 5. o. (a továbbiakban: BM 1978/9)

³¹ A BELÜGYMINISZTERIUM I/II. CSOPORTFŐNÖKÉNEK 2/1982. számú INTÉZKEDÉSE a fegyverek központi nyilvántartásáról (Budapest, 1982.) (ÁBTL - 4.2-10 - 21/3/1982_5) 9. o. (a továbbiakban: BMI/II. 1982)

³² KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

radalmi Rendőri Ezred négy zászlóaljához, 6 darab pedig a Budapesti Rendőr-főkapitányság ügyeleti csoportjához került.³³ Így elmondható, hogy ez a típus tekinthető a lengyel P-63M géppisztoly váltótípusának a magyar belügyi szerveknél. Érdeemes megjegyezni, hogy a statisztikák nem minden esetben mutatnak egyezést, hiszen a Forradalmi Rendőri Ezred „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat 1988-ban összesen 76 darab ilyen típusú géppisztollyal rendelkezett, amely az 1983-ban országosan meghatározott készlet 60%-át jelentette. Arról pedig jelenleg nem ismert forrás vagy kiemutatás, hogy a maradék 50 darabbal pontosan mi történt.³⁴

2. számú ábra
7.65×17 mm SHE-61M géppisztoly³⁵

³³ A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 26/1983. számú UTASÍTÁSA a fegyver, lőszer és egyéb fegyverzeti anyagok rendszerbe vételének, normáinak és tartalék készleteinek újbóli meghatározásáról szóló 9/1978. számú belügyminiszteri utasítás mellékleteinek módosításáról (Budapest, 1983.) (ÁBTL - 4.2-10-21/26/1983) 12. o. (a továbbiakban: BM 1983/26)

³⁴ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988. 1. o.

³⁵ A szerző gyűjteményéből.

- SZTECSKIN (9×18 mm Makarov) géppisztoly: A szovjet eredetű Sztecskin APSZ géppisztoly, hasonlóan a csehszlovák SHE-61M-hez és a lengyel P-63M géppisztolyhoz, szintén PDW-kategóriájú eszköz. Ám míg a csehszlovák és lengyel tervezők megoldása egy-egy végletekig lekicsinyített, kompakt géppisztolyt eredményezett, addig a szovjet fegyvertervezők egy megnövelt méretű, tárkapacitású és tűzerejű pisztolyban látták a probléma megoldását.³⁶ A Sztecskin géppisztoly, amelyet a fegyver tusaként is funkcionáló, fából, később bakelitből készült tokkal együtt osztottak ki, 20 darab 9×18 mm Makarov lőszer befogadására alkalmas szekrénytárral készült. A Sztecskin géppisztoly magyarországi története 1951-ben kezdődött, amikor a Belügyminisztérium ilyen fegyvereket rendelt a Szovjetuniótól a Kormányőrség részére.³⁷ A ruházat alá könnyen rejthető, nagy tűzerőt biztosító fegyverekből a Forradalmi Rendőri Ezred „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat 60 darabot³⁸ tartott raktáron, melyeket a korabeli visszaemlékezések alapján azon speciális szakfeladatot ellátó terrorelhárítók (tűzszerészek, kutya-vezetők, műszaki szakemberek) részére osztottak ki, akiknek elsődlegesen önvédelmi fegyverként volt szükségük ilyen eszközre.³⁹ A magyar belügyi rendvédelmi szervek fegyvertárában 1945 után elsőként rendszeresített speciális fegyvernek a Sztecskin géppisztolyt tekinthetjük.
- Beretta géppisztoly (9×19 Parabellum): A vizsgált korszak talán legkalandosabb utat bejárt kézfegyverének az olasz Beretta M12

³⁶ „A Sztecskin által tervezett 9 mm-es sorozatlövő pisztoly egy nagy erejű személyi oldal-fegyver, melyben egyesülnek a pisztoly és a géppisztoly harci jellegzetességei. Olyan tisztek számára készült, akik közvetlen harcfeleletekben vesznek részt, valamint kis létszámú különleges egységek altisztjei és katonái számára.” H7455 Small Arms Manual - 9-mm Stechkin Automatic Pistol (Publishing House of the Ministry of Defence of USSR, Moscow, 1960.) 1. o. (a továbbiakban: STECHKIN)

³⁷ PAP: 19. o.

³⁸ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

³⁹ KISS László szíves közlése (az interjú leírata a szerző tulajdonában)

géppisztolyt tekinthetjük, hiszen a fegyverek a nemzetközi terrorista, a Magyarországon műveleti bázist berendező Ilich Ramírez Sánchez, ismertebb nevén „*a Sakál*” közvetítésével kerültek hazánkba.⁴⁰ A belügyi elhárítás 1986. március 8-án 24 darab géppisztolyt foglalt le a Ferihegyi repülőtéren.⁴¹ A lefoglalt fegyverek közül 22 darab a Belügyminisztérium kezelésébe, egy darab pedig Tápiószecsőre, a fegyverzeti ellátó központ tanintézetébe került.⁴² A fennmaradó egy géppisztoly 1986 végén került a Hadtörténeti Intézet és Múzeum gyűjteményébe.⁴³ Érdekes körülményt jelent az a tény, hogy mindegyik lefoglalt géppisztoly fegyverszámát kiköszörülték, így azonosításukra először alumíniumbilétákat,⁴⁴ majd azok sérülékenysége miatt a fegyverszámra filctollal felírt háromjegyű számot alkalmaztak.⁴⁵ A nyitott zárpozícióból tüzelő, tömegzáras rendszerű, a fegyver mellé behajtható válltámasszal és mellső markolattal, valamint markolat- és tokbiztosítóval rendelkező Beretta M12 géppisztoly, melyet az olasz hadsereg bizalmatlanul fogadott, inkább rendvédelmi, biztonsági feladatokat ellátó szervezetek körében, valamint a különleges alakulatok soraiban találta meg a helyét.⁴⁶ A fegyverek magyar leltárjegyzékekben először az 1988. október 25-én kelt tapasztalati jelentés 5. számú mellékletében jelennek meg, ahol 21 darab „Beretta géppisztoly, 9 mm-es” jelzésű fegyver

⁴⁰ BEKE József: A terrorelhárítás kialakulása és fejlődése Magyarországon a hidegháborúban a „C-79-es” akta tükrében – Doktori értekezés (Nemzeti Közszerződési Egyetem – Rendészettudományi Doktori Iskola Budapest, 2022) 11. o.

⁴¹ BECZ László szíves közlése.

⁴² BECZ László szíves közlése.

⁴³ SZATMÁRI András főhadnagy, a HM Hadtörténeti Intézet Modern Lőfegyver Gyűjtemény, gyűjteményvezetőjének szíves közlése.

⁴⁴ KISS László írásbeli közlése (2013. április 26.)

⁴⁵ SZÓRÁDI István szíves közlése (az interjú leírata a szerző tulajdonában)

⁴⁶ Beretta M12 Subgun: The Spaghetti Uzi

Forrás: <https://www.guns.com/news/2013/06/18/beretta-m12-subgun-the-spaghetti-uzi>
Letöltés ideje: 2023.09.03.

(a továbbiakban: Beretta M12 Subgun: The Spaghetti Uzi)

szerepel a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében.⁴⁷ Az állomány által csak „hurkatöltőnek” becézett Beretta M12 géppisztolyokkal a magyar terrorelhárítók egy visszaemlékezés alapján kezdetben csak bemutatásképpen, egyetlen alkalommal lőhettek, mivel azokat az alakulat vezetése az alacsony beszerzett darabszám és a nehéz, szinte lehetetlen alkatrészcsere miatt kímélni akarta.⁴⁸ Ezt követően a fegyver mégis bekerült a rohamcsoportok eszköztárába, gyakran az SHE-61M géppisztolyokkal egyszerre viselve.⁴⁹

3. számú ábra
9×19 Parabellum Beretta géppisztoly⁵⁰

Gépkarabélyok

A II. világháború ideje alatt merült fel az igény a géppisztolyoknál erősebb, a géppuskáknál gyengébb lőszerrel tüzelő, egyes- és sorozatlövésre egyaránt alkalmas gyalogsági fegyver megszerkesztésére, amely megnövelte a lövésrajok tűzerejét. A németek által kifejlesztett első, sorozatban gyártott

⁴⁷ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

⁴⁸ KISS László írásbeli közlése (2013. április 26.)

⁴⁹ SZÓRÁDI István szíves közlése (az interjú leírata a szerző tulajdonában)

⁵⁰ A szerző gyűjteményéből.

és nagy számban rendszeresített gépkarabély, az StG-44 után a szovjet hadsereg rendszeresített ilyen típusú fegyvert – a Kalasnyikov-rendszerű AK-47 gépkarabélyt.⁵¹ Az elsődlegesen harctéri felhasználásra, katonai igények szerint készült fegyverek változatai gyorsan utat találtak a rendőri különleges műveleti egységek fegyvertárába is.

- AMD géppisztoly (7,62×39 mm): Az 1964-ben rendszeresített gépkarabély, korabeli nevén géppisztoly⁵² az alapjául szolgáló szovjet AKM gépkarabélynál rövidebb csövével, baloldalra behajtható válltámasszal kifejezetten a gépesített lövések, valamint ejtőernyősök igényeinek szem előtt tartásával készült. Az AMD-65, azaz „*Automata Modernizált Deszantfegyver*” 30 darab, valamint 20 darab gépkarabélylőszer befogadására alkalmas íves szekrénytárral került rendszeresítésre.⁵³ A fegyver belügyminiszteri utasítás alapján a Belügyminisztérium alárendeltségébe tartozó minden hivatásos és sorállományú rendőr, kormányőr, illetve határőr személyi fegyverzetének részét képezte.⁵⁴ Érdemes megjegyezni, hogy a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat tagjai számára a fegyverhez rendszeresítették a PBSz-1 hang- és fénycsökkentő készüléket is, amelyet jelen dolgozat „*Különleges felszerelések, kiegészítők*” című fejezetében bővebben bemutatunk.⁵⁵ A terrorelhárító egység karhatalmi készletében az állomány részére kiadott fejenként 1-1 darab fegyveren kívül 20 darab éles AMD-65 géppisztoly, valamint 25 darab hatástalanított, gyakorló fegyver kapott helyet.⁵⁶

⁵¹ PAP: 112-113. o.

⁵² 7,62 mm-es AMD-65 géppisztoly leírása és kezelési utasítása (Honvédelmi Minisztérium Budapest, 1968) 3. o. (a továbbiakban: AMD-65

⁵³ PAP: 17. o.

⁵⁴ BM 1983/26: 6. o. (NORMA Fegyverek és fegyverzeti anyagok használatára jogosultak részére - Személyi Felszerelések)

⁵⁵ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 2. o.

⁵⁶ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

4. számú ábra

7,62×39 mm AMD-65 típusú gépkarabély PBSz-1 hang- és fénycsökkenető készülékkel⁵⁷

- AMP géppisztoly (7,62×39 mm): A belügyi szerveknél 1975-ben rendszeresített, 1969-ben kifejlesztett puskagránát kilövésére alkalmas AMP-69 gépkarabély alapját az AKM-63 gépkarabély adta, jelentős átalakításokkal. A behajtható, amortizátoros válltámasszal és visszarúgást elnyelő csúszó mellső markolattal ellátott gépkarabély

⁵⁷ A szerző gyűjteményéből.

kiképző,⁵⁸ robbanó,⁵⁹ valamint könnyfakasztó gránátok⁶⁰ kilövésére egyaránt alkalmas volt. A fegyver bal oldalára rögzíthető optikai irányzék segítette a célzást. A fegyver csövére húzva kilőhető gránátok indításához öt darabos tárban elhelyezett, különleges adaptertöltényre, valamint a gázvisszavezető cső manuális lezárására volt szükség, így a fegyver viszonylag gyorsan átalakítható volt egyéni lövészfegyverből gránátvető eszközzé.⁶¹ A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében 15 darab ilyen speciális gépkarabélyt helyeztek el.⁶² A fegyverhez tartozó könnyfakasztó gránát jellemzőit jelen dolgozat későbbi, „Nem halálos eszközök” című fejezetében mutatjuk be.

Puskák

A puskák, azaz a puskaölőszerszám kilövésére egyes lövés leadásával alkalmas, huzagolt csövű tüzfegyverek a hadviselés, a rendvédelem, a sport és a vadászat eszközei évszázadok óta. A II. világháború utolsó időszakáig meghatározó fegyverzeti elemnek számító puskák a 20. század második felében, a sorozatlövő fegyverek térnyerésével speciális feladatkörben használható fegyverekként éltek tovább. Az optikával vagy távcsővel felszerelt golyós puskák az alegységek harcát támogató mesterlövészek, precíziós lövők munkaeszközeivé váltak, míg a sörétes puskák különleges helyzetek megoldására (városi harcban ajtók, záruk megnyitása, rendvédelmi területen nem halálos lövedékek kilövésével célpont harcképtelenné tétele) voltak alkalmasak.⁶³ A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat a harc megvívásának eszközei mellett több, a kiképzés vagy sportversenyek terén al-

⁵⁸ 1969M PGK – Puskagránát - kiképző

⁵⁹ 1969M PGR – Puskagránát – robbanó

⁶⁰ 1969M PGKF – Puskagránát – könnyfakasztó

⁶¹ PAP: 18. o.

⁶² KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

⁶³ PAP: 256-257. o.

kalmazható típust is rendszeresített. A puskák technikai paraméterei, valamint felhasználási módjuk tükrében szükséges az alábbi fejezetet a puskák típusai szerint alfejezetekre bontani.

Kisöbű sportpuskák

A kisöbű sportpuskák vagy szabadpuskák jellemzően 5,6 milliméteres űrméretű vagy .22 LR lőszeret tüzelő sportpuskák, melyek a lövészsport mellett a lökiképzés olcsó és megbízható eszközei nem csak a különleges erők szervezetén belül, de a katonai előképzés és a versenysport keretében is.⁶⁴

- FÉG kispuska (.22 LR): Az 1948M kispuska nevéből adódóan 1948-tól kezdődően alkotta a magyar fegyveres erők és a polgári fegyveres előképzés gerincét.⁶⁵ Az íves csapóirányzékkal szerelt, célzott lövés leadására 200 méterig kalibrált, egylövetű fegyverek⁶⁶ meglepő módon harci alkalmazásra is kerültek az 1956. októberi fegyveres harcokban, ahol a fegyveres felkelőcsoportok gyakran gyerekkorú tagjai a katonai előképzés során megismert kispuskák segítségével vették fel a harcot a jobban felszerelt szovjet katonai alakulatokkal szemben.⁶⁷ A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében 1988 végén 36 darab ilyen puska volt megtalálható, 800 darab lőszerrel együtt.⁶⁸
- ZKM kispuska (.22 LR): A csehszlovák eredetű ZKM 452, hasonlóan magyar megfelelőjéhez, sportpuskának tekinthető, így hasznosságát a lökiképzés takarékos táételében kereshetjük. A magyar

⁶⁴ PAP: 168. o.

⁶⁵ 48M kispuska anyagismeret (TERVEZET) (Honvéd Kiadó parancsnokság, 1951.) 7. o. (a továbbiakban: 48M KISPUSKA)

⁶⁶ 48M KISPUSKA: 7. o.

⁶⁷ V. ö.: PONGRÁTZ Gergely: Corvin-köz 1956 (szerzői kiadás, 1992.) 97. o. (a továbbiakban: PONGRÁTZ)

⁶⁸ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

változathoz képest fontos eltérést jelent, hogy a puskára puskatávcső szerelhető fel, így a típus a rendőrségi mesterlövők kiképzésének jól használható „*belépőfegyvere*”.⁶⁹ A „*KOMONDOR*” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében összesen 8 darab ilyen puska kapott helyet.⁷⁰

Távcsöves puskák

A távcsöves puskák olyan puskalöszert tüzelő, ismétlő vagy öntöltő rendszerű fegyverek, melyeket gyárilag optikai nagyítást lehetővé tévő puskatávcsővel szereltek fel, így nagyobb távolságra is pontosan vezethető ponttűz kifejtését teszik lehetővé, éjjellátó optika használatával akár éjszakai sötétben is. Az ilyen fegyverek kezelői lehetnek a precíziós lövők vagy a mesterlövészek, kiképzéstől és feladatkörétől függően.⁷¹ Fontos megemlíteni, hogy a katonai és a rendőri mesterlövő kiképzés alapvetéseiben tér el, melyeknek lényegét a két terület eltérő jogi környezete és végcélja adja. Míg a katonai mesterlövők vagy precíziós lövészek egyik fő feladata az ellenség élőerejének pusztítása nagy távolságból, addig a rendőri mesterlövők számára a kisebb távolságról, nagy pontossággal (végtagra vagy adott tárgyra, például gázpalackra) leadott lövés kiváltása által a veszélyforrás kiiktatása a feladat. Ahogy Simonyi Ottó rendőr ezredes fogalmazott nagy hatású könyvében:

„A katonai mesterlövész képzés metodikája és a különleges rendőri (...) képzésben csak a mesterlövész szó a közös pont. (...) Amiért harci területen a katonai lövész kitüntetést kap, azért a rendőrségi berkekben több év börtön járhat.”⁷²

⁶⁹ INSTRUCTION MANUAL CZ 452 ZKM (Ceska Zbrojovka) p. 20. (a továbbiakban: CZ 452 ZKM)

⁷⁰ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

⁷¹ PAP: 302. o.

⁷²SIMONYI Ottó: A mesterlövész – vadászatról és sportlövészetről (magánkiadás, 2022) 90-91. o. (a továbbiakban: SIMONYI)

- SZVD 7,62 mm-es puska (7,62×54R): A szovjet eredetű, öntöltő rendszerű, távcsöves puska fontosabb célpontok, álló, mozgó, álcázott és nyílt célok leküzdésére szolgál.⁷³ A tíz darabos, kivehető szekrénytárból adogató fegyver lőtávolsága PSzO-1 optikai irányzékkel 1 300 méter.⁷⁴ A Dragunov távcsöves puskák felszerelhetők NSZPU éjjellátó optikával is, melyet a későbbiekben mutatunk be részletesebben. A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletébe összesen 39 darab ilyen puska került 1 120 darab 39M acélmagvas puska lőszerrel, valamint 200 darab „minőségi puska lőszerrel”, ami valószínűsíthetően a szovjet eredetű, 7N1 jelzésű, 7,62×54R kaliberű puska lőszerrel azonos, amelyet különleges kialakítása, valamint speciálisan összeállított lőportöltete alkalmassá tesz távolsági céllövő feladatok ellátására.⁷⁵
- 7,62 mm-es TÁJFUN puska (7,62×54R): A szovjet eredetű, 7,62×54R kaliberű céllövő puskából 3 darab került a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletébe.⁷⁶ A kifejezetten versenysport céljaira tervezett puskák különösen pontos lövések leadására készültek álló célokra nyílt és zárt lőtereken. A puskának három változata készült el 1969 és 1980 között. A TÁJFUN-1 (Тайфун-1) puska 7,62×54R puska lőszerrel tüzel, míg a TÁJFUN-3 (Тайфун-3) puska céllövő-gyakorlópuskaként .22LR kaliberű lőszerhez készült. Mindegyik változat úgynevezett „schnelleres” el-sütőszerkezettel készült, azaz sütéskönnyítő funkcióval rendelkezik, mely egyetlen gomb megnyomása után lényegesen lecsökkenti

⁷³ 7,62 mm-es DRAGUNOV távcsöves puska anyagismereti és lőutasítása (Honvédelmi Minisztérium Budapest, 1987.) 5. o. (a továbbiakban: DRAGUNOV)

⁷⁴ DRAGUNOV: 5. o.

⁷⁵ 7N1 7.62mm rifle sniper cartridge

Forrás: <http://roe.ru/eng/catalog/land-forces/strelkovoe-oruzhie/pistol-cartridges/7n1/>
Letöltés ideje: 2024.02.22.

⁷⁶ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

az elsütőbillentyű működtetéséhez szükséges erő kifejtést. A TÁJ-FUN puskák a keleti blokk sportlövő-társadalmának számos sport-sikert hozó, mára ritkának számító, keresett sportpuskák, melyek puskatávcsővel felszerelve alkalmasnak bizonyultak a rendőri mestrelövész-kiképzés végrehajtására.⁷⁷

- 7,62 mm-es SAUER puska (.300 Winchester): Az SSG-2000 mestrelövész puska egy golyós, forgótolózáras fegyver volt, amelyet német–svájci együttműködésben fejlesztettek ki 1983-ban, kifejezetten a katonai, rendvédelmi és sportlövész felhasználásra.⁷⁸ A rendvédelmi körökben is ritkaságnak számító fegyver a Sauer 80/90 céllövőpuskán alapul, leggyakoribb céltávcsövei a Schmidt & Bender 1.5-6x42 változtatható nagyítású távcső, illetve a Zeiss Diatal ZA 8x56 céltávcső voltak.⁷⁹ A fegyver különlegességét jelzi, hogy a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében egyetlen darab ilyen puska kapott helyet.⁸⁰ Érdemes megjegyezni, hogy egykori terrorelhárítók visszaemlékezései szerint legalább két-három ilyen fegyver volt készleten az alakulatnál.⁸¹

⁷⁷ Произвольная малокалиберная винтовка „Тайфун” (ЦВТ).

Forrás: https://iz-article.ru/typhoon_6.html

Letöltés ideje: 2024.02.24. (a továbbiakban: TÁJFUN)

⁷⁸ SIG-Sauer SSG 2000

Forrás: <https://tvd.im/small-arms/4837-sig-sauer-ssg-2000.html>

Letöltés ideje: 2024.03.15. (a továbbiakban: SIG-SAUER SSG 2000)

⁷⁹ SIG SSG-2000

Forrás: <https://www.weaponssystem.net/system/826-SIG+SSG-2000>

Letöltés ideje: 2024.03.15. (a továbbiakban: SIG SSG-2000)

⁸⁰ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 2. o.

⁸¹ Kiss László szóbeli közlése

Sörétes puskák

A sörétes puskák sima csövű lőfegyverek, melyeknek tölténye több darab, acélból, ólomból vagy egyéb anyagból készült, kisméretű golyót tartalmaz.⁸² A sörétes puskák alkalmasak mechanikai akadályok (zárak, ajtók) átlövésére is, így nem csupán élőerő elleni alkalmazásuk miatt hasznos eszközei az épületharcnak. Nem halálos eszközként, gumilövedékkel töltve alkalmazhatóak fegyveres vagy felfegyverkezett elkövetők ellenállásának megtörésére úgy, hogy ezzel ne okozzunk végzetes sérülést.⁸³ A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletének tanúsága szerint az egységnél rendszeresített fegyverekhez többféle töltény is került, mint például a 8 milliméteres gumilövedékes lőszer, a műanyag granulátumos töltény, a riasztólőszer, melyeket a nem halálos eszközöket taglaló fejezetben mutatunk be bővebben. Ezek mellett gyöngygolyós (brenneke) és 00-ás (buckshot) sörétes lőszer is elérhetőek voltak a különleges rendőri szolgálat során felmerülő feladatokhoz.⁸⁴

- IZS 12-es sörétes puska: A szovjet eredetű, bock-elrendezésű, azaz két egymás alatti fegyvercsővel készült IZS-27 (ИЖ-27) sörétes puska eredetileg vadászfegyvernek készült.⁸⁵ A több, mint kétmillió világszerte eladott példánnyal az egyik legelterjedtebb vadászfegyver, így nem meglepő, hogy a keleti blokk számos fegyveres rendvédelmi egysége használatba vette a típust. A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében kilenc darab ilyen sörétes puska kapott helyet.⁸⁶

⁸² PAP: 284. o.

⁸³ PAP: 118. o.

⁸⁴ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 2. o.

⁸⁵ Model EAA Baikal IZH27 over and under shotgun (12, 16, 20, 28 GA and .410 Bore) warnings and instruction manual (European American Armory, 2004.) 2. o. (a továbbiakban: EAA BAIKAL IZH27)

⁸⁶ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

- Remington 12-es sörétes puska: Az amerikai eredetű fegyverekből összesen öt darab volt megtalálható a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében, a felsoroláshoz zárójelben hozzáadva a kilenc darab IZS 12-es sörétes puska számához.⁸⁷ Ezeket a sörétes puskákat kifejezetten katonai, rendőri feladatra tervezték, a cső alatt futó tárban több (5–8) darab lőszer is helyet kapott, meggyorsítva az újratöltést. Az előágyszános kialakítás tette lehetővé a gyors újratöltést és tűzkésszé tételt.⁸⁸

Nem halálos eszközök

A nem halálos eszközök körébe tartozik minden olyan fegyvertípus, amelynek használatával elkerülhető a halálos vagy maradandó sérülés, miközben gyorsan harcképtelenné teszik az ellenfelet.⁸⁹ Jelen felsorolásban egyaránt helyük van a nem halálos tűzfegyvereknek, a halálos lövedék kilövésére is alkalmas tűzfegyverekhez rendszeresített speciális töltényeknek és lövedékeknek, valamint azoknak a hidegfegyvereknek és kényszerítő eszközöknek, amelyek alkalmasak a rendőri intézkedésnek ellenálló személy vagy személyek ellenállásának megtörésére úgy, hogy nem okoznak halált vagy maradandó súlyos sérülést. A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat fegyvertárában is megtalálhatóak voltak azok a nem halálos eszközök, melyekkel minden egyéb területen szolgáló rendőrt is felszereltek, mint például a könnygázcsozóró gumibot, a patentbilincs vagy az egyéni könnyfakasztó spray, ám ezeken kívül is számos nem halálos eszközt alkalmaztak a hazai terrorelhárítók.

- 12-es extra 8 mm-es gumilövedékű puskalőszer: A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében összesen 650 darab, 8 milliméteres gumilövedékkel töltött, sörétes puskából

⁸⁷ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

⁸⁸ PAP: 77. o.

⁸⁹ PAP: 228. o.

kilőhető, 12-es kaliberű gumilövedék szerepel, amelyeket az IZS-27 és a Remington típusú sörétes puskákból egyaránt ki lehet lőni.⁹⁰ A gumilövedékek fő célja a riasztás és a támadók végzetes sérülés okozása nélküli harcképtelenné tétele. A gumilövedék használata 15 méteren belül életveszélyes sérülést okozhat, fejre, nyakra leadott lövés pedig távolabbról is halálos, vagy maradandó sérülést okozhat, így a gumilövedékek alkalmazásakor fokozottan érvényesül az arányosság elve.⁹¹

- 12-es granulátumos puskalőszer: A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében összesen 450 darab úgynevezett „granulátumos” töltény kapott helyett.⁹² Ezek a töltények 4 gramm mennyiségű, apró műanyag rudacskákkal töltöttek, amelyek a fegyver csövét elhagyva lövedékkévébe rendeződve egy adott területen szétszóródva zavarják meg a támadót vagy támadókat úgy, hogy eközben nem okoznak maradandó sérülést. A kifejezetten rendvédelmi céllal kifejlesztett töltényt életvédelmi szempontok miatt csak húsz méternél nagyobb távolságról lehet használni csoportosuló célpontok ellen, a töltény pszichikai hatását a 90 decibel körüli lövésdőrej erősíti fel.⁹³
- 12-es riasztólőszer: A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében szereplő 45 darab, sörétes puskába tölthető riasztótöltény csupán hanghatást váltott ki a lövés leadásakor, így kiválóan alkalmas volt bemutatók során való felhasználásra, ahogy figyelmeztető lövés leadására is.⁹⁴
- 9x18 mm-es gyakorlótöltény: A Makarov pisztolylőszerrel megegyező méretű, alumíniumból készült, speciális töltények fő tölteteként krétaport alkalmaztak, mely a lövés pillanatában a töltény

⁹⁰ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

⁹¹ PAP: 118. o.

⁹² KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

⁹³ PAP: 118. o.

⁹⁴ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

elején kialakított, zöld színű műanyag kupakkal lezárt nyíláson kiáramolva terítette be a célpontot. Így ez a tölténytípus lehetővé tette, hogy a terrorelhárítók biztonságosan gyakorolják a mozgó, élő célpontok elleni tűzharcot, leginkább egymáson, szituációs lökiképzés keretében. A terepmintás vagy fekete bevetési egyenruhán látványosan megmaradó fehér por jól igazolta a biztos találatot, így ez a tölténytípus a később népszerű paintball eszközök elterjedése előtt biztosította a kiképzés életszerűvé tételét. Nagy előnyt jelentett az a tény is, hogy a speciális töltényt a Pa-63-as pisztoly átalakítása nélkül is alkalmazhatták a terrorelhárítók.⁹⁵ Ez a tölténytípus tekinthető a későbbi Simunition csökkentett löportöltetű kiképzőlőszernek előfutárának.⁹⁶

- Gumibot, szürke: A köznyelvben csak „*kádárkolbász*” néven elhíresült kényszerítő eszköz a rendőri alapfelszerelés részeként került rendszeresítésre.
- RVGL 3-as gránátvető fegyver (hálóvető készlettel): A lengyel eredetű nem halálos eszközt, melyből a „*KOMONDOR*” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében huszonöt darab volt megtalálható, 1978-ban rendszeresítették a lengyel belügyi csapatoknál. A fegyver alapját a Lengyel Népköztársaságban gyártott Krotki Bojowy Karabin Automatyczny Kalasznikowa gépkarabély adta, melyet úgy alakítottak át, hogy ne legyen alkalmas éles lőszer kilövésére.⁹⁷ A fegyver csövére egy cserélhető toldalék került, melyből indítótöltény segítségével száz méter távolságra az UGL-200-as univerzális könnyfakasztó gránát és a toldat cseréje után SZO-84

⁹⁵ Kiss László szóbeli közlése (az interjú leírata a szerző tulajdonában)

⁹⁶ PAP: 280. o.

⁹⁷ RWGL-3: Poland's Riot Squad AK-Based Tear Gas Launcher

Forrás: <https://www.forgottenweapons.com/rwgl-3-polands-riot-squad-ak-based-tear-gas-launcher/>

Letöltés ideje: 2024.07.28.

típusú elfogóháló is kilőhető volt.⁹⁸ Az eszközből a terrorelhárítók harminc darabbal rendelkeztek.⁹⁹ A háló hatásos lőtávolsága öt-nyolc méter,¹⁰⁰ legnagyobb lőtávolsága körülbelül harminc méter volt,¹⁰¹ alkalmazási területe pedig a tömegben a hangadók, illetve a tömeget manipuláló személy vagy személyek mozgásképtelenné tétele, ön- és közveszélyes személy mozgásképtelenné tétele, különösen veszélyes, garázda személy mozgásképtelenné tétele volt.¹⁰² Maga a hálóvető, a felhasználók visszaemlékezései alapján nem vált be túl jól, így alkalmazásától, a gyakorlatokon kívül, eltekintettek.¹⁰³

- AVGL 3-as gránát-sorozatlövedék: A kézi könnygázgránátvető mellett rendelkezésre állt a szintén lengyel eredetű AWGL-3 automata könnygázgránát-kilövő, melyet UAZ-469 terepjáróra és állványra szerelve egyaránt alkalmaztak.¹⁰⁴ Az eszköz ötven gránát kilövéseére volt alkalmas percenként.¹⁰⁵ A gránát-sorozatlövedéket, tömegoszlató jellegéből adódóan, terrorelhárító feladatra nem alkalmazták.
- UGL-200-as könnyfakasztó gránát: A klóracetátfenol (CAF) tartalmú lövedék egyaránt indítható az RWGL-3 gránátvető fegyverből és az AWGL-3 gránát-sorozatlövedék eszközéből. A hatóanyag, mely a nyálkahártya irritációjával teszi harc képtelenné a célpontokat, tizenöt másodpercig képez intenzív, fehér füstfelhőt, hat másodperces késleltetéssel.¹⁰⁶

⁹⁸ A tömegoszlatás során alkalmazható fegyverek és technikai eszközök (BM Könyvkiadó, 1988.) 8-10. o. (a továbbiakban: BM-Tömegoszlatás)

⁹⁹ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

¹⁰⁰ BM-Tömegoszlatás: 10. o.

¹⁰¹ Kiss László szóbeli közlése (az interjú leírata a szerző tulajdonában)

¹⁰² BM-Tömegoszlatás: 4. o.

¹⁰³ Interjú BÁRÁNY Jánossal (2024. 07.10-én) 19. o. (a továbbiakban: BÁRÁNY)

¹⁰⁴ BM-Tömegoszlatás: 13. o.

¹⁰⁵ BM-Tömegoszlatás: 8. o.

¹⁰⁶ BM-Tömegoszlatás: 9-10. o.

Különleges felszerelések, kiegészítők¹⁰⁷

- „Komondor” dobócsillag: Kevés adat áll rendelkezésre a terrorelhárítók részére gyártott négyhegyű dobócsillagról, amely 1988 körül jelenhetett meg a hazai rendőri terrorelhárítás fegyvertárában. A visszaemlékezések szerint fejenként három,¹⁰⁸ illetve öt¹⁰⁹ dobócsillagot osztottak ki, melyeket az állomány a bevetésekre is magával vitt.¹¹⁰ Bár az eszközöket nem használták éles helyzetben, a kiképzés során célba dobási gyakorlaton alkalmazták.¹¹¹ A fegyverszámmal ellátott dobócsillagok hiánytérítési ára 598 forint volt darabonként.¹¹² A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálatnál rendszeresített fegyvereket 2001-ben vonták ki a Készenléti Rendőrség Terrorelhárító Szolgálatának fegyvertárából.¹¹³
- PBSz-1 hangtompítós készülék: A szovjet eredetű PBSz-1 hang- és fénycsökkentő készülék, melyből a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében ötven darab volt megtalálható,¹¹⁴ egy húsz centiméter hosszúságú, hengeres eszköz volt. Ez a különleges toldalék, speciális, csökkentett töltetű lőszer használata esetén

¹⁰⁷ A KIMUTATÁS a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, lőszerokről és hadiműszaki felszerelésekről elnevezésű dokumentum igen részletgazdagon tartalmazza a különféle ostromlétrák, ereszkedő felszerelések, járművek és lövedékálló felszerelések 1988. október 25-én rögzített állapot szerinti listáját, melyekre hely hiányában jelen dolgozatban nem térhetünk ki részletesen. Így csupán a fegyverzeti anyag, valamint az ahhoz szorosan kötődő kiegészítők bemutatására szorítkozhatunk.

¹⁰⁸ BÁRÁNY: 18. o.

¹⁰⁹ SZÓRÁDI István – FARAGÓ Ottó: Egy kommandós élete (Magánkiadás, 2002): 189. o. (a továbbiakban: SZÓRÁDI – FARAGÓ)

¹¹⁰ KISS LÁSZLÓ INTERJÚ: 1. o.

¹¹¹ BÁRÁNY: 18. o.

¹¹² Hiánytérítési Kötelezettség Fűkő László r. őrnagy részére (1991. november 28.)

¹¹³ Viplak Attila szóbeli közlése (2025. június 4.)

¹¹⁴ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

lehetővé tette a jelentősen csökkent hang- és fényhatású lövések leadását.¹¹⁵ A hangtompító a hengeres fémtestben található gumilamellák segítségével ejti csapdába a kiáramló löporgázokat, így meggátolva a nagy hang- és fényhatással járó torkolattűz, valamint lövésdörej kialakulását.¹¹⁶ A hangtompítóval felszerelt fegyverhez különleges, oldalirányozható csapóirányzékot alakítottak ki.¹¹⁷

- NSZPU készülék: A szovjet eredetű éjszakai optika, melyből a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat fegyvertárában harminckilenc darab állt rendelkezésre,¹¹⁸ az 1970-es évektől volt használatban a keleti blokk fegyveres erőinél. A fegyverre szerelhető optika feladata az volt, hogy csökkent fényviszonyok között, a Hold és a csillagok fényének felhasználásával, elektrooptikai működési elv alapján adjon jobban megvilágított képet a felhasználók számára, akik így éjszakai sötétségben is célzott lövéseket adhatnak le.¹¹⁹ Az eszköz az AK-fegyvercsalád számos tagja mellett könnyedén felszerelhető az SZVD Dragunov távcsöves puskára, valamint a PKM géppuskára is.¹²⁰
- AITOR kés: A spanyol AITOR késgyártó cég „Botero” elnevezésű, 16019-es cikkszámú terméke egy 12,4 centiméter pengehoszúságú, fűrészes éllel ellátott, feketére felületkezelte pengéjű, fixpengés harci kés, melynek feketére festett alumínium markolata biztos fogást adott az eszköznek.¹²¹ Érdemes elmondani, hogy az eszközből nem sikerült annyit behozni Magyarországra, amennyire szükség lett volna, így köztes megoldásként fél tucat Ka-Bar 2752

¹¹⁵ Hang- és fénytompító készülék (PBSz-1) a 7,62 mm-es AKM és AMD-65 géppisztolyokhoz – Anyagismereti és lőutasítás (Honvédelmi Minisztérium Budapest, 1979) 4. o. (a továbbiakban: PBSZ-SZABÁLYZAT)

¹¹⁶ PBSZ-SZABÁLYSZAT: 4. o.

¹¹⁷ PBSZ-SZABÁLYSZAT: 4. o.

¹¹⁸ KOMONDOR KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

¹¹⁹ ARTICLE NSPU (Index 1PN34) TECHNICAL DESCRIPTION AND SERVICE MANUAL (5. o.) (a továbbiakban: NSPU MANUAL)

¹²⁰ NSPU MANUAL: 4. o.

¹²¹ AITOR CATALOGO GENERAL (2021) 8. o. (a továbbiakban: AITOR-Katalógus)

típusú csizmakést szereztek be, melyek kialakításukban, eltekintve a fűrészél kialakításától, megegyeztek a spanyol kés specifikációival.¹²²

Véggövetkeztetések

A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat által használt fegyverzeti anyag legnagyobb része a Varsói Szerződés hadifegyvereinek körébe tartozik, speciális rendőri feladatok ellátására éppen ezért korlátozottan alkalmas. Ahogy az 1990-ben, az alakulat fennállásának utolsó évében írták:

„Fegyverzetünk alapvető hiányosságai közé tartozik a korszerű mesterlövő puskák hiánya, a speciális lövészetre alkalmatlan PA-63 és a magyar PA-RABELLUM pisztolyok állapota, a 38-as forgópisztolyok és jó minőségű lőszer hiánya. (...) Az amortizáció foka igen magas a jármű, fegyver és technikai eszközöknél. A kiképzés folyamatos végrehajtása és a feladat ellátása ugyanezekkel (sic!) történik.”¹²³

A fegyverzeti anyag mennyisége, összevetve a kortárs belügyminiszteri utasítások által festett képpel, számos területen elmaradt a kívánatostól. Jó példa erre a Magyarországon „SHE-61M” néven rendszeresített Sa vz. 61 Škorpion géppisztolyok esete, melyeknek karhatalmi készletben látható száma teljesen más képet mutat, mint ahogy azt a belügyminiszteri utasításban rögzítették. Arra vonatkozóan nincsen adat, hogy ezek az eszközök a zászlóaljok álladékkészletének átcsoportosításával vagy más módon kerültek-e a terrorelhárítók karhatalmi készletébe, ám az bizonyos, hogy 1983-ban a Forradalmi Rendőri Ezred „rohamcsoportokba beosztott” állománya részére csupán 1-1 darab „egyéb” kategóriájú géppisztolyt határoztak meg csoportonként.¹²⁴ Ezzel együtt is kijelenthető, hogy a csehszlovák

¹²² KISS LÁSZLÓ INTERJÚ: 4. o.

¹²³ KOMONDOR-JELENTÉS 1990: 6. o.

¹²⁴ BM 1983/26: 12. o.

eredetű géppisztoly a különleges rendőri egységek legelterjedtebb dedikált sorozatlövő fegyverének tekinthető az 1990-es évek elejéig.

Hallatlanul érdekes és paradox helyzetet teremtett az olasz Beretta M12 géppisztolyok használatba vétele körüli, az alakulat teljes állománya által ismert és nyílt titokként kezelt kálvária, melyről az alakulat egyik tagja így emlékezett meg:

„(...) a régi időkben állítólag nálunk bujkált egy világszerte kőrözött nemzetközi terrorista, Carlos¹²⁵ is. (...) A hallgatóságos egység szerint itthon nem követett el semmiféle akciót, bár a külföldi ténykedéseinek sajnos volt magyar sérültje is. Carlos a László Kórház területén kapott egy komplett emeletet, ahonnan remekül és főleg zavartalanul tudta folytatni a műveleteit. Kicsit furcsa, hogy a fegyverraktárából a Magyar Rendőrség is lenyúlt lőszerket és fegyvereket a »távozása« után. A fegyvereken lévő azonosító számokat jól láthatóan kiköszörülték, ami által még bizarrabb látványt nyújtottak ezek az illegálisan beszerzett fegyverek a rend őreinek kezében.”¹²⁶

A Beretta M12 géppisztolyok használatba vétele nem jelenthetett tartós megoldást a fegyverzet terén jelentkező problémákra. Az 1988. október 25-én kelt tapasztalati jelentés is kiemeli, hogy a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat működésének legkevésbé dinamikus fejlődő területének a felszerelések modernizációja tekinthető, mivel a jelentés lezárásáig terjedő,

¹²⁵ Ilich Ramírez, Sánchez (1949. október 12–): A venezuelai születésű szélsőbaloldali terrorista, ismertebb nevén „Carlos a Sakál” számos nyugat-ellenes terrortámadás kitervelésében és végrehajtásában vett részt az 1970-es és ’80-as években, főleg a Palesztin Népi Felszabadítási Front égisze alatt. Legsikeresebb támadása az OPEC (Kőolaj-exportáló Országok Szervezete) bécsi ülésének 1975. december 21-i megtámadása volt, melynek során 60 túszt ejtett, és elérte követeléseit teljesítését, valamint azt, hogy szabadon távozhasson. Körülbelül két éven át élt Budapesten. Jelenleg életfogytiglani börtönbüntetését tölti Franciaországban.

¹²⁶ KISS: 33-34. o.

nagyjából egyéves időszakban csupán az előirányzott eszközpark 36%-át sikerült beszerezni.¹²⁷

A jelentés komoly problémaként veti fel a fegyverzet elavulását is, melyet az állomány egyaránt használt kiképzési feladatokra és éles bevetések során. A B. Szabó Ernő rendőr alezredes, törzsfőnök által aláírt jelentés aláhúzza, hogy az eszközök elavultsága és elhasználódása veszélyezteti az alakulat hadra foghatóságát és a bevetések sikerességét egyaránt.¹²⁸ Ezt erősíti meg az 1990. május 2-án kelt, segélykiáltásként is felfogható jelentés is, melyben a terrorelhárító szolgálat parancsnoka leszögezi, az alakulat anyagi-technikai színvonala az 1970-es évek közepének szintjén mozog, így 15 éves lemaradást mutat a nemzetközi trendekhez képest.¹²⁹ A fegyverzeti kérdés megoldására 1990. október 1-jén, a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat fennállásának harmadik évfordulóján készült előterjesztés igyekezett megoldást találni. A Pácser István rendőr ezredes, megbízott parancsnok által aláírt összegzés így fogalmaz:

„A Szolgálatot egyszeri komplett felszereléssel európai szintű kommandóvá lehet fejleszteni. (...) Meg kell teremteni, hogy a Szolgálat a beszerzésre kerülő eszközöket tesztelje és csak olyan eszközöket szerezzenek be illetékesek, melyet a Szolgálat jónak tart. (Jelenleg több olyan eszközzel rendelkezünk, melyről nem tudjuk, mire kellene használni, ki és miért szerezte be részünkre!)”¹³⁰

A lőfegyverek sokszínűsége a hozzájuk tartozó lőszer utánpótlását is megnehezítette, logisztikai kihívások elé állítva az illetékeseket. A források alapján rendszerben lévő X típusú fegyverhez X féle különböző típusú lőszer állt rendelkezésre 1988-ban.

¹²⁷ VCSÉK BM FRE PK BESZÁMOLÓ 1988: 8. o.

¹²⁸ VCSÉK BM FRE PK BESZÁMOLÓ 1988: 9. o.

¹²⁹ KOMONDOR-JELENTÉS 1990: 6. o.

¹³⁰ ELŐTERJESZTÉS a terrorelhárító szolgálat önállóvá tételére és a szükséges fejlesztésre (Budapest, 1990.) 4. o. (a továbbiakban: KOMONDOR-ELŐTERJESZTÉS)

A „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat a különféle hadifegyverek mellett speciális fegyverzetet is rendszeresített, melyek közül kiemelkednek a különféle nem halálos fegyverek, mint a magyar fejlesztésű AMP-69 puskagránát kilövésére alkalmas gépkarabély, vagy a lengyel gyártású, há-lóvető szereléssel is ellátott RWGL 3-as gránátvető fegyver, valamint az AWGL 3-as gránát-sorozatlövedő, melyet gépjárműre szerelve alkalmaztak.

Ide sorolhatjuk a sörétes puskákhoz rendszeresített 12-es kaliberű, extra 8 mm-es gumilövedékes puskalőszeret is, amely élőerő ellen, arányosan felhasználva nem okozott maradandó vagy halálos sérülést. Ugyanilyen, nem halálos eszköznek számít a sörétes puskákhoz rendszeresített 12-es kaliberű riasztótöltény, amely szilárd lövedéket nem tartalmazott, csak a lövés fény- és hanghatását imitálta.¹³¹

A hidegfegyverek körében érdekes „házi fejlesztésnek” tekinthetjük a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat által használt dobócsillagokat, míg harci késként a spanyol AITOR Botero rohamkést, valamint a Ka-Bar 2752 számú csizmakést. A hidegfegyverek kapcsán érdemes elmondni, hogy az állomány számos egyéni beszerzést vagy fejlesztést hajtott végre, így a különféle szűrő-, vágó- és ütőfegyverek arzenálja igen változatos képet mutat.

Irodalomjegyzék

MARAS, Marie-Helen: A terrorizmus elmélete és gyakorlata (Antal József Tudásközpont Budapest, 2016.)

10-80/1973. sz. Tájékoztató a Balassagyarmaton 1973. január 8. és 12. között történt fegyveres terrorcselekményről és felszámolásáról (BM Titkárság Budapest, 1973.) (ÁBTL - 4.2 - 10 - 80/1973)

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 02. számú PARANCSA a belső rend és biztonság megszilárdítása tárgyában (Budapest, 1973. január 25.) (ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1973)

¹³¹ KOMONDOR-KIMUTATÁS, 1988: 1. o.

A VCSÉK BM FRE Parancsnokának beszámolója a „KOMONDOR” Terrorelhárító Szolgálat felkészültségének helyzetéről, az egység létrehozása óta eltelt időszak tapasztalatairól (Vörös Csillag Érdemrenddel Kitüntetett BM Forradalmi Rendőri Ezred Parancsnokság Budapest, 1988.)

SZÓRÁDI István – FARAGÓ Ottó: Egy kommandós élete (Magánkiadás, 2002.)

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 28/1982. számú PARANCSA a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatos feladatokról (Budapest, 1982. szeptember 6.)

Jelentés a „KOMONDOR” Szolgálat helyzetéről, feladatairól, feladatellátásához szükséges szervezeti, anyagi és technikai feltételekről

KISS László: Regényes életem – Egy terrorelhárító visszaemlékezései (a kézirat a szerző birtokában)

PAP Péter: Kézilőfegyver Vademecum A-Zs (HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest, 2022.)

KIMUTATÁS a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, lőszerokről és hadiműszaki felszerelésekről (Budapest, 1988.)

A 9 mm-es Pa-63 pisztoly anyagismereti és lőutasítása (Honvédelmi Minisztérium Budapest, 1965.)

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 9/1978. számú UTASÍTÁSA a fegyver, lőszer és egyéb fegyverzeti anyagok rendszerbe vételének, normáinak és tartalékkészleteinek újbóli meghatározására (Budapest, 1978.) 2. sz. melléklet: NORMA a fegyverek és a fegyverzeti anyagok használatára jogosultak részére – SZEMÉLYI FELSZERELÉS (ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/9/1978 /4)

KISS LÁSZLÓ INTERJÚ

Használati utasítás és biztonsági előírások a 96M P9RC típusú hadipisztolyhoz. (FÉG Fegyvergyártó Kft., 1996.)

INSTRUCTION MANUAL FOR INTERARMS PM-63C SEMIAUTOMATIC PISTOL CALIBER 9 X 18 MAKAROV

Kiss Dávid: A Magyar Népköztársaság terrorelhárító egységeinek kézfegyverei és egyéb fegyverzeti anyagai (1973-1990)

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 9/1978. számú UTASÍTÁSA a fegyver, lőszer és egyéb fegyverzeti anyagok rendszerbe vételének, normáinak és tartalék készleteinek újbóli meghatározásáról (Budapest, 1978.) (ÁBTL - 4.2- 10-21/9/1978)

A BELÜGYMINISZTERIUM I/II. CSOPORTFŐNÖKÉNEK 2/1982. számú INTÉZKEDÉSE a fegyverek központi nyilvántartásáról (Budapest, 1982.) (ÁBTL - 4.2-10 -21/3/1982_5)

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERÉNEK 26/1983. számú UTASÍTÁSA a fegyver, lőszer és egyéb fegyverzeti anyagok rendszerbe vételének, normáinak és tartalék készleteinek újbóli meghatározásáról szóló 9/1978. számú belügyminiszteri utasítás mellékleteinek módosításáról (Budapest, 1983.) (ÁBTL - 4.2-10-21/26/1983)

H7455 Small Arms Manual - 9-mm Stechkin Automatic Pistol (Publishing House of the Ministry of Defence of USSR, Moscow, 1960.) 1. o. (a továbbiakban: STECHKIN)

BEKE József: A terrorelhárítás kialakulása és fejlődése Magyarországon a hidegháborúban a „C-79-es” akta tükrében – Doktori értekezés (Nemzeti Közszolgálati Egyetem – Rendészettudományi Doktori Iskola Budapest, 2022.)

SZATMÁRI András főhadnagy, a HM Hadtörténeti Intézet Modern Lőfegyver Gyűjtemény, gyűjteményvezetőjének szíves közlése.

KISS László írásbeli közlése (2013. április 26.)

SZÓRÁDI István szíves közlése (az interjú leírata a szerző tulajdonában)

Beretta M12 Subgun: The Spaghetti Uzi

Forrás: <https://www.guns.com/news/2013/06/18/beretta-m12-subgun-the-spaghetti-uzi>

Letöltés ideje: 2023.09.03.

7,62 mm-es AMD-65 géppisztoly leírása és kezelési utasítása (Honvédelmi Minisztérium Budapest, 1968.)

48M kispuska anyagismeret (TERVEZET) (Honvéd Kiadó parancsnokság, 1951.)

PONGRÁTZ Gergely: Corvin-köz 1956 (szerzői kiadás, 1992.)

INSTRUCTION MANUAL CZ 452 ZKM (Ceska Zbrojovka)

SIMONYI Ottó: A mesterlövész – vadászatról és sportlövészetről (magánkiadás, 2022.)

7,62 mm-es DRAGUNOV távcsöves puska anyagismereti és lőutasítása (Honvédelmi Minisztérium Budapest, 1987.)

7N1 7.62mm rifle sniper cartridge

Forrás: <http://roe.ru/eng/catalog/land-forces/strelkovoe-oruzhie/pistol-cartridges/7n1/>

Letöltés ideje: 2024.02.22.

Произвольная малокалиберная винтовка „Тайфун” (ЦВТ).

Forrás: https://iz-article.ru/typhoon_6.html

Letöltés ideje: 2024.02.24.

SIG-Sauer SSG 2000

Forrás: <https://tvd.im/small-arms/4837-sig-sauer-ssg-2000.html>

Letöltés ideje: 2024.03.15.

SIG SSG-2000

Forrás: <https://www.weaponssystem.net/system/826-SIG+SSG-2000>

Letöltés ideje: 2024.03.15.

Model EAA Baikal IZH27 over and under shotgun (12, 16, 20, 28 GA and .410 Bore) warnings and instruction manual (European American Armory, 2004.)

RWGL-3: Poland's Riot Squad AK-Based Tear Gas Launcher

Forrás: <https://www.forgottenweapons.com/rwgl-3-polands-riot-squad-ak-based-tear-gas-launcher/>

A tömegosztatás során alkalmazható fegyverek és technikai eszközök (BM könyvkiadó, 1988.)

Interjú BÁRÁNY Jánossal (2024. 07. 10-én)

SZÓRÁDI István – FARAGÓ Ottó: Egy kommandós élete (Magánkiadás, 2002.)

Hiánytérítési Kötelezettség Fükő László r. őrnagy részére (1991. november 28.)

Kiss Dávid: A Magyar Népköztársaság terrorelhárító egységeinek kézi fegyverei és egyéb fegyverzeti anyagai (1973-1990)

Hang- és fénytompító készülék (PBSz-1) a 7,62 mm-es AKM és AMD-65 géppisztolyokhoz – Anyagismereti és lőutasítás (Honvédelmi Minisztérium Budapest, 1979.)

ARTICLE NSPU (Index 1PN34) TECHNICAL DESCRIPTION AND SERVICE MANUAL

AITOR CATALOGO GENERAL (2021)

ELŐTERJESZTÉS a terrorelhárító szolgálat önállóvá tételére és a szükséges fejlesztésre (Budapest, 1990.)